

J. N. Funccius, Cass.
A. 1746.

Tab. 12.

SYMBOLÆ LITERARIÆ

AD
INCREMENTUM
SCIENTIARUM OMNE GENUS

A
VARIIS AMICE COLLATÆ,
TOMI SECUNDI
PARS IV.

B R E M Æ

Sumptibus GERH. WILH. RUMPII.

Anno MDCCXLVI.

SYMBOLICÆ
LITTERARIÆ

AD
INCREMENTUM
SCIENTIARUM OMNIS GENUS

VARIIS AMICE COLATA

TOMI SECUNDI

PARS IV

BREMÆ
Sumptibus GERH. WILH. MUMFRIE
Anno MDCCXCVI

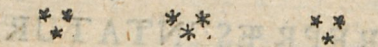
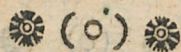
REPRÆSENTATUR
QUARTA HAC PARTE
TOMI SECUNDI:

- I. JOH. NICOLAI FUNCCII
Marburgensis DISSERTATIO DE PRO-
CONSVLARI DIGNITATE, p. 581. - 647.

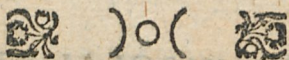

- II. HENRICI HEISEN DISSER-
TATIO POSTERIOR DE IMPERATORIA
MAJESTATE, A PRIMIS HISTORIÆ AV-
GVSTÆ CONDITORIBVS INDIGNISSIME
HABITA, p. 647. - 776.

III.

III. INDICES IN VNIVERSVM HVNC
TOMVM SECVNDVM,

IN HENRICI HEISEN
TATIO CONTINENS DE INVENTORIA
MATERIALI A ETNA HISTORIA AV-
CTE CONDITORUM INDICIBUS
HABITA. P. 177-178.

I.

JOH. NICOLAI FVNCCII
MARBURGENSIS
DISSERTATIO
DE
PROCONSVLARI
DIGNITATE.

CONSPECTVS.

§. I. **C**onsulatus Romæ fuit summa dignitas. 2. Proconsulatus origo. 3. Proconsulibus provinciæ tradebantur administrande. 4. An consulum loco, ut illis subiecti essent. 5. Proconsulatus examinatur denominatio. 6. Qui pro consule, & qui 7. proconsules in provincias mittebantur. 8. An magistratus sint, atque habeant auspiciâ. 9. Pro, in compositione, particulam, ipsius vocis augere non minuire dignitatem. 10. Ex senatusconsulto, vel etiam ex
Tom. II. P. IV. Q q ple=

plebiscito, proconsules sortiri, aut inter se comparare provincias constituisse. 11. Consules nominari praetores, proconsules vero etiam pristinum tenere consulis nomen. 12. Quibuscum praetoris nomen habeant commune. 13. Romae consules atque proconsules in provinciis dignitate fuisse pares. 14. Consules Romae duo, in provincia proconsul unus componuntur. 15. Romae peres S. P. Q. R. erat summa potestas. 16. In provincias proconsules cum potestate & imperio proficiscebantur. 17. Hi maiori utebantur libertate, & pro lubitu in decretas sibi provincias ibant. 18. Sed ultra constitutum tempus, nisi prorogato imperio, in illis manere non poterant. 19. In causis civilibus jurisdictionem a consulibus ad praetores transfisse. 20. Proconsulis jurisdictionem in provincia amplissimam fuisse. 21. Cui etiam mandata simul omnia, quae magistratibus Romae singulis fuerint munera. 22. Consulis erat consulere senatum: neque si intercederetur, senatusconsultum fieri poterat. 23. A proconsule nulla prouocatio. 24. Rebus bene gestis, proconsuli non minus, quam consuli decernebatur triumphus. 25. Corona pictaque toga triumphantium propria. 26. Sed grauis malos redeuntibus manebat pena,

§. I.

Regibus exactis, Romæ summus Consul magistratus erat: qui enim Regibus electi succedebant: illorum cum pleno jure sibi vindicabant imperium, quod OVIDIVS a) *summum* vocat. Vnde Græci *consules*, sua lingua, *ὑπάτοις* verterunt, quod summi essent; vim intuentes imperii ac potestatis. Nam quidquid excellens & summum *ὑπάτοις* appellabant. b) Vt consules illam representarent majestatem regiam: corona togaque picta exceptis, c) lictores cum fascibus, trabeam, prætextam, sellam curulem, ceteraque regum insignia servabant. Hinc LIVIVS: d) *omnia jura, omnia insignia primi consules tenuere. Id tantum cautum est, ne, si ambo fasces haberent, duplicatus terror videretur.* Designati comitiis centuriatis, cum amplissimo voto, ut ipsi, magistratui, & populo Romano, bene ac feliciter eueniret, eius, qui comitia habebat, consulis voce, in annum sequentem consul renuntiabatur & declarabatur.

Q1 2

a) Ex Ponto l. 4. eleg. 7. v. 65.

b) Vid. DIONYSIVS MAL. Roman. antiq. l. 4. c. 10. p. m. 402.

c) Libera sc. rep. Subimperatoribus toga picta, siue palmata, etiam erat consulum, quoties magistratum inibant, ipsis januarii Kalendis.

d) Lib. 2. c. 1.

batur. e) Deinde senatus populusque Romanus circa aedes recens creatorum consulum conveniebant, & illos salutabant; f) in Capitolium deducebant; g) ubi diis immolabant, h) &, sacrificiis finitis, a Capitolio in curiam comitabantur, atque superis agebant gratias. i) Quibus peractis, domum proficiscebantur maxima hominum multitudine, ac toto comitante senatu. k) Cum promiscua gratulationum officia exciperent: laureis maiorum imagines coronabant. l) Sub finem quintilis designati quinque fere menses vivebant privati, antequam Kalendis Januarii magistratum inirent: &, quia ab illis numerabatur annus, annum aperire fastosque referare dicebantur. m) Publice ad senatum scriptas accipiebant literas. Sena-

e) CICERO orat. pro Mur. c. 1. BRISSONIVS de Forarlis l. 2. c. 11. p. m. 124. seq.

f) CLAUDIANVS in Eutrop. l. 2. v. 63.

--- -- -- -- *Vulgata satebat*

*Aula salutantum studis: huc plebe senatus
Permista, trepidique iuces omnisque potestas.*

g) OVIDIVS ex Pont. l. 4. eleg. 9. v. 17.

h) Idem l. c. eleg. 4. v. 29. & eleg. 9. v. 28.

i) Idem ex Pont. l. 4. eleg. 4. v. 35.

k) Ibid. v. 41.

l) CICERO orat. pro Mur. c. 41.

m) PLINIVS paneg. c. 58. CASSIODORVS var. l. 2. c. 1. & l. 5. c. 1.

natum convocabant. Res maximi momenti ad senatum referebant. Primi dicebant sententiam. In senatu discessionem faciebant, i. e. sententias, quas senatores rogati dixerant, proponentes, in diuersas abire iubebant, vt, facta discessione, senatorum voluntas & plurimorum suffragia apparerent. Si quando sententiam senatoris alicuius improbarent, quod aut amici hominis rationibus aduersariam, aut inimico honorificam atque utilem ducerent, ne in eam senatusconsultum fieret, non pronunciabant. n) Sic L. Lentulus consul, qui Pompeio studebat, Cæsaris contra honori acriter aduersabatur, sententiam Calidii, qui neutram in partem propensus æqua senferat, se omnino pronuntiaturum negauit. Etiam senatusconsulta ne fierent, intercedere, poterant. LIVIVS: o) *inclinatis omnium ad pacem animis, Cn. Lentulus consul, cui classis prouincia erat, senatusconsulto intercessit.* Non ergo tribuni plebis tantum intercedere poterant; sed omnes etiam illi, qui eadem potestate, vel maiore essent, quam qui senatusconsultum facere volebant. p) Neque solum consules jus habendi senatus,

Qq 3

n) MANVTIVS de senatu Romano, p. m. 344.

o) Lib. 30. c. 43.

p) A. GELLIVS noct. Attic. l. 14. c. 7. Conf. MANVTIVS de senatu Romano p. m. 357.

tus, verum etiam ad comitia conuocandi populum, siue curiata, siue centuriata vellent. Longe vero maxima consulum Romanorum fuit dignitas, quod principes & capita reip. communem omnium tuerentur salutem ciuium, libertatem defenderent, ac forti manu propellerent hostes. Si quod ergo cum exteris gentibus bellum esset gerendum: exercitus ducebant, atque animum saepe, nisi victricibus superarent armis, acie stantes intrepidi pro populo deuoueabant.

§. II.

Cum paruis imperium Italiae limitibus contineretur, neque plures simul Romanos lacefferent hostes: duo exercitibus ducendis sufficebant consules: vt proconsulum non opus haberent prorogare imperium, nedum eos mittere in prouincias, e vicinia haud difficulter aduersus quoscunque hostium insultus defendendas. Sic virorum consularium, nisi in senatu, prorsus nulla habebatur ratio. Sed aucto in dies magis magisque Romanorum imperio, maior illorum extra pomeria in prouinciis longe diffitis statuenda auctoritas, quorum fide ac virtute solum facta tecta poterat esse reip. maiestas. Sic sensum sine sensu necessitas in prouinciis præ-

prætorum suppeditauit vsum: de quorum
 origine, quantum constat, diserte nihil
 veterum monumentis legitur memoria
 proditum. Nisi me fallunt omnia, Pro-
 consulum facta primum est mentio anno
 ab V. C. CCLXXV. L. Æmilio & C. Ser-
 uilio coss. Cum enim bellum hinc inde mo-
 uerent Volsci & Æqui: Etruria etiam di-
 ceretur omnis ad opem Veientibus feren-
 dam in bellum Romanum conspirasse: vi-
 sum est senatui, tres eo anno conscribere
 exercitus. Cum his L. Æmilius con-
 sul aduersus Etruscos, alter consul C. Ser-
 uilius contra Volscos est missus: Sp. Fu-
 rius autem, qui ante biennium consul
 fuerat, tertium exercitum proconsul in
 Æquos dexit. Cæso Fabius, anni superi-
 oris consul, magistratu functus gentili
 bello, quod ad Cremeram ipsius auspiciis
 susceptum erat, nondum vero confectum,
 vt sibi interesse liceret, a senatu petiit.
 Hoc illi conceditur, proconsulari addita
 potestate. Sp. Furius proconsul non mi-
 nus feliciter, quam celeriter bellum con-
 fecit. Vno enim prælio fudit Æ-
 quos, ac fugauit primo congressu ter-
 ritos, deinde agros eorum vastauit.
 Seruilius autem temere cum Volscis
 congressus, intra castra semet con-
 tinere, & longius bellum ducere coa-
 ctus

ctus est. q) Hinc conijcimus, bellorum atrocitate perterritum populum Romanum, ex auctoritate senatus, præter consules, quæsiuisse alios belli duces: atque adeo fines suos præsidii maioribus tutari, ducesque extraordinariorum exercituum nova proconsulatus potestate ornare cœpisse. LIVIVS ante proconsulatus non meminit, quam anno urbis CCLXXXIX. A. Postumio & Sp. Furio coss. proelio contra Æquos Sp. Furii consulis ductu infeliciter commisso, maximoque urbi illato terrore. Tum enim A. Postumio, consulum alteri, qui urbe remanserat, negotium datur, ut videret, ne quid detrimenti resp. caperet. Ipsum consulem Romæ manere, ad conscribendos omnes, qui arma ferre possent, consultum videtur; T. Quinctium Barbatum vero proconsulem cum sociali exercitu, castris obsessis subsidio mitti. r) Quæ cum ita sint, forsitan etiam proconsules reperiantur antiquiores, mirum videri posset, quod in fastis & triumphis Romanorum Capito-

q) Vid. DIONYSIVS HALIC. Roman. antiq. l. 9. c. 1.

r) Vid. LIVIVS l. 3. c. 4. Confer. DIONYSIVS HALIC. Roman. antiq. l. 9. c. 12.

tolinis s) ad A. V. CCCCXXVII. triumphus notetur Q. Publilii Philonis, primi proconsulis, de Palapolitaneis. LIVIVS t) rem clarius exponit: *actum cum tribunis est, ad populum ferrent, ut quum Publilius Philo consulatu abiisset, proconsul rem gereret, quoad debellatum cum Græcis esset.* Paulo post: v) *Publilio triumphus decretus: quod satis credebatur obsidione domitos hostes in fidem venisse. Duo singularia hæc ei viro primum contingere: prorogatio imperii non ante in ullo facta, & actio honore triumphus.* Discimus inde quidem, proconsulum Publilio omnium primo imperium fuisse prorogatum, atque triumphum, proconsulatu finito, decretum. Proconsulari vero ante eum plures fuisse dignitate, ex superioribus obscurum nemini esse potest. Atque consules iam tum de provinciis constituerant. Ita enim LIVIVS: x) *Inter consules provinciis comparatis, bello Græci persequendi Publilio evenerunt: Cornelius altero exercitu Samnitibus, si qua se moverent, oppositus.*

Qq 5

§. III.

s) Vid. CAR. SIGONII comment. in fast. & triumph. Rom. apud SYLBVRGIUM histor. Rōmanæ scriptoribus Latinis tom. I. p. 75.

t) Lib. 8. c. 23.

v) Lib. 8. c. 26. extr.

x) Lib. 8. c. 22. extr.

§. III.

Proconsulibus administranda decernebatur *provincia*: quæ FESTO y) videtur dicta fuisse, quod populus Romanus eam prouicit; i. e. ante vicit; vt gubernatores *proconsules*, qui ante fuerant consules. Alii dictam volunt, quasi procul victam. z) Cum enim Romana potentia semet extra Italiam, subactis populis, extenderet: regiones primum ab Italia disitas atque in potestatem suam redactas, vt legibus imperioque parerent, prouincias appellare cœperunt. Et quoniam præfecti ad eas gubernandas cum imperio mitti solebant: factum est, vt onus ipsis impositum appellaretur etiam *provincia*. Hinc translata ad quæcunque alia negotia vocis significatio: vt vnum idemque sit dare prouinciam atque negotium alicui. a) TERRENTIVS: b) O Geta! *provinciam cepisti duram*. Alibi: c) *idcirco huic nostro tradita est*

y) V. *provincia*.

z) Hinc HEGESIPPVS: Romani, cum in ius suum vincendo redigerent procul positas regiones, appellauere prouincias. Confer. SIGONIUS de antiquo jure prouinciarum l. 1. c. 1. Et PIGHIUS annalibus magistratuum & prouinciarum S. P. Q. R. lib. 2 p. 108.

a) CICERO in Verrem l. 4. c. 23.

b) Phorm. A. 1. S. 2. v. 22.

c) Heaut. A. 3. S. 2. v. 5.

est provincia. Prima prouincia Sicilia est appellata, cum se ad amicitiam fidemque populi Romani applicuisset. d) Inde CIRCERONIS e) egregia commendatio: cum omnium sociorum prouinciarumque rationem diligenter habere debetis, tam præcipue Siciliæ, iudices, plurimis iustissimisque de causis: primum, quod omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque populi Romani applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperii est, prouincia est appellata: prima docuit maiores nostros, quam præclarum esset, exteris gentibus imperare. -- Itaque maioribus nostris in Africam ex hac prouincia gradus imperii factus est. De prouinciis, ne quid vltius commentari instituamus, ALEXANDER AB ALEXANDRO f) & CAROLVS SIGONIVS g) consulendi sunt.

§. IV.

Communis fere omnium, sed falsa persuasio est, proconsules, qui cum imperio, & consulari dignitate, regendis tuendisque prouinciis præerant, consulum lo-

d) Vid. VELLEIVS, l. 2. c. 38. n. 2.

e) In Verrem l. 2. c. 1.

f) Genial. diar. l. 2. c. 27. p. 250. seqq. cum ANDR. TIRAQVELLI semestribus.

g) De antiquo jure prouinciarum.

loco esse, tantoque illis auctoritate & honore inferiores. ISIDORVS, h) *proconsules*, inquit, *subjecti erant consulibus*, & *dicti proconsules eo, quod vice consulis fungerentur*: sicut *procurator curatoris, i. e. actoris*. Sic quoque, incautus erroris, SAMVEL PITISCVS: i) dicebantur *proprætores* & *proconsules*, *ut innueretur, annum præturæ consularisue eorum tempus exspirasse, eosque iam alienas nouorum prætorum ac consulum, aliis negotiis occupatorum vices gerere in provinciis*. Neque saniora sunt, quæ paulo post, ad eam vocem declarandam, tradit: k) *Proconsule dicebantur esse, qui erant consulari imperio*. Hoc enim vocabulum de iis solitum dici videtur, qui extra ordinem, velut consulis loco mittebantur. Rei prorsus nihil est proconsuli cum Romano consule: tantumque abest ut eius loco provinciam administraret. Operæ hinc putamus esse pretium, ex ipsis reip. Romanæ melioribus documentis demonstrare, Proconsulis in provincia non minorem, quam ipsius Romæ consulis esse dignitatem.

§. V.

Quod ad *proconsulis* nomen attinet, varie inter se disceptarunt, qui Latinæ linguæ

h) Orig. l. 9. c. 3.

i) Lex. Roman. antiq. v. *consul*. vol. I. p. 553.

k) Pag. 556.

guæ castitatem velut in clientelam susceperunt. Malunt *pro consule*, *pro prætore*, *pro questore*, vi præpositionis, Latine dicere: atque non contemnenda proferunt assertionis argumenta. Omnium accuratissime PAVLVS MANVTIVS l) affirmat, cum Suetonius & Plinius *proconsulatus*, Gellius & Val. Maximus *proconsulare*, vno verbo dixerint, *procensul* dicendum esse, & coniuncte semper scribendum, vt varietur cum antecedente nomine, hoc modo, *Lentuli proconsulis*, *Lentulo proconsuli* &c. Analogia quoque est in vocibus aliis, *pronepos*, *proauus*, *procurator*, & similibus. D. AVGVSTINVS m) auctor est, sua ætate, non *proconsul*, sed *proconsule*, nominandi casu, vsitatum fuisse; veteres autem, non *proconsule*, sed *proconsul*, vnico verbo dixisse, attendentes, nullo nomen apud Latinos virilis generis in E. exire. Quasi vero *proconsule*, non habita præpositionis ratione, nominandi casu ponatur. Verius, quod PRISCIANVS n) docet: *præpositionis proprium est, separatim quidem per appositionem casualibus præ-*

l) Comment. in Cicer. ad famil. l. i. ep. i. init. Confer. PIIGHIVS annal. magistratuum & provinciarum S. P. Q. R. lib. 2. p. 108.

m) in libro de grammatica.

n) De octo partibus orationis l. 2. oper. p. m. 20.

preponi, ut de rege, apud amicum: coniunctim vero per compositionem, tam cum habentibus casus, quam cum non habentibus, ut indoctus, interitus, intercurro, proconsul, induco, insipiens, inspiciens. Veteres Romani vulgo notissima monumentis suis exprimere solebant scripturæ compendio, siue notis, quarum interpretationes dederunt multi. Sic inuenies pasim PROC. PROCOS. PRO. COS. Vel ex notissimis cuique haud difficulter patebit, promiscue veteres *proconsulem* & *pro consule* prouinciarum præfides nominare solitos fuisse. Attamen notanda vocum insignis differentia. Et, nisi me omnia fallunt, qui *pro consule* mittebatur, *proconsul* non erat. Est enim, vi vocis, hic, qui ante consul fuerat, eaque dignitate proficiscitur in prouinciam, ille, qui licet consulari ante non fuerit dignitate, consulis tamen mittitur loco. Quamuis ergo ex prætura, alioque magistratu, *pro consule* aliquis esset: *proconsul* tamen dici non poterat, qui, gesto consulatu, in prouinciam, sibi decretam, ire solebat. At qui *pro consule*, vel honoris gratia, etiam dictos *proconsules*, inficias ire nolin.

§. VI.

Sapius in prouincias, vel aduersus hostes *pro consule* mittebatur, qui ante consul

ful ipse non fuerat : vt consulis esset loco. Sed paulo is deterioris fuit conditionis, & , rebus pro patria optime gestis, non potuit ducere triumphum. Ita L. Cornelius Lentulus proconsul ex Hispania, cum in senatu res ab se per multos annos fortiter ac feliciter gestas exposuisset, ac postulasset vt triumphanti sibi inuehi liceret in urbem : *res triumpho dignas esse, censebat senatus : sed exemplum a maioribus non accepisse : vt qui neque dictator, neque consul, neque prætor, res gessisset, triumpharet.* Pro consule illum Hispaniam prouinciam, non consulem, aut prætorem obtinuisse. o) Ex quibus LIVII verbis facile cuique patet, proconsulem atque proprætorem, etiam consulis & prætoris nomina retinere : illi enim post consulatum ac præturam prouincias tandem obtinent. Gellius pro consule ex prætura in Græciam venit. p) M. TVLLIVS de Pompeio, q) quid, inquit, tam inusitatum, quam vt cum duo consules clarissimi fortissimique essent, eques Romanus ad bellum maximum formidolosissimum, que pro consule mitteretur ? missus est : quo quidem tempore, cum esset non nemo in senatu, qui diceret, non oportere mitti hominem priuatum

o) LIVIUS l. 31. c. 20.

p) CICERO de legibus l. 1. c. 20.

q) Orat. pro lege Manilia c. 21.

tum pro consule ; L. Philippus dixisse dicitur, non se illum sua sententia pro consule, sed pro consulibus mittere. Alibi: r) Populus Romanus consuli potius Crasso, quam privato Africano bellum gerendum dedit. De Cn. Pompeii imperiis -- tribuni pl. turbulenti tulerunt. Nam Sertorianum bellum a senatu privato datum est, quia consules recusabant: cum L. Philippus pro consulibus se eum mittere dixit, non pro consule. --- Clarissimo viro atque innocentissimo decrevit imperium, privato tamen. Antequam consulatum gesfit, Q. Metellus Celer, ex prætura, pro consule fuit in transalpina Gallia. s) Et C. Cassius, qui consul nunquam fuit, sed ex prætura, in Syriam profectus est pro consule. t) Exempla in re vulgo notissima, ad nauseam usque, PAVL. MANVTIVS, v) & CAROLVS SIGONIVS x) cumularunt. Atqui etiam hi, quod cum imperio essent, non ab Romani consulis arbitrio dependebant, sed pro lubitu agebant in prouinciis: vt nullare viderentur deterioris esse conditionis, nisi quod victis

r) Orat. Philipp. 11. c. 8.

s) Vid. CICER. ad diuers. l. 5. epist. 1. & 2. Confer. PLINIVS hist. natur. l. 2. c. 67.

t) CICER. ad diuers. l. 12. epist. 11. & 12. init.

v) Comment. ad Cicer. famil. l. 1. epist. 1. init.

x) De antiquo iure prouinciarum l. 2. c. 1. p. m. 133. seqq.

victis hostibus, vel maxima cum laude
in urbem reuertentibus illis triumphus sum-
mus honor non decerneretur.

§. VII.

Sed *proconsul*, ipse fuerat ante consul;
eaque dignitate ad prouinciam consula-
rem gubernandam proficiscebatur: neque
proconsules nominabantur, quod alias
nouorum consulum, aliis negotiis occu-
patorum vices gererent in prouinciis: qui-
bus reip. nomine præerant cum imperio:
& omnium minime dependebant a con-
sulum Romanorum arbitrio. De rep. li-
bera hæc dicta sunt. Sub Cæsaribus vt
commutata sunt omnia: proconsulum ra-
tio quoque fuit longe alia. Cum enim,
statu regiminis monarchico, vnus rerum
potiretur: facilis coniectura est, prouin-
ciarum rectores, quotquot fuerant, ab
vnus Romani imperatoris arbitrio depen-
disse: vt nouam a Cæsare factam de pro-
consulari dignitate constitutionem legi-
mus. y) At vetus prouinciarum admi-
nistrandarum a primis reip. temporibus
forma hæc fuit, vt consules atque præto-
res, inito magistratu, statim fortirentur,
T. II. P. IV. R r vel

y) Apud DIONEM CASSIVM, l. 53. p. m. 577.
seqq.

vel inter se compararent prouincias, quas senatus decreuit, vt in eas cum imperio proficiscerentur. Annuo autem sui magistratus tempore finito, succedebant magistratus anni sequentis, nisi consultum videretur senatui populoque Romano, alicui prorogare prouinciam: quod postea sapius vsu venit. Neque ad praefectos prouinciales designandos opus fuisset comitiis: si hac ordinaria ratio semper constare potuisset. Crescentibus vero cum imperii mole gentium finitimarum bellis: vt consules atque praetores ordinarii non sufficerent: opus aliquando erat extraordinaria potestate, ad exercitum ducendum, vel prouinciam consulis aut praetoris loco administrandam. Hi, nisi me fallunt omnia, pro consulibus, aut pro praetoribus; illi proconsules aut propraeores agere dicebantur.

§. VIII.

Sic probe obseruandum est, num aliquis e magistratu, i. e. consulatu, aut praetura, proconsul aut propraeor, an sine magistratu priuatus, atque adeo sine auspiciis, pro consule, aut pro praetore in prouinciam missus fuerit. Qui non bene distinguunt, plurimum videmus proconsulari derogare dignitati, confundere,
ac

ac intricare omnia. Neque satis mirari possum, illos quoque maximi nominis antiquarios, ALEXANDRVM AB ALEXANDRO, z) CAROLVM SIGONIVM, a) STEPHANVM VINANDVM PIGHIVM, b) qui hos principes sequuntur, incautos erroris omnes, negare, proconsoles aut propratores e magistratibus esse, neque auspicia habere, quippe inauspicati essent, quum consules pratoresque auspicia haberent maxima. Auspicia profecto maxima habebant centuriatis comitiis designati magistratus maiores, consules atque pratores, qui finito magistratu annuo, eademque prorogata dignitate, vt plurimum, curiata lege, imperium etiam cum potestate coniungebant, c) in prouincias sibi decretas paludati proficiscebantur, & rebus fortiter gestis, facillime sine cuiusquam contradictione consequentur triumphum. Hoc enim testantur

R r 2 omnia

z) Genial. diet. l. 2. c. 27. p. m. 249.

a) Comment. ad Liuii l. 28. c. 38. Editione recentiori Gronouiana tom. 2. p. 790. seq.

b) Annal. magistratuum & prouinciarum S. P. Q. R. lib. 2. p. 108. & 109.

c) FESTVS v. Cum. Cum imperio esse dicebat: et apud antiquos, cui nominatim a populo dabatur imperium. — Cum potestate esse dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio praeficiebatur. Hoc de magistratu urbano; illud de re militari administranda valebat.

omnia veterum monumenta suauissimo consensu. Nec obstat CICERONIS d) illud: *Bellicam rem administrari maiores nostri nisi auspiciato, noluerunt. Quam multi anni sunt, cum bella a praetoribus & proconsulibus administrantur, qui auspicia non habent? Itaque nec omnes transeunt auspiciato, nec tripudio auspicantur.* Militat pro nobis, vsumque demonstrat auspiciorum in re militari, consuetudine & more maiorum esse necessarium: tot vero extraordinariis multorum etiam priuatorum imperiis, qui pro praetoribus, aut pro consulibus mittantur, indicat vulgo negligi. Neque enim nisi magistratus habebant auspicia, eaque maiora, si maiores, vel minora, si minores essent. Magistratus retinere dignitatem, qui ex eo in decretas sibi prouincias proficiscuntur, nullum est dubium. An proconsules & praetores, qui ex priuatis ad bella missi sunt, vt cum imperio, sic cum magistratu fuerint, SIGONIVS e) longam disputationem instituit. Eaque rursus probe diuidenda est quaestio. Omnino magistratus erat, etiam si vitam Romae vixerit priuatam, qui, pro consule, in prouincia iurisdictionem administrare, forum agere, constituere, &

d) De diuinatione l. 2. c. 36.

e) De antiquo iure prouinciarum l. 3. c. 14.

& iudicare debebat. f) Sed prouincialis erat, minime vero gentium vrbani magistratus. Hunc vero esse voluerunt, aut fuisse, qui vrbis summum honorem, i. e. triumphum, sibi ex prouincia decerni petiuit. Si ergo ante consules, aut prætore fuerunt Romæ, atque in prouinciis res e rep. fortiter gesserunt, cum ad urbem essent proconsules aut proprætore, atque triumphum peterent, desideratus illis non poterat negari honor. Priuatis, quibus extra ordinem prouincia cum imperio obigit pro consule, licet victricibus hostes subegerint armis, atque res optime gesserint, triumphus nunquam concedebatur. Hinc LIVIVS, g) de P. Scipione ex Hispania victore: *magis tanta est triumphi spes, quam petita pertinaciter: quia neminem ad eam diem triumphasse, qui sine magistratu res gessisset, constabat.* Idem h) de L. Lentulo: *res triumpho dignas esse, censebat senatus, sed exemplum a maioribus non accepisse, ut qui neque dictator, neque consul, neque prætor res gessisset, triumpharet. Pro consule illum Hispaniam, non consulem aut prætorem obtinuisse. Decurrebatur tamen eo, ut ouans urbem mires, intercedente T. Sempro-*

Rr 3

f) Confer. FESTVS, v. *magisterare*.

g) Lib. 28. c. 38.

h) Lib. 31. c. 20.

nio Longo, tribuno plebis, qui nihil magis id more maiorum, aut ullo exemplo futurum dicebat: postremo victus consensu patrum tribunus cecidit. Et ex S. C. L. Lentulus ouans urbem ingressus est. Sic passim Liuius demonstrat, cur ii, qui ex priuatis, pro consulibus fuissent, rebus licet bene gestis, non triumpharint: quos sine magistratu, atque adeo sine auspiciis, fuissent. Longe alia eorum est ratio, qui ex magistratu, atque adeo non sine maioribus auspiciis, proconsules, aut propratores in prouincias profecti erant: quos non adeo difficulter ad triumphi lauream peruenisse, STEPHANVS VINANDVS PIGHIVS i) ipse fatetur.

§. IX.

Pro particula in compositione, proconsulis dignitatem augeri magis, quam minui, vel inde patet: quod proconsule, vel propratore e prouincia, post annum confectum munus, decedente, antequam eius venisset successor, suo loco vt prouinciæ præesset, constitutus quæstor etiam proquæstor nominabatur. Ecquis dixerit, ea summæ auctoritatis accessione, illum de-

i) Annal. magistratuum & prouinciarum S. P. Q. R. lib. 2. p. 109.

deterioris, quam ante fuerat, factum esse conditionis? Ita Sallustius Bibuli proconsulis in Syria fuit quaestor: cum vero ex ea provincia Bibulus decederet, M. TVLLIVS k) literas ad Sallustium proquaestorem scripsit: quamuis, quod scio, MANVTIVS *procons.* legere mallet. Imo P. Lentulus P. F. proquaestor, etiam propratoris nomen, ex administratione provinciae accepit, quamuis ipse prator nondum fuit. l) Omnium quoque exemplo M. TVLLIVS, m) proconsul in Cilicia, decedens, quaestorem Caelium praposuit provinciae: ac Thermo propratori suadet, n) ut e provincia decedens, suo loco non quaestorium legatum, sed quaestorem suum relinqueret: alioqui magna hominem ignominia affecturum. P. Sextius cum C. Antonio proconsule quaestor in Macedoniam profectus, atque in ea provincia, reuocato Antonio, gubernator relictus est: quem CICERO o) *proquaestorem* vocat, & operam dedisse scribit, ne illi succederetur, in quaestura scilicet, cum

R r 4 Ma-

k) Ad diuers. l. 2. epist. 17. in script.

l) CICERO ad diuers. l. 12. epist. 15. in script.

m) Ad diuers. l. 2. epist. 15. n. 4. Ad Atticum l. 6. epist. 3.

n) Ad diuers. l. 2. epist. 18.

o) Ad diuers. l. 5. epist. 6. init.

Macedoniae praeslet. Quæ CORRADVS p) & MANVTIVS q) de proconsulatu disputant, nullius videntur esse momenti; certe contra fidem meliorum codicum proferuntur. Si quis forsitan persuaferit sibi, *proquestorem* esse dictum, quod annum eius quoque munus absolutum, atque in successorem a populo Romano deuolutum: etiamsi priuata praetoris sui auctoritate fuerit relictus, ut eius teneret locum: scito, quaestores permanfisse omnes, donec in ipsa vrbe, coram quaestoribus urbanis, i. e. populo Romano r) rationes retulissent.

§. X.

Simul atque consul erat aliquis in comitiis centuriatis designatus: sortiri quoque poterat senatusconsulto, provinciam: ut illi post consulatum praeslet: atque adeo consularis dignitas in provincia prorogaretur succedenti. Hinc CICERO: s) *quid agis, Hortensi? consul es designatus:*
pro

p) Ad h. l.

q) Ad hunc & superiora Cicer. loca, atque imprimis ad l. i. epist. i. init.

r) CICERO ad diuers. l. 2. epist. 17. n. 6.

s) Oratione frumentaria, siue in Verrem l. 3. c. 95

prouinciam sortitus es. Magis diserte alibi:
 t) *legem quam non putat, eam quoque seruat.*
 Præfinit enim successori diem, qui mihi nihil vi-
 detur minus a dignitate disciplinaque maiorum
 disfidere, quam ut qui consul Kalendis Janu-
 arii habere prouinciam debet, is ut eam despon-
 sam, non decretam habere videatur. Fuerit
 toto in consulatu sine prouincia, cui fuerit,
 antequam designatus esset, prouincia decreta,
 sortietur, an non? Et quæ sequuntur. Cæ-
 sare atque Bibulo remp. capeissentibus, ab
 optimatibus data est opera, ut prouinciæ
 futuris consulibus minimi negotii decer-
 nerentur. v) Vetustissima lege senatus
 Romanus prouincias in potestate sua ha-
 bebat: ut quas prætorias, quas consulares
 esse vellet, ipse quotannis statueret, pro
 lubitu iudicioque suo. Postquam vero
 consules, aut prætores, designati, certe
 simul ac magistratum inierant, ad sena-
 tum de prouinciis retulissent, esse, quæ
 tumultuata fuerint, aut ab hostibus vici-
 nis tentatas præsentissimum expectare a
 consulibus & rep. auxilium: illas fere
 consulibus, reliquas prætoribus decerne-
 bant. In eam rem facto senatusconsulto,
 prætorias prætores, consulares consules
 sortiri, vel etiam hi, quod inter duos
 R r s fa-

2) De prouinciis consularibus. c. 15.

v) Teste SVETONIO Jul. Cæs. c. 19.

facile transigi poterat, inter se comparare solebant: vel etiam, quod raro usu venit, senatus ipse nominatim cuique suam destinabat. Sic prouinciam a senatu quidem; imperium militare vero, siue consul, siue prator esset, populi beneficio & suffragiis, i. e. lege curiata, de qua inferius agemus, ad summum honorem prosequendum, obtinuisse leguntur. x) Ratio plane extraordinaria fuit, si quando magistratibus aliis, vel etiam priuatis nominatim prouinciæ una cum imperio, tributis comitiis, committebantur, aut in plures annos imperium illis prorogabatur. Fuerunt aliquando ex magistratibus homines imperii tam cupidi, vt nisi prouincias ab senatu obtinuerint, de illis ad populum non dubitauerint referre. LIVIO teste, y) cum Africam nouam prouinciam extra sortem P. Scipioni destinari, homines fama ferrent: & ipse nulla iam modica gloria contentus, non ad gerendum modo bellum, sed ad finiendum diceret se consulem declaratum esse: neque aliter finiri id posse, quam si ipse in Africam exercitum transportasset: & acturum se id per populum aperte fer-

x) Ex LIVIO rerum testimonia cumulauit SIGONIVS de antiquo iure prouinciarum l. 2. c. 1. p. m. 125. seqq.

y) Lib. 28. c. 40. init.

ferret, si senatus aduersaretur. Deinde: z) vulgatum erat, si apud senatum non obtinisset, ut prouincia Asia sibi (Scipioni) decerneretur, ad populum extemplo laturum. Et quæ sequuntur. a) C. Sempronii Gracchi subsecuta lex est: ut prouinciæ futuris prætoribus ac consulibus quotannis a senatu decernerentur; ita quidem ut prætoriarum decreto intercedi liceret, consularium non liceret. Meminit huius legis SALLVSTIVS, b) & omnium accuratissime CICERO c) vi legis huius in Clodium inuehitur: tu prouincias consulares, quas C. Gracchus, qui vnus maxime popularis fuit, non modo non abstulit ab senatu, sed etiam, ut necesse esset quotannis constitui, per senatum, decreta lege sanxit: eas lege Sempronia per senatum decretas, rescidisti. Extra ordinem, sine sorte, nominatim dedisti, non consulibus, sed reip. pestibus. Alibi: d) decernende nobis sunt lege Sempronia duæ &c. Post multa alia: e) faciam, inquit, illas prætorias, ut Pisoni & Gabinio succedatur statim. Si hic sinat. Tum enim tribunus inter-

z) L. cit. c. 45. init.

a) Plur. confer. SIGONIVS de antiquo iure prouinciarum l. 2. c. 1. p. m. 127. seqq.

b) Bello Jugurthino c. 27. al. 30.

c) Orat. pro domo sua ad pontifices c. 9.

d) Orat. de prouinciis consularibus c. 2.

e) L. c. cap. 7.

tercedere poterit, nunc non potest. Itaque ego idem, qui nunc consulibus iis, qui designati erunt, Syriam Macedoniamque decerno, decernam easdem pratorias, ut & praetores annuas provincias habeant --- Sed mihi credite, nunquam succedetur illis, nisi cum ea lege referetur, qua intercedi de provinciis non licebit. Ex quibus satis patet, Sempronia lege cautum fuisse, ut quotannis senatus provincias decerneret consulibus atque praetoribus, sorte aut comparatione subsequente: atque ut praetoriis provinciis quidem a senatu decernendis intercedi posset; consularibus non item. Saepe tamen etiam ab illa lege Sempronia recessum. Nam C. Mario consuli Numidiam, & post eam Galliam nominatim, sine sorte, populus non solum mandavit, sed imperium in iis quoque prorogavit: imo etiam privato illi Asiam & bellum Mithridaticum, quod Sulla consul adeptus fuerat senatusconsulto & sorte, populus pro lubitu commisit. f) Et C. Julio Casari in Gallia proconsuli & stipendium decretum est, & decem legati: & ne lege Sempronia succederetur, facile perfectum est. g) Usque adeo consules Romani praetoresque in

f) PLUTARCHVS in Mario & Sulla.

g) CICERO ad diuers. l. i. epist. 7. n. 26. Conferatur ad h. l. observatio nostra (65)

in senatus potestate erant : vt iis aliquando etiam leuissimæ, ac nullius plane laudis prouinciæ decernerentur. Sic, teste SVETONIO, h) *opera optimatibus data est, vt prouinciæ futuris consulibus minimi negotii, i. e. siluæ callesque decernerentur.* Extra omnem dubitationis aleam hoc est positum, a senatu plurimum, aliquando etiam, tribunis intercedentibus, a populo decretas fuisse consulibus atque pratoribus designatis prouincias: vt imperium illis, finito consulatu, prorogaretur proficiscentibus, maiori quidem libertate, quam intra vrbs mœnia, exercendum.

§. XI.

Consules initio quidem haud raro etiam dicti fuerunt *prætores*. Ita VARRO: i) *quod iidem dicebantur consules & prætores.* FESTVS: k) *Initio prætores erant, qui nunc consules: & ii bella administrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium.* Proconsules vero etiam, cum ini-
rent prouincias, pristinum retinere consu-
lis

h) Jul. Cæsar. c. 19.

i) Apud NONIVM c. t. n. 91. Conf. DIO CASSIUS l. 53. p. m. 578. init.

k) In prætoria porta. Confer. comment. in leges XII. tabul. p. 128. seq.

lis nomen : 1) quod supra annotauimus. Romæ non procul ab arcu Constantini legitur, JANO JACOBO BOISSARDO auctore : m) T. SEMPRONII GRACCHI COS. IMPERIO AVSPICIOQVE LEGIO EXERCITVSQ. P. R. SARDINIAM SVBEGIT IN EA PROVINCIA HOSTIVM CAPTA SVpra LXXX. MILLIA REP. FELICISSIME GESTA ATQVE LIBERATIS VECTIGALIBVS RESTITVTIS EXERCITVM SALVVM ATQVE INCOLVMEM PLENISSIMVM PRÆDA DOMVM REPORTAVIT ITERVM TRIVMPHANS IN VRBEM ROMAM REDIIT CVIVS REI ERGO HANC TABVLAM JOVI D. D. Quid rei sit, clarius paulo demonstrat aliud apud eundem n) vetustatis monumentum, quod in ædibus Cæsarianis reperit : SEXTO PETRONIO PROBO V. C. PROVINCIAE AFRICAE PRÆFECTO PRÆTORIO QVATER ITALIAE ILLVRICI AFRICAE GALLIARVM CONSVLI ORDINARIO PATRI CONSVLVM ANICIVS PROBINVS V. C. CONSVL ORDINARIVS ET ANITIVS PROBVS V. C. QVÆSTOR CANDI-

1) Vid. LIVIVS l. 31. c. 20. l. 42. c. 1. l. 28. c. 39. passim.

m) Antiquit. part. 3. f. 122.

n) Loc. cit. fol. 78.

DIDATVS FILII MVNVS SINGVLARI
RELIGIONE DEBITVM DEDICARVNT.

§. XII.

Et proconsules in prouincia *prætores* nominabantur. Nouimus, Bibulum Cæsaris in consulatu fuisse collegam, postea proconsulem in Syria; ad cuius quæstorem Sallustium CICERO o) scribit: *quod ego officio quæstorio te adductum reticere de prætore tuo, non moleste ferebam. Idem vetigal prætorium vocat, p) quod prætori, i. e. proconsuli, soluebant, ne milites in hyberna reciperent: quodque, paulo ante scribit, prætori dare consueissent, i. e. proconsuli: quia duo proconsules, Lentulus & Appius, ante Ciceronem, Ciliciam atque Cyprum rexerant. Et hoc PAVLVS MANVTIVS q) pridem obseruauit, P. Rutilium, r) qui consul fuerat, in Verrinis orationibus prætorem dici, C. Cæsarem quoque cum Gallias post consulatum administraret, & P. Scipionem a Licio prætorem appellari: & Asconium Pe-*

o) Ad diuers. l. 2. epist. 17. n. 12, & quæ nos ibi annotauimus.

p) Ad Attic. l. 5. epist. vii.

q) Comment. in Cicer. ad famil. l. 1. epist. 1. init.

r) P. Rutilius legendus, qui Siciliæ proconsul, in Verrinis M. TVLLII actionibus passim *prætor* vocatur.

Pedianum, cum de Q. Mucio Scatuola, Asiam post consulatum regente, loqueretur, eum prætorem vocare. Quod nemini mirum videri potest, qui ex ipso Asconio intellexit, ab veteribus Latinis omnem magistratum, cui pareret exercitus, prætorem appellari, quod præiret exercitui: ut postea imperator dictus est, penes quem summa gerendi belli exercitusque ducendi potestas erat. s) Hinc & tabernacula & palatia, in quibus provinciarum præfecti, siue proconsules, ius dicere solebant, *prætoria* nominabantur; & in castris quæ præcipua erat porta prætoriana: & ea exercitus in prælium educebatur. t)

§. XIII.

Habebantur Romæ consules, atque in provinciis proconsules dignitate pares. At, inquit, consul Romanus, cum in publicum prodiret, duodecim ante se habebat lictores, qui totidem præferabant fasces & secures, ut olim regibus Romæ factum legimus. v) Erant autem fasciculi col-

s) Vid. ASCONIVS in 3. Verr. de prætura urbana. VARRO de Lat. lingua l. 4. c. 14. & 16. CICERO de inuentione l. 1. c. 33. de legibus l. 3. c. 3.

t) FESTVS v. *prætoriana porta*.

v) FLORVS l. 1. c. 5. n. 5. Confer. LIVI l. 1. c. 8. & DIONYS. HALIC. Roman. antiq. l. 2. c. 4. extr. p. m. 150. l. 3. c. 11. p. m. 293.

colligati ex virgis, seu bacillis, de betula arbore, x) inter quas obligata securis ita erat, vt ferrum in summo fasce emineret. Præferebantur autem honoris & imperii signa; vt per virgas significarent, corrigendum esse a magistratu, quod mutari possit; quod vero emendari nequeat, abscindendum. y) Proconsules autem non amplius, quam sex fascibus utebantur. z) Ex eo minori fascium numero non minor eliciendus proconsulis honor: cui aliquando etiam satis molesta erat hæc pompa lictorum. a) Romæ consules erant duo: quibus fasces atque lictores XII. decreti. Sed quot mensibus alter consulum habebat fasces, alter habebat apparitorem tantum. b) Erant enim omnes

x) PLINIVS hist. natur. l. 16. c. 18. Virgas ex ulmo factas, testatur PLAVTVS Asinar. 3. 2 28. & 2 3. 74.

y) PLVTARCHVS problém. Rom. 82.

z) VLPIANVS l. 14. D. de officio proconsulis. Confer. obseruat. nostr. ad CICER. ad diuers. l. 2. epist. 16. (5).

a) CICERO l. c.

b) SVETONIVS Jul. c. 20 n. 2. Sed populus apud LIVIVM l. 2. c. 55. conquestus est, quatuor & viginti lictores apparere consulibus, & eos ipsos plebis homines. Dictatori XXIV. fuerunt, quia scilicet omne in eo imperium, consulis etiam vtriusque insignia

mnes penes vnum semper vicibus alternis.
 Sex autem proconsul vnus vicibus non in-
 terruptis utebatur. Imo cum fascibus se-
 cures habebat : quibus consulum nemini
 licebat intra mœnia uti. Nam P. Valerius
 Poplicola consul, Bruti collega, secures
 auulsit fascibus: moremque reliquit con-
 sulibus, vt tantum extra urbem securibus
 vterentur, intra mœnia contenti solis fa-
 scium insignibus. c) Proconsul vbique
 insignia quidem proconsularia habet, sta-
 tim atque urbem egressus est : potestatem
 autem non exercet, nisi in ea prouincia
 quæ ei decreta est. d) Ex dictis facile e-
 tinendari potest SAMVELIS PISISCI, viri
 in Romanis antiquitatibus versatissimi, e)
 error, vbi inter alia : *erant autem, vt præ-
 tores a consulibus, ita proprætores a proconsu-
 libus, & nomine, & dignitate, & dignita-
 tis*

signia habuit. APPIANVS bell. ciu. l. i. Secures ei,
 Sullæ, vt dictatori præferebant XXIV. PLVTAR-
 CHVS in Fabio: Fabius dictator dictus, *procesit cum
 cum viginti quatuor fascibus.* DIO CASSIVS, l. 54.
*ipsi cum XXIV. fascibus ad Augustum accessere, oran-
 tes, vt se dictatorem creari pateretur.*

c) DIONYSIVS HALIC. Roman. antiq. l. 5. c. 3.
 p. m. 436.

d) VLPIANVS l. i. D. de officio proconsulis.

e) Lexico antiq. Roman. v. *Consul* pag. 553. va-
 lum. i.

is insignibus separati. Consules, cum in provinciis in publicum prodirent, duodecim ante se habebant lictores, qui præferebant fascēs & securēs, ut olim regibus Romæ. At prætores & proprætores, ut illi consulibus & proconsulibus erant inferiores dignitate, ita & dignitatis insignibus: sex enim tantum habebant lictores cum totidem fascibus & securibus. De prætoribus quidem nullum dubium: neque de consulibus. f) Proconsulibus vero etiam XII lictores cum fascibus fuisse concessos, nunquam ex omni Romanorum antiquitate probabit. Sibimet vero etiam ipse contradicit alio loco, g) & proconsules non amplius, quam sex fascibus uti fatetur. Neque adeo mirum, sibi non constare lexicographum, qui totidem verbis SIGONII h) non veritus est exscribere sententiam. Fallitur SIGONI-

Ss 2

VS

f) APPIANVS Syriacis: Prætores ad exercitum Romani miserunt, quos ἑκαπλεικείς vocant, i. e. sex securium. Quia consules XII. securibus & fascibus, regum more, utuntur. Prætores autem, quia dimidium dignitatis habent, etiam dimidium insignium consecuti sunt. Confer. DIO CASSIUS I. 53. p. m. 578.

g) Loc. cit. nom. fascēs vol. I. p. 76c.

h) De antiquo iure prouinciarum I. 2 c. I. p. m. 123. Ipsi quoque Sigonius imposuit PIGHIO, annualium magistratuum & prouinciarum S. P. Q. R. I. 2. pag. 109.

VS, i) male intellecto Ciceronis loco, vbi de Pisone, Macedoniae proconsule ita legit: *ipse cum hominibus duodecim male vestitis ad portam Caelimontanam peruenit.* At CICERONIS verba haec sunt: k) *quin tu me vides, qui, ex qua provincia T. Flaminius, L. Paullus, Q. Metellus, T. Didius, innumerabiles alii, leui cupiditate commoti, triumpharunt, ex ea sic redii, vt, ad portam Esquilinam, Macedonicam lauream conculcarim; ipse cum hominibus quindecim male vestitis ad portam Caelimontanam sitiens peruenir?* In illis profecto nihil inuenies, quod Pisonem cum fascibus duodecim lictores habuisse, probes. Sed esto, vt liberales simus, lictores habuisse duodecim: praeter consuetudinem habuit, vt Cicero cum contra leges, mores, statuta, auctoritatem reip. egisse omnia, eleganti oratione accusat. Quod quis contra leges, nedum more maiorum, nimio sibi arrogat fastu, ceteris exemplo esse nequit, omnium vero minime dicendum consuetudinis fuisse. Insolens quoque & extraordinarium, quod Paullus Aemilius praetor in Hispaniam missus ad sedandos tumultus, non cum sex securibus, vt ceteri praetores, sed cum duodecim, vt dignitas consularis imperio eius

i) L. c. p. m. 124.

k) Orat. in L. Pisonem c. 25.

eius inesset. l) Equis vero inde sibi persuaserit, vulgo prætoribus XII. fascēs a populo Romano concessos fuisse omnibus? Res vero ita se omnino habet, vt ALEXANDER AB ALEXANDRO m) memoriæ prodidit: *easdem legiones atque exercitus, quibus ante consules præfuisse, ipsis proconsulibus, prorogato imperio demandari, vel novos comparari contra repentinos motus -- Habebatque proconsul proconsulatus insignia eadem, quæ & consulatus. Nam & lictores, fascēs, secures, prætextam, curulemque sellam, in provincia sibi decreta, velut consul retinebat, quibus insignibus, pro imperii maiestate, proque splendore dignitatis, conspicuus erat.* In provinciis proconsules non solum lictores suos cum fascibus, vt maiestatem præ se ferrent insignem, verum etiam, pompæ & securitatis causa, prætoriam secum semper cohortem habebant. Ita FESTVS: n) *prætoriam cohors est dicta, quod a prætore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & cetero munere militiæ vacarent, & sesquiplez stipendium acciperent.*

S s 3

§. XIV.

l) PLVTARCHVS Pauli Æmilii vita, p. m. 133. A.

m) Genial. dierum l. 2. c. 27. p. m. 248.

n) V. prætoriam cohors.

§. XIV.

Romæ consules quotannis erant duo : vt, si alter improbus esset, alter, eandem habens potestatem, continuo illum coercere posset. Proconsul in prouincia potestatem vnus habebat : & sine cuiusquam offensione, eo anno, agere poterat pro lubitu. Imo cum Romæ consules essent duo : diuisam habebant potestatem : ita quidem, vt alter alterius non solum posset intercedere mandatis ; verum etiam semestri fere temporis spatio cedere maiori. Nam *consul maior* erat, penes quem fasces atque lictores, qui in publicum prodeuntem magna pompa præcedebant, & obuium summovebant populum. o) Moris autem erat, vt vicissim per menses consulum alter haberet fasces, ille ius quoque habendi senatus exercebat. Vbi vero senatum ab vtrisque consulibus conuocatum legimus : non communem vtriusque potestatem, sed consentientes eorum animos intelligimus. Constat enim alterutrum menstruam potestatem fuisse. Fasces & senatum primo magistratus mense habebat is, qui prior erat designatus consul. LI- VI-

o) FESTVS : Maiorem consulem L. Caesar putat dici vel eum, penes quem fasces sint ; vel eum, qui prior factus sit.

VIVS: p) Interrex M. Valerius Corvinus consules creavit Q. Publiliū Philonem & L. Papirium Cursorem iterum -- Quo creati sunt die, eo (sic enim placuerat patribus) magistratum inierunt, solemnibusque S. C. perfectis, de pace Caudina retulerunt: & Publilius penes quem fasces erant, dic, Spuri Postumi, inquit &c. Ergo & senatum habebat primo mense, & referebat, & sententias rogabat is consul, qui primo creatus, & penes quem eo mense fasces erant. Vel ideo Romanis placuisse videtur, consuli magistratum non longiorem, quam annum, concessisse: ne diuturnitate imperii insolentiores essent: q) sed eo perbreui temporis spatio ciuiliores se praberent, qui se post annum scirent esse priuatos futuros. Immo grauissima lex erat a P. Valerio consule, Bruti collega, ad augendam plebis potestatem lata: vt magistratum nemo caperet, nisi qui a populo imperium reciperet. Si quis aliter fecisset, capitali poena puniretur: qui eum occidisset, ei impune esset. r) Magistratus rationem CICE-

S s 4

RO

p) Lib. 9. c. 7. extr.

q) ISIDORVS orig. l. 9. c. 3. *Consules ideo mutandos per singulos annos instituerunt, vt nec insolens diu maneret, & moderatior cito succurreret.*

r) DIONYSIVS HALIC. Roman. antiq. l. 5. c. 3. extr. p. m. 436.

RO s) hanc initam fuisse, memoria prodidit: cum regum potestatem non tulissent: ita magistratus annuos creauerunt: ut consilium senatus reip. præponerent sempiternum: deligerentur autem in id consilium ab vniuerso populo, aditusque in illum summum ordinem omnium ciuium industriæ ac virtuti pateret: senatum reip. custodem, præsidem, propugnatorem collocauerunt: huius ordinis auctoritate vii magistratus, & quasi ministros grauisissimi consilii esse voluerunt. Romæ dignitates atque munera, quæ annua erant, augeri continuo solebant, ita, ut maiora sequerentur. Sic quæsturam ædilitas, ædilitatem prætura, præturam consulatus, & hunc proconsularis, dictatura, censura, aut certe magistratus non multo minor ex cepit, ordine & more maiorum.

§. XV.

Cum penes S. P. Q. R. esset imperii summa, & reip. vna maiestas: intra mœnia nemini licebat esse cum imperio. Itaque nec ipsi consules, nisi a populo, vel senatu iussi, conscribere militem, exercitum ducere, aut bellum gerere poterant. Eius rei testis sufficiens SALLVSTIVS est, t) qui, Ci-

s) Orat. pro P. Sextio c. 65.

t) Bello Catilin. c. 29.

Cicerone consule de Catilinaria coniuratione & communi periculo ad senatum referente, senatusconsultum narrat esse factum: itaque quod plerumque in atroci negotio solet; senatus decreuit, darent operam consules, ne quid resp. detrimenti caperet. Ea potestas per senatum, more Romano, magistratui maxima permittitur, exercitum parare, bellum gerere, coercere omnibus modis socios, atque ciues, domi militieque imperium atque iudicium summum habere. Aliter sine populi iussu nulli earum rerum consuli ius est. Huius senatusconsulti ea vis fuit, vt legibus soluti consules dictatorium plane imperium obtinerent: vt PLVTARCHVS v) testatur, Opimium consulem, sub nomine consulis, dictatoriam potestatem habuisse. Et LIVIVS x) scribit, aduersus Manlium non dictatorem dictum, sed hoc senatus consulto vsum senatum: decurritur ad leniorem verbis sententiam, vim tamen eandem habentem, vt videant magistratus, ne quid ex pernicioso consilio M. Manlii respublica detrimenti capiat. Hoc dicit Lilius, vim eandem habuisse, ac si decretum esset, vt dictator diceretur. Impetrabant ergo consules eiusmodi SCto

S s 5

v) Gracehorum vita.

x) Lib. 6. c. 19.

imperium plane extraordinarium: quod sine eo nunquam habuerunt.

§. XVI.

Proconsules in prouincias proficiscebantur cum imperio, quod singulari priuilegio, & lege curiata populus in illos transferre solebat. y) Hæc quidem lex de imperio proconsuli per curias in comitiis decernendo antiquissima est. Cum vero, tribunis intercedentibus, vel prohibentibus auspiciis, vel alia re impediēte, imperatoribus imperium facile negari posset, quod exercitum habenti maxime necessarium: z) lex Cornelia accessit, a L. Corn. Sulla dictatore lata, vti, cum senatusconsultum esset factum, vt magistratus prouincias sortirentur, aut compararent inter se, etiamsi fuerint sine lege curiata profecti, imperium haberent, donec in urbem reuertissent. Sic lege Cornelia senatus, curiata populus prouinciarum rectoribus dabat. Neque adeo dubitabat Appius Claudius, ille P. Clodii frater, valde cupidus prouinciæ, sine lege

y) LIVIUS l. 9. c. 38. extr.

z) CICERO ad Brutum epist. 15. *Decreui etiam imperium: quod quamquam videbatur illi etati honorificum, tamen erat exercitum habenti necessarium. Quid enim est sine imperio exercitus?*

ge curiata, Lentulo, Ciliciam administranti, succedere; a) & dicitare, si licitum esset, legem curiatam ferre, fortitutum esse cum collegaprouinciam: si curiata lex non esset, se paraturum cum collega, & Lentulo successurum: legem curiatam consuli ferre opus esse, sibi necesse non esse: se, quoniam ex senatusconsulto prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in urbem introisset. b) Atqui CICERO, c) consuli, inquit, *si legem curiatam non habet, attingere rem militarem non licet*. Hoc propterea monet, quia sumtu publico in prouincias eundum illis, de quorum imperio curiata lex erat lata. d) Qui vero sine ea proficiscebantur, suis sumtibus agere debebant: ut, nisi opes essent maximae, quas impendere vellent, neque milites alere, neque bellum gerere valerent. Ita quidem prouincia nihil odiosius, nihil molestius. e) Annuum vero sumtum

Quin-

a) CICERO ad Q. Fratrem l. 3. epist. 2. extr.

b) CICERO ad diuersos l. 1. epist. 9. n. 74.

c) Orat. 2. de lege agraria contra Rullum c. 12.

d) Ne focis vlla re oneri, aut sumtui essent, mulis, tabernaculis, & omni alio instrumento militari ornabantur, teste LIVIO l. 43. c. 1. & annuo sumtu subleuari solebant. CICERO ad Attic. l. 6. epist. 3.

e) CICERO ad Atticum l. 6. epist. 3.

Quinto Ciceronis fratri, Asia propratori, non decretum fuisse, M. TVLLIUS f) passim testatur. Et Appius, ut Lentulo succederet, sine lege, suo sumto in Ciliciam proficisci cogitabat. g) Quod MANVTIVS h) non intelligit de pecunia in stipendia militum eroganda; (nec enim sustinere sumtum potuisset) sed de suo atque cohortis viatico. Hoc dari solitum comitibus eorum, qui in prouincias irent, testatur CICERO i) ea epistola, quam ad Cassium scripsit: *cetera cuiusmodi sint, ex hoc judica, quod legato tuo viaticum eriperunt.*

§. XVII.

Consules Romæ designati Kalendis Ianuarii magistratum inire debebant. Finito magistratu, proconsul, aut proprator, in prouincia sibi decreta ut succederet, pro lubitu proficisci poterat: k) et maiori, quam ipsi consules, libertate uteretur.

f) Ad Attic. l. 2. epist. 6. extr. l. 7. epist. 1.

g) CICERO ad Atticum l. 4. epist. 16.

h) De legibus Romanis p. m. 90.

i) Ad diuers. l. 12. epist. 3. n. 5.

k) Licet scripta fuerit lex a M. TVLLIO de legibus l. 3. c. 3. *Imperia, potestates, legationes, cum senatus creuerit, populusue iusserit, ex urbe exeunt.*

retur. l) Neque Julius Cæsar, qui ex prætura vltiorem sortitus fuerat Hispaniam, SVETONIO teste, m) profectus est, antequam *prouinciæ ornarentur*, n) i. e. nouo, post impetratum lege curiata imperium, senatusconsulto, de finibus prouinciæ, de exercitu in eam ducendo, de militum stipendio, de legato, de viatico & instrumento consularis aut prætoris domus, caueretur. o) Pompeio M. Hispania consuli decreta fuit in quinquennium: sed in eam proficisci, nunquam voluit. Hinc CICERONIS p) querelæ: *eundum in Hispaniam censui: quod si fecisset, ciuile bellum nullum omnino fuisset.* Rursum: q) *posteaquam & Pompeii commoratio diuturnior erat, quam putaram &c.* Q. Hortensius Cretam, M. T. Cicero Galliam in concione deposuerunt: quod ipse hinc etiam Sulpicio noluit vertere vitio. Tu, inquit, r) *in prouinciam ire noluisti.* Non possum

l) Confer. CICERO orat. de prouinciis consularibus §. 15.

m) Cæf. c. 18.

n) Vbi quidem ab aliis perperam legitur *ordinarentur*.

o) Vid. CASAVBONVS animaduers. ad citat. Suetonii locum p. m. 16. seq.

p) Ad diuers. l. 6. epist. 6. n. 8.

q) Lib. 7. epist. 5. n. 3.

r) Orat. pro L. Muræna c. 20.

sum id in te reprehendere, quod in me ipso & prætor, & consul probavi. Alibi: s) non erat minor laus ex contemnenda, quam ex conservata provincia. Vnde patet, proconsulibus & provinciam non sortiri, & eam post sortem deponere, aut in eam non ire licuisse. Fuerunt tamen multis partibus plures, qui, provinciarum obtinendarum cupiditate, præturam, aut consulatum appetuerunt: ut legibus saluberrimis in urbe vix satis ambitus crimini resistere possent. Hinc, Pompeio tertium consule, SCtum fecerunt, ne quisquam ex iis, qui consulatum, aut præturam gessissent, provinciam aliquam ante elapsum quantum annum acciperet: sperantes, vel hac ratione, certamina de occupandis magistratibus tolli posse, si pateret, cum, qui obtinisset, non statim cum potentia aliqua futurum. Nihil enim sani moderatiue agebatur: sed cum largitionibus acriter contendebant, tum plus etiam dimicationibus; ita ut consul quoque Calvinus aliquando vulnus acceperit. t) Eoque SCto in provincias ire coacti sunt, qui ex prætura, aut consulatu, eas administrare noluerunt: ex quorum numero etiam M. Cicero, & M. Bibulus fuerunt, quorum al-

s) Ad diuersos l. 1. epist. 12. n. 5.

t) Vid. DIO CASSIUS l. 40. p. m. 159.

alter ex senatusconsulto Ciliciam, alter Syriam fortitus est. Paulo post, Marcello & Sulpicio coss. in eandem fere sententiam alterum senatusconsultum factum est, de quo COELIVS v) ad Ciceronem ita scribit: *senatui placere in Ciliciam prouinciam, & in VIII. reliquas prouincias, quas prætorii pro prætore obtinerent, eos, qui prætores fuerunt, neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum ex S. C. cum imperio in prouincias pro prætore mitti oporteret, eos sortito in prouincias mitti placere. Si ex eo numero, quos ex S. C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non essent, qui in eas prouincias profiscerentur, tum utriusque collegium primum prætorum fuisset, neque in prouincias profecti essent, ita sorte in prouincias profiscerentur. Si ii ad numerum non essent, tunc deinceps proximi cuiusque collegii, qui prætores fuissent, neque in prouincias profecti essent, in sortem conicerentur, quoad is numerus effectus esset, quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. Etiam commutata rep. Julius Cæsar Senatoribus seorsim Africam & Asiam, prætoriis reliquas prouincias adscripsit: utrisque autem ex æquo interdixit, ne ante quintum annum a gesto in vrbe magistratu prouincias fortirentur.*

v) Apud CICERONEM ad diuers. l. 8. epist. 8, n. 21.

tur. Ita fiebat, vt etſi eorum numerus, quam prouinciarum, erat maior, tamen ad omnes tandem imperium perueniret. x)

§. XVIII.

Sed vltra conſtitutum tempus in prouinciis neque proconſules, neque propratores manere poterant. Poſt annum enim vt plurimum illis ſuccedebatur. Hinc CICERO ad Cœlium ſcribit: y) *quem, ſc. Q. Fratrem, ſi reliquiſſem, dicerent iniqui, non me plane poſt annum, vt ſenatus voluiſſet, de prouincia deceſſiſſe: quoniam alterum me reliquiſſem.* Et lege Cornelia, prouinciarum rectoribus XXX. tantum dies, poſtquam ſucceſſor miſſus eſſet, ad decedendum concedebantur. z) Annuo prouincialis moleſtiæ præterlapſo tempore, quoad ſuccederetur, legato vel quæſtore, ſuo loco vt prouinciæ præeſſet, relicto, decedere poterant: a) niſi tempus illis prorogaretur: quod ne fieret in Cilicia Cicero valde timebat, ad Cœlium b) inter alia ſcribens: *vigila primum, vt mihi ſuccedatur: ſin id erit, vt ſcribis, & vt ego arbitror*

x) Vid. DIO CASSIVS l. 53. p. m. 578.

y) Ad diuerſ. l. 2. epist. 15. n. 5.

z) Vid. CICERO ad diuerſ. l. 3. epist. 6. n. 7.

a) Vid. CICERO ad. diuerſ. l. 2. epist. 13. 15. & 18

b) Lib. 2, epist. 10. n. 8.

bitror, spissius ; illud, quod facile est, ne quid mihi temporis prorogetur. Illud vero mihi non facile persuaserit quisquam ; si ne prorogatione imperii proconsulem, aut propratorem in prouincia pro lubitu agere potuisset, & manere ultra tempus ipsi constitutum, quoad in urbem ipsi redire placeret. Vt Romæ, sic in prouinciis magistratus erat annuus : eaque conditione, qua profecti erant, omnino etiam reuerti debebant. c) Si qui longius iniusi commorabantur, non more maiorum, non iure faciebant : atque reduces maiestatis facile fiebant rei. Miror inde SIGONII oscitantiam, qui d) Lege Cornelia credit cum imperio cuique permissum esse, ut annuo perfecto munere, quod ipsi deceretur, in prouincia manere potuisset, quoad domum rediisset. Ita memoriæ prodidit : *cum lege Cornelia, qui prouinciam ex senatusconsulto habebat, is imperium, quoad in urbem rediret, haberet, hinc factum est, ut per eadem tempora alii biennium, alii triennium, alii amplius prouinciis sine populi prorogatione præfuerint : quia, cum successor aut a senatu non esset decretus, aut decretus in prouinciam non esset profectus, tamdiu im-*
T. II. P. IV. T t pe-

c) CICERO ad diuers. l. 2. epist. 7. extr.

d) De antiquo jure prouinciarum l. 2. c. 1. p. m.
 333.

perium obtinuerunt, quoad domum redierunt: ut L. Lucallus, qui ex consulatu per septem annos Cilicie & Asiae praefuit, quia successor non est missus; & C. Verres, qui ex praetura per triennium Siciliae quia successor non est profectus, ut scribit Asconius. Atqui lex Cornelia, vel Sempronia, est enim una eademque, de provinciis a L. Cornelio Sulla, & C. Sempronio Graccho rogata, diserte voluit, ut de provinciis a senatu quotannis decerneretur. Et singulari Caesar obtinuit senatus beneficio, ut illi Sempronia lege non succederetur. e) Quoties ergo legi non satisfactum, ut supra diximus, in provincia proconsuli imperium prorogatum fuit: quod etiam lege Cornelia retinuit, vel ad impetrandum a populo triumphum, in Italia redux, quoad urbem moenia ingrederetur. Quod vi, clam, vel precario factum, non dici potest, secundum leges fieri, aut more maiorum.

Ni-

e) Vid. CICERO ad diuersos l. 1. epist. 7. n. 26. orat. pro Balbo c. 27, orat. de provinciis consularibus c. 11. Nec ab re PAUL. MANVTIVS ad Cicero. l. 1. epist. 1. inir. Omnino lege Sempronia C. Gracchi & Cornelia L. Sulle, provinciae erant annuae: tamen interdum prorogabatur imperium, ut Lentulo, cui successit Appius, & Appio, cui Cicero; praeterea Q. Ciceroni, cum Asiae praesset, C. Antonio, Macedoniam proconsuli, C. Caesari, Gallias administranti. Confer. DIO CASSIUS l. 53. p. m. 579.

Nisi vero tempus prorogaretur, vt supra monui, proconsules, annuo temporis spatio confecta iurisdictione, aliis committere prouinciam, & pro lubitū decedere poterant. Sic omnium fere exemplo, M. TVLLIVS f) Cœlium quæstorem suum, e Cilicia decedens, reliquit: & Cæsar Hispaniam vltiorem sortitus ex prætura, ad triumphum simul atque consulatum properans, pacata prouincia, non exspectato successore, decesfit. g) Proconsulis imperium durabat, donec in urbem introiisset. Malebant ergo, qui triumphum exspectabant, reduces ad urbem esse, i. e. extra urbis mœnia in prædiis degere, quoad ipsis decerneretur triumphus: illum enim priuati, qui fieri solebant, quamprimum ingrederentur Romam, obtinere non poterant.

§. XIX.

Vtut consulis maxima esset in vrbe auctoritas: ius tamen non nisi publicum administrare poterat cum senatu atque populo. Et satis mature priuata iurisdictione ad prætores, ædiles, atque centumuirale iudicium transiit. Cum enim non possent consules simul omnibus sui mune-

T t 2

ris

f) Ad diuers. l. 2, epist. 15. n. 4.

g) SVETONIVS Cæs. c. 18.

ris vacare partibus, vel propter bella continua, quæ suboriebantur, ut peregre multis cumularentur negotiis, atque domi frequens esset iustitium: prætores rebus præfecti civilibus, ut iuri dicundo magistratus peculiaris constitueretur. h) Hinc ne iudicis quidem consuli competit nomen, postquam prætori data est prope pars altera imperii. Tempora POMPO-
NIVS i) respicit priora, ubi, *regibus*, inquit, *exactis*, *consules constituti sunt duo: penes quos summum ius uti esset, lege rogatum est*. Postquam id negotii datum fuit prætoribus, nescio, quid iurisdictionis consulibus ipsis in causis civilibus superesse potuerit. Neque memini unquam sibi tantum arrogasse, ut in decretas alteri provincias, cum imperio & potestate, ad ius dicendum, proficisci conarentur. Et me prorsus non capere fateor, quod ALEXANDER AB ALEXANDRO k) de differentia iurisdictionis, quæ consuli, atque illius, quæ proconsuli competat, memoria prodidit, ubi, *hoc*, inquit, *inter-*
est

h) POMPONIVS L. 2. §. 37. D. de orig. iuris: *Quum consules auocarentur bellis finitimis, neque esset, qui in ciuitate ius reddere posset, factum est, ut prætor crearetur.*

i) L. 2. §. 16. de orig. iuris.

k) Genial. dier. l. 2. c. 27. pag. 249. extr.

*est, quod proconsul in decreta statutaque sibi
prouincia ius tantum dicit: consul vero etiam
extra prouinciam & ubique dicit.*

§. XX.

Jurisdictionem Proconsules in prouin-
ciis obtinebant longe amplissimam. Illo-
rum erat, ubi ubi versarentur, agere fo-
rum, i. e. ciuitates vocare, & cognoscere
de controuersis populi: l) statuere, de-
cernere, & iudicare dicebantur omnia;
m) prouincia sibi decreta quisque sua.
VLPIANVS: n) proconsul ubique quidem
proconsularia insignia habet, statim atque vr-
bem egressus: potestatem autem, o) i. e. iu-
risdictionem, non exercet, nisi in ea pro-
uincia sola, quæ ei decreta est. Rursum: p)
vsque ad aduentum successoris omnia procon-
sulem agere: cum sit vnus proconsulatus, &
utilitas prouinciæ exigat, esse aliquem, per
quem negotia sua prouinciales explicant. MAR-

T t 3

CI-

l) FESTVS v. forum.

m) Vid. CICERO ad diuerfos l. 3. epist. 6. n. 8.

n) L. 1. D. de officio proconsulis. Confer. l. 4. §.
6. D. eod. tit.

o) Cum potestate enim dicebantur esse magistra-
tus: cum imperio, qui exercitibus præerant.

p) L. 10. D. de officio proconsulis.

CIANVS: q) omnes proconsules statim, quam urbem egressi fuerint, habent iurisdictionem, sed non contentiosam, sed voluntariam: ut ecce manumitti apud eos possunt tam liberi, quam serui, & adoptiones fieri. Atque, ut supra notauimus, cum in prouinciis proconsules, quod exercitui praesent, communi vocabulo *praetores* nominarentur, suum habebant praetorium, quod palatium siue publica & magnifica erat domus, ubi ius dicebant, & ipsi habitabant, prope regia auctoritate. Eoque respicit imperatoris constitutio: r) nulli iudicum, qui prouincias regunt, in ciuitatibus, in quibus sacra palatia, siue praetoria sunt, liceat, his relictis, priuatorum sibi domus, ad habitandum, velut praetoria, vindicare. Eiusmodi vero palatia, siue praetoria, cum splendide & magnifice essent, ad maiestatem imperii Romani, exstructa, in prouerbum abiierunt, ut omnia aedificia ampliora & elegantiora communi vocabulo *praetoria* appell-

q) L. 2. D. de officio proconsulis. Confer. elegantissima CICERONIS in Verrem oratio 2. de iurisdictione Siciliensi. Hinc emendandus est ALEXANDER AB ALEXANDRO genial. diar. l. 2. c. 27. pag. 249. ubi, lege perperam intellecta, *contentiosam*, inquit, *iurisdictionem*, nisi in decreta prouincia, non exercet; voluntariam autem ubique,

r) L. 14. C. de officio rectoris prouinciarum.

pellarentur. s) Judicium quoque ipsum vocatur *prætorium* ut pro iurisdictione, imperio, & iudiciali potestate valeat. Ita prætorium Africa, Galliarum, Italia, Illyrici, Orientis, & alia passim in codice Theodosiano & Justiniano, notitia item utriusque imperii occurrunt. Sua proconsules in castris quoque habebant prætoria, quæ magnificentia & regali ornatu tabernacula superabant reliqua omnia. FESTVS: t) *prætores erant, qui nunc consules, & ii bella administrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium.* VEGETIVS, v) ubi de dispositione castrorum agit, deinde, inquit, *duci prætorium, eiusque comitibus præparatur, ac tribunis tabernacula collocantur.* Nequid autem in provincia iurisdictione proconsuli videatur creare molestiæ: legato eam suo mandare poterat, ita quidem, ut prorsus omnia ab eius voluntate & arbitrio dependerent. Nec obstat VLPIANI x) sententia: *ingressus provinciam mandare iurisdictionem legato suo debet:* hanc enim satis patet, Icti opini-

T t 4

s) Vid. SVETONIVS Aug. c. 53. & Tiro, c. 8. STATIVS l. Sily. 3. in Tiburt. Manlii, v. 25. AVSONIVS Mosella v. 286.

t) V. *Prætoria porta.*

v) Lib. 3. c. 8.

x) L. 4. §. 6. D. de officio proconsulis.

nionem esse, legato si velit, non posse ante suum aduentum mandare iurisdictionem. Et sui ipsius optimus interpret est: hanc enim subiungit rationem, *est perquam absurdum, antequam ipse iurisdictionem nanciscatur, (nec enim prius ei competit, quam in eam prouinciam venerit) ali eam mandare, quam non habet.* In continenti PAPINIANVS y) illi contradicit, qui omnino affirmat iurisdictionem a proconsule mandari posse, etiamsi in prouinciam nondum peruenerit: quandoquidem usu venire soleat, ut proconsul in itinere necessariam patiat moram, legatus autem mature in prouinciam perueniat. Diserte vero sequenti lege VLPIANVS z) statuit, sicut mandare iurisdictionem, vel non mandare, sit in arbitrio proconsulis, ita adimere mandatam iurisdictionem ipsi quoque licere.

§. XXI.

Quæ Consulibus, Prætoribus, Aedilibus, Romanæ dignitates & muneribus erant singula: ea proconsulis in prouincia simul omnia fuisse, libro secundo de officio proconsulis VLPIANVS a) testatur. Ut caput & præ-

y) L. 5. dicto tit.

z) L. 6. §. 1. D. de officio proconsulis.

a) L. 7. D. de officio proconsulis.

præses ciuitatum vbique celebrandus, coram, ne laudes quidem suas declinare poterat. Aedes sacras & opera publica circumire solebat, inspiciendi gratia, num facta tecta sint, an aliqua refectione indigeant. Curatores operum diligentes solenniter præponebat: ministeria quoque militaria, vbi opus erat, ad curatores iuandos, dabat. Et hoc notabiliter addit: *cum plenissimam iurisdictionem proconsul habeat: omnium partes, qui Romæ, vel quasi magistratus, vel extra ordinem ius dicunt, ad ipsum pertinent.* Præter iurisdictionem habebant etiam curationem, quæ consistebat in ceteris rebus curandis, atque imperandis prouinciæ, vt in re frumentaria, tributaria, vectigali, & viaria: quæ omnia per edicta sua administrare solebant. b)

§. XXII.

Consulis est consulere senatum, ex eo enim dictus videtur, c) ne quid pro lūbitu
Tt 5

b) Vid. ROSINVS antiquit. Roman. l. 7 c. 42.

c) VARRO de lingua Latina l. 4. c. 14. *Consul nominatus, quod consulere populum & senatum debet: nisi illinc potius, vnde Actius ait in Bruto, qui recte consulat, consul fiat.* Posterius sequitur POMPONIVS quoque l. 2. §. 16. D. de origine iuris, vbi *consules*, inquit, *dicti sunt ab eo, quod plu-*

bitu agere, atque adeo tyrannidem exercere, vel remp. opprimere instituat: verum consilio potius senatorum publico in omnibus actionibus suis vteretur. Erant enim hi consilium quasi publicum: quod regum loco designati consules, vt senatus fieret consultum, de omnibus consulere debebant. Cum enim Romani regum superbam dominationem non ferrent: annua imperia, binosque consules sibi fecerunt. Fastus regius non beneuolentia consulentis, sed superbia dominantis erat. Hinc consules appellati, vt ISIDORVS d) loquitur, vel a consulendo ciuibus, vel a regendo cuncta consilio. Vt consulis impleret dignitatem atque officium, consulere debebat reip. salutem, & nihil facere, quod aduersus leges quocunque modo esse videretur. Hinc CICERO e) ad Plancum scribit: *complures in perturbatione reip. consules dicti, quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo existit in remp.* con-

plurimum reip. consulerent. Vtrumque satis commode. Plures enim consulendo & iudicando, reip. demum recte consulere, & omnibus iucundi esse poterant. Confer. QVINCTILIANVS instit. orat. l. 1. c. 6. & ISIDORVS orig. l. 9. c. 3. apud GOTHOF. corp. auct. Lat. linguae. p. 1045. lin. 32.

d) L. c.

e) Ad diuers. l. 10. epist. 6.

consulari. Consule in senatu de rebus maximi momenti referente, omnium etiam accedentibus suffragiis, ne senatus quidem consultum fieri poterat, si quando tribunis intercedere placuit. f) Jam tum enim grauisima lex a P. Valerio consule, Bruti collega, ad augendam plebis potestatem, fuit lata: si quis Romanus magistratus aliquem vel capite plectere, vel virgis cadere, vel pecuniis multare velit: licere priuato homini ab illo magistratu ad populi iudicium prouocare: nec interea magistratui licere in eum animaduvertere vlllo modo, donec populus de eo suis suffragiis statuerit. g)

§. XXIII.

Proconsulis iudicia in prouinciis liberissima erant: neque tribunorum istud *veto* molestum ac triste vnquam audiebatur. Vt magistratus, ita quoque cum potestate erant, quæ in ipsa vrbe multum quidem limitata; in prouinciis autem cum admiratione ipsam reip. maiestatem videbatur præ se ferre. Tanto magis, quod, iussu

f) Vid. obseru. nostr. ad CICER. ad diuersos l. i. epist. 2. (aa)

g) DIONYSIVS HALIC. Roman. antiq. l. 5. c. 3. extr. Confer, POMPONIVS §. 16. l. 2. D. de orig. iuris.

iussu populi, accedebat imperium ac bellica rei administratio, ea quidem auctoritate, ut militibus ab imperatore nulla plane superesset prouocatio: quæ alioqui ciuibus in vrbe semper ad populum erat. Sufficiens ea de re testis est M. TVLLIVS, h) qui hanc quasi legem de imperio militari scripsit: *militie ab eo, qui imperabit, prouocatione esto: quodque is, qui bellum gerat, imperasit, iusratumque esto. -- Militie summum ius habento, nemini parento: ollis salus populi suprema lex esto.* Tot tantisque magistratus & principes, reip. erant semper Romæ cumulati negotiis: ut liberius facile paterentur agere proconsules in prouinciis: quorum actiones tot nunquam fuerunt expositæ maleuolorum obtreccionibus. CICERO: i) *ita multa Romæ geruntur, ut vix ea, quæ sunt in prouinciis, audiantur.*

§. XXIV.

Triumphus, qui in rep Romana summus honor, ut consuli, ita proconsuli quoque decernebatur, hostium facta insigni strage, aut imperio, postquam ipsa fuerit expugnata metropolis, prouincia qua-

h) De legibus l. 3. c. 3.

i) Orat. pro Cn. Plancio c. 26.

quadam aucto. *Paludatus* k) i. e. militari habitu, armisque ornatus, aduersus hostes proficiscebatur vterque. Vt plurimum vero in prouinciis proconsules, vt cum imperio abire solebant, stare in acie, & cum terminis, salutem publicam victricibus armis promouere videbantur. Adeoque multis partibus plures, vt fortitudinis præmium caperent longe splendidissimum, rebus foris præclare gestis, in urbem reuersuri ducebant triumphum: qui sine militia esse non poterat. Imo nemini ex imperatoribus, nisi gloriam vellet perdere speratam, ante triumphum licebat ingredi urbem. Triumphabant enim cum imperio, quod urbem intrantes deponere debebant. Decernebat autem senatus triumphum: imperium populus dabat, rogatione ab aliquot tribunis pl. lata, vt imperatores illud etiam eo die retinerent, quo in urbem triumphantes inueherentur. l) Sententia hinc illustranda CICERONIS, m) qui ad Atticum scribit: Pontinius vult. a. d. IV. Non. Nouemb. triumphare. Huic obuiam Cato, & Seruilius prætores aperte, & Q. Mucius tribunus. Ne-

k) FESTVS: *Paludati* in libris auguralibus significat, vt ait Veranius, armati, ornati: omnia enim militaria ornamenta paludamenta dici.

l) Vid. LIVIUS l. 45. c. 35.

m) Ad Attic. l. 4. epist. 16.

Negant enim latum de imperio : & est latum, Hercule, insulse. Quare insulse? Quia legem de imperio Pontinii Sergius Galba prator clam ante lucem tulerat: & agi quidquam cum populo ante horam primam leges vetabant. n) Et hoc probe notandum, duxisse triumphum, qui hostes acie vicissent, sed definito numero, ad incrementum imperii. Vt enim imperatorum ambitioni, qui leuibus praeliis prospere factis, triumphum petebant, obuiam iretur, lege cautum est, ne quis triumpharet, nisi qui quinque millia hostium vna acie cecidisset, & de suo exercitu multo pauciores amisisset. In utroque etiam ne falsus senatui numerus ederet: altera lex a L. Mario & M. Catone tribunis pl. lata est, vt punirentur, qui aut hostium occisorum, aut ciuium amissorum in numero mentiti essent. Sanctum illud quoque est, vt pro aucto imperio, non pro recuperatis, quæ populi Romani fuissent, triumphus decerneretur. o) Cum omnes magistratus ab imperatore & proconsule triumphante ad cœnam inuitarentur: consul Romanus præ-

n) Vid. DIO CASSIUS l. 39. extr.

o) MANVTIUS de legibus Romanis p. m. 94. Obseruat. nostræ ad CICERON. ad diuersos l. 2. ep. 10.

(x) (ak) l. 8. ep. 5. (b)

prætermitti non poterat. Mox vero honoris, non necessitatis causa, missis internunciis, consulem proconsul rogare solebat, vel etiam petere ab illo debebant, qui triumphantem epulis excipiebant, ut conuiuium illi interesse nolit. Causa satis aperta, quod honoris gradu superiorem neque is, qui duxit triumphum, neque consul Romanus agnosceret, ac alter alteri loco cedere non auderet. VALERIVS MAX. p) hanc rationem subiungit, *ne quis eo die, quo ille triumpharet, maioris in eodem conuiuium sit imperii.* Quasi vero in urbe consul esset cum imperio: quod triumphanti eo die a populo concessum. PLVTARCHVS: q) *cur cum publico epulo exciperent eum, qui triumphum duxisset, a consulibus, missis internunciis, petebant, ne ad cenam venirent? An quod locum assignari honoratissimum triumphatori oportebat, tractarique eum magnificentissime, & domum deduci, peracta cœna: quæ omnia consulibus, si interessent, nulli alii, licebat deferri?* Quæ certe id probant, quod dixi, summum in urbe magistratum aduentanti ex prouincia victori summum honorem deferre non æquo animo potuisse, aut deferre saltem visum non esse.

S. XXV.

p) Lib. 2. c. 8. n. 6.

q) Quæst. Rom. 79.

§. XXV.

Consules cum cetera regum insignia Romæ haberent: coronam pictamque togam non accipiebant. Proconsules vero in prouincia non solum eadem tenebant insignia, lictores cum fascibus, trabeam, prætextam, sellam curulem regiam; sed etiam victores cum redirent, magnifico triumpho, corona pictaque illa toga ornati, atque adeo maxima pompa in urbem vehebantur. Qui ita triumphantes urbem ingressi erant, laurea corona quoque in spectaculis uti solebant. Quod inde patet, quod C. Papirius Masso, cum triumpho a senatu non impetrato, in Albano monte triumphasset, myrtea corona, pro laurea, in spectaculis usus est. r) M. Valerius, teste PLINIO, s) duabus coronis utebatur, laurea & myrtea, quoniam hoc vouerat. De coronis triumphantium multa CAROLVS PASCHALIVS commentatus est, in egregio coronarum opere, quo res omnis coronaria e priscorum monumentis eruta & collecta continetur. t) Quod ad *togam pictam*, siue pal-

r) Vid. PLINIVS hist. natur. l. 15. c. 29. extr.

s) L. c.

t) Prædiit aureum opus primum Parisiis 1610. 4.

palmatam v) attinet, dixi triumphantium esse propriam: unde etiam *triumphales* nominantur: & consules ea caruisse, sua tantummodo contentos trabæa. Sed probe distinguenda sunt tempora. De libera rep. loquor. Sub imperatoribus, e Cæsarium familia, & luxu in dies obtinente maiori, consules etiam illa picta utebantur toga, quoties Kalendis januarii magistratum inibant, aut Jani reſerabant templum. Ita LAMPRIDIUS x) de Alexandro Seuerò: *Prætextam, et pictam togam nunquam, nisi consul, accepit; & eam quidem, quam de Jovis templo sumtam alii quoque accipiebant, aut prætores, aut consules.* De Gordiano CAPITOLINVS: y) *Palmatam tunicam & togam pictam primus Romanorum, priuatus suam propriam habuit, cum ante imperatores etiam de Capitolio acciperent, vel de Palatio.* Ex quibus locis patet, regiam vestem illam vel in Capitolio, unde
T. II. P. IV. Vv et-

v) PLINIVS hist. natur. l. 8. c. 48. *Pictas vestes iam apud Homerum fuisse, unde triumphales nate. Accipere id Phryges inuenerunt. A genere picturæ palmata dicta est, quod palmas intextas haberet. FESTVS in v. picta. Tunica, inquit, palmata a latitudine clauorum dicebatur, quæ nunc a genere picturæ appellatur,*

x) Alexandr. Seu. c. 40.

y) Gordian, c. 4.

etiam *Capitolina* dicta, z) vel in Palatio seruata, & inde, cum opus foret, depromptam fuisse. Grauisissimus testis ipse consul AVSONIVS, qui, a)

*Vt praefecturam, inquit, duplicem,
sellamque curulem,
Vt trabeam, pictamque togam, mea
praemia, consul
Induerer, fastisque meis praelatus ha-
berer.*

Alibi: b) *In procinctu, & maxime dimica-
turus, palmatae vestis meae ornamenta dispo-
nis, feliciter, & bono omine. Namque iste
habitus in pace ut consulis est, sic in victoria
triumphantis.*

§. XXVI.

Ex dictis patet, proconsulibus, qui rebus fortiter & praclare gestis incluti, magnos & in prouincia, & Romae in ipsa imperii sede, habitos fuisse honores. At, si quid offendissent, aut a legibus reces-
sissent, multis etiam iudiciorum laqueis implicari poterant. Inprimis tribus ob-
noxii erant legibus & quaestionibus, pec-
cu-

z) VOPISCVS Prob. c. 7.

a) Eidyll. 4. v. 91.

b) Grat. act. p. 245.

culatus, maiestatis, & repetundarum. Peculatus, si prædam, aut pecuniam publicam, auertissent: maiestatis, si prouinciam, aut exercitum hosti prodidissent, aut quid contra mandatum reip. gessissent: repetundarum, si quid in socios subiectosue, aut auare, aut superbe, aut libidinosæ, aut iniuste & crudeliter statuissent. Multi etiam crimine tenebantur ambitus, qui largitionibus, prensatione, modisue illegitimis aliis, magistratum obtinuisse dicebantur. Sed hæc hæctenus.

II.

HENR. HEISEN

DISSERTATIO POSTERIOR

DE

IMPERATORIA MAJESTATE

A PRIMIS

HISTORIÆ AVGVSTÆ CON-

DITORIBVS INDIGNISSIME

HABITA.

CONSPECTVS:

§. 1. *Transitio ad tertiam suscepti opusculi partem.* §. 2. *Græciromanarum rerum*
V v 2 rum

rum scriptores præferendi latinis sunt, quia plerumque doctiores; §. 3. alieniores a partium studio; §. 4. & in verisimilibus occultissimarum rerum indagandis rationibus sagaciores ac diligentiores. §. 5. Dionis Casii virtutes; §. 6. adulatio & obtrectatio, quarum vulgo insimulatur; §§. 7 & 8. sed falso ac præter meritum; nostrumque de scriptoris hujus ingenio, moribus & instituto judicium. §. 9. Suetonii petulantia, irreverentia, & calumniandi obscenæque prodendi libido. §. 10. Nimia curiositas Taciti, & conjecturis indulgendi studium. §. 11. Jul. Caesaris justior, quam Pompejanorum, causa. §. 12. Cui Suetonius, bellum civile recensens, passim obtrectat; a quo nec satis sibi cavet Dio Cassius. §. 13. Amores Caesaris indignissime idem Suetonius exagitat. §. 14. Injustissima principis hujus cædes; §. 15. vel judicio potioris Romanorum partis. §. 16. Confutatio argumentorum, quibus excusare eam ac probare adversarii satagunt. §. 17. Nihil minus, quam tyrannus, Jul. Caesar fuit, & si vel fuisset, ne sic quidem jure occisus esset. §. 18. Calumnia Suetonii, calumniæ labem Augusto affricantis. §. 19. Afficta illi ab eodem biographo crudelitas. §. 20. Commentitia alia, quæ cum ipsi, §. 21. tum uxori ejus Livie impinguntur, crimina. §. 22. Tiberii eruditio & virtutes. §. 23. Exaggeratio iniqua vitiorum ejus, facta a Suetonio. §. 24. Præposterum hinc & inclemen-

tis-

tissimum, quod generatim de principe hoc fert,
 iudicium, cui Dionis Cassii multo sanius, cau-
 tius ac equius opponitur. §. 25. Quid senti-
 endum de sui ipsius infamia, quam contem-
 fuisse, immo quæsisse & auxisse Tiberius perbi-
 betur. §. 26. Neronis laudes. §. 27. Cri-
 mina ejus magnam partem vel incerta, vel a-
 perte falsa. §. 28. Falsus ejus cum matre
 incestus. §. 29. Senecæ imperata ab ipso cæ-
 des quatenus excusari queat. §. 30. Subjun-
 guntur paucula de Vespasiano ac Tito. §. 31.
 Dedecuit Suetonium, scditates primorum cæ-
 sarum, easque potiore partem clandestinas,
 memoriæ prodere. §. 32. Nam ita & se tur-
 pissime dedit, & eos, de quibus commemorat,
 imperatores affecit injuria. §. 33. Porro i-
 gnorata docuit hætenus, docebitque omnem po-
 steritatem vitia. §. 34. Quos vero non docet,
 fastidio saltem & offendiculo est. §§. 35 & 36.
 Disjiciuntur Belli aliorumque, quibus tueri
 spurcum scriptorem nituntur, præsidia. §. 37.
 Quo pacto secundum omnia illa, quæ in utra-
 que dissertatione dicta sunt, versari in lectione
 primorum historiæ augustæ conditorum oporteat.

§. I. **S**uperiori dissertatione, secun-
 da parte secundi hujus Sym-
 bolarum Literariarum to-
 mi reperiunda, (1) uni-
 versam nostram de imperatoris majestate
 V v 3

(1) p. 246. fqq.

a primis historie augustæ conditoribus indignissime habita commentationem ad quatuor revocavimus capita, (2) quorum primo demonstrandum esset, NOLVISSE viros illos, secundo NE POTVISSE QUIDEM vera omnia referre. Quibus igitur dicta dissertatione absolutis, proximum nunc est, ut, quod tertio loco proposuimus, iidem scriptores inter se committantur, &, quorum vitas resque gestas memoriæ prodiderunt, si minus omnium, at certe præcipuorum imperatorum expressæ imagines in adspectum lucemque proferantur. Ita enim demum fore confidimus, ut, quam falsa multa, incerta, nec temere secum invicem concilianda, in ipsorum dedecus consignata literis sint, liquido patefcat. Utrumque vero breviter, summa, fat habentes, rerum sequi fastigia, præstabimus. Neque enim historiam scribimus, sed rursus dissertationem.

§. II. Qui lætitarunt anteriorem, passim observare se meminerunt, plus me fidei græcis, quam latinis antiquissimorum caesarum scriptoribus tribuere. Quod ergo iudicium meum, necesse primum est, tuear atque ab exceptionibus vindicem. Si ingenium, doctrinam, dictionisque &

(2) p. 250. §. II.

copiam & venustatem spectes, Latinis plerumque Græci præstant. *Græcis ingenium, Græcis dedit ore rotundo Musa loqui.* Communis eruditorum lingua, quæ nunc romana est, apud Romanos erat græca. Quare eruditissimi, ut cæteri scriptores, ita historici, græco uti sermone amabant. Rectissime apud Fabricium (3) Tillemontius: „Non mediocriter, inquit, ad græci Dionis existimationem facit, quod historia romana a temporibus, quibus ille, desinit, ad Constantinum usque longe est, incertior perplexiorque. Nam Herodiani (græci itidem scriptoris) historia elegantissima quidem est -- . Lampridius, & reliqui, qui *latine* historiam augustam, sub initium seculi a Christo quarti composuere, vix digni sunt nomine historicorum. Aurelius Victor & Eutropius, (rursus latini historici) nihil fere egerunt aliud, quam ut hos in compendium mitterent, &c.” Quantum nesciremus in vetustioribus Romanorum rebus, si Polybio, Diodoro Siculo, Plutarcho, totque aliis græcis autoribus destitueremur? Equidem prope absim, ne dicam, antiquitatum hujus populi scientia plenius nos & accuratius instruere Dionysium Halicarnasæum, quam ipsum pene Livium.

V v 4

Ec

(3) Bibl. Græc. lib. IV. cap. X. §. IX. p. 323.

Et prudentiam civilem quod attinet, non dubitat Conringius (4) scribere : „Quod „si profecto haberemus integros & hunc, „(Dionem Cassium) & Dionysium Hali- „carnasseum, & Polybium, possemus si- „ne magno prudentiæ dispendio ipsamet „latina Romanorum historia carere.,

§. III. Cum vero nihil æque in histo- rico, ac incorrupta desideretur fides; ni- hil æque, ac partium studium, culpetur: dispiciamus, utri potius officio heic suo defuncti sint. Quod maximam historia- rum conditori conciliat fidem, est, si *σύγχρονος* iis rebus, quas recenset, vixe- rit, quin si iisdem ipse interfuerit, nec tam auritus, quam oculatus testis dici queat. Verum nihil est, quod in eo al- tera sibi pars præ altera magnopere arro- gaverit. Constat enim, neutrius augu- steos historicos, qui quidem ætatem tu- lerunt, illis temporibus floruisse, quibus memoriæ ab ipsis proditæ res aut omnes, aut certe insigniores acciderunt; & utri- usque præcipuos fuisse coætaneos. Sic la- tini Tacitus & Suetonius eodem, quo Plutarchus & Appianus Alexandrinus gra- ci, inclaruerunt ævo, nimirum sub Tra- jano & Hadriano. Quare ad alia bonæ fi- dei

(4) Opp. Tom. III, p. 409. §. 38. fin.

dei *γυαλισματα* & documenta nos confera-
mus. Fidem neque illis temere derogan-
dam censemus, qui aliunde quidem, non
tamen ex putidis, nihilque veri redolen-
tibus lacunis, sed ex monumentis certis
atque indubitatis, vel saltem de industria
ad fallendum calumniandumque non com-
positis, sua hauserunt. Quam autem hoc
nomine anteponendi Latinis Græci sunt!
Illos, & in primis Suetonium præcedenti
dissertatione (5) vidimus ex *incertis rumo-
ribus*, *famosis libellis*, & *criminosis* illor-
um Romanorum *scriptis*, qui libertate a
cæsaribus *recens* exuti *recentibus odiis* eorum
res persecuti sunt, historias suas majorem
partem consuisse: hi nihil ejusmodi in cæ-
sarum fraudem scientes volentesque litte-
ris mandarunt. Nam, quæ Dioni Casio
objiciunt, tanti non sunt, ut in censum
veniant, & dilui, ut paulo post apparebit,
possunt. Provinciales fuerunt Græci, Plu-
tarchus Charonenſis ex Bœotia, Nicænus
ex Bithynia Dio Casius, & Appianus, ut
addi solitum ejus cognomentum manife-
stat, Alexandrinus. Quorum patriæ terræ,
dudum ante senatus populique romani sub-
jectæ imperio, sicuti ipsos adſueverant
non, nisi modeste & reverenter, de im-
perantibus loqui ac scribere, ita, post-
quam

V v 5

quam summa rerum ad cæsares transit,
 & in eorum ignominiam stilo procaci ac
 inverecundo uti, prohibuerunt. Sed
 vero Latini, natale solum Italiam sortiti,
 ut vel latina eorum nomina *Tacitus*, *Sue-*
tonius indigitant, oriundique ab illis ma-
 joribus, qui libertate ipsi fruenter in alios
 imperium tenuerunt, liberius in cæsares
 invehuntur, & servitutis suæ autores tra-
 ctant injuriosius, ita demum se, quod fue-
 rint aliquando Troes, non dememinisse
 rati, si comminiscantur varia de victori-
 bus suis atque dominis opprobria.

§. IV. Est insuper aliud, quod
 majorem in modum præ Latinis com-
 mendat Græcos, & observatum jam
 Grotio (at quanto viro!) est, qui epistola
 ad Benj. Auberium Maurerium, Galliæ re-
 gis ad foederatas Belgii provincias lega-
 tum, data, insertaque Conringii Operi-
 bus: (6) „In romana, inquit, historia
 „obliviscendum non est, plus ferme fru-
 „gis e græcis autoribus, quam a romanis
 „hauriri: quia mores omnes ritusque pu-
 „blicos exteri diligentius observant tra-
 „duntque., Cujus diligentia suæ fidem
 vel eo abunde faciunt, quod involutissi-
 marum rerum longe verisimiliores dant
 ra-

(6) Tom. III. p. 89. §. 12. fin.

rationes, quam Latini. Appium censo-
rem, tradit Livius, (7) *memori desum ira*,
quod servos publicos solennia herculei sa-
cri docuisset, luminibus captum esse. Ve-
rum, simulasse eum solummodo cœcita-
tem, autor Diodorus est Siculus, inqui-
ens: (8) ὁ δ' Ἀππίος τῆς ἀρχῆς ἀπολυθεὶς,
καὶ τὸν ἀπὸ τῆς συγκλήτης φθόρον ἐυλαβηθεὶς,
προσεποιήθη τυφλὸς εἶναι, καὶ κατ' οὐκίαν ἔμενε.
Magistratu Appius abdicato senatus invidiam
reformidans, coecitatis simulatione domi se con-
tinebat. Infensissimus Appio illi senatus ro-
manus multis gravissimisque de causis fuit,
quas & Livius, & Diodorus in antecedenti-
bus recensent. Quocirca invisus senatui in-
visus & in senatu cupiit esse, quod non fa-
cilius, quam si visu se privatum fingeret,
consequi poterat. Quid ergo Livium au-
dimus, ad miraculum & poenam θεήλατον
confugientem? Ita enim orditur: *Tradi-*
tur inde dictu mirabile, & quod dimovendis
statu suo sacris religionem facere posset. Dio-
dori narratio quanto simplicior, & ma-
lefactis Appii congruentior, tanto est pro-
babilior. Etsi Livius fabulosis scriptori-
bus minime accensendus veniat, non ta-
men a fabulis eo, quo Halicarnassensis
Dionysius, studio romanam historiam re-
pur-

(7) lib. IX. cap. XXIX. fin. (8) Biblioth. Hist.
lib. XX. p. 774. C. lin. 11. ed. Rhodom.

purgavit. „Tarpeji, ait, (9) qui romanæ
 „præerat arci, filiam virginem auro cor-
 „rumpit Tatiæ, ut armatos in arcem ac-
 „cipiat. Accepti obrutam armis neca-
 „vere; seu ut vi capta potius arx videre-
 „tur, seu prodendi exempli causa, ne
 „quid usquam fidum proditori esset., Ver-
 „rum ex Pisone observat Dionysius, (10)
 & sepulchri honore Tarpejam in sacratis-
 simo urbis colle, ubi ceciderit, affectam
 fuisse, & quotannis ei Romanos reddi-
 disse inferias, quorum neutrum eam, cre-
 dibile sit, vel a proditis, vel ab interfe-
 ctoribus consecuturam fuisse, si prodita
 patria occubuisse; immo sic dubitari vix
 posse, ait, quin, si quæ superfuissent ossium
 ejus reliquæ, tandem ex refossæ essent
 atque disjectæ, ut hoc exemplo alii a si-
 mili scelere deterrentur. Quocirca etsi
 integrum denique cuilibet faciat, pro ar-
 bitrio suo hac de re judicare, in superio-
 ribus tamen veriore longè ducit Pisonem,
 qui, Tarpejam, referat, poscentem
 proditoris mercedem, quod cuncti
 Sabini sinistris brachiis gestarent, hos ex-
 armatos Romanis prodere voluisse, ip-
 sam vero proditam a nuncio suo, qui ad
 Sabinos transfugerit, horum scutis obru-
 tam interiisse. Neque vero Livium excu-
 sat,

(9) lib. I. cap. XI. (10) lib. II. Ant. Rom. p. 107.

fat, quod tandem subjungit : *Sunt, qui Tarpejam, dicant, fraude visam agere, sua ipsam peremptam mercede.* Præterquam enim, quod, qui *visam*, inquit, *fraude agere*, non affirmant, de fraude ejus certo Sabinis constitisse, appendicula illa ita est comparata, ut facile liqueat, alteram narrationem Livium anteferendam duxisse. Redintegrato inter Romanos & Sabinos proelio, raptas, perhibet idem Livius, (11) mulieres, quarum ex injuria bellum ortum erat, crinibus passis scissaque veste, victo malis muliebri pavore, ausas se inter tela volantia inferre, ex transverso impetu facto, diremisse infestas acies, diremisse iras. Quanto sanior iterum Dionysius refert, (12) cum uterque populus, atrocissima dubio Marte commissa pugna, ad pacem inclinaret, neuter verò, ne se victum fateretur, ejus facere mentionem prior auderet, videntes illud Romanorum uxores sabini generis, propter quas bellum gerebatur, cœtu facto absque viris arbitris, decrevisse ambos ad colloquium & conciliationem invitare, & facta a Romulo & senatu romano potestate, in castra Sabinorum honeste modesteque profectas feliciter id, quod in se susceperant, perfecisse? Cumprimis

ve-

(11) lib. I. cap. XIII. (12) lib. II. Ant. Rom. p. 110.

vero omnem exsuperat fidem, quod de occidione gentis fabiæ Livius commemorat. *Fabii*, scribit, (13) *cæsi ad unum omnes. Trecentos & sex perisse, satis convenit; unum prope puberem ætate relictum, stirpem genti fabiæ futurum.* Quod si Palaphatus aliquis aut Heraclitus in sua incredibulum narraret historia, dari venia posset. An enim gens, quæ adeo se diffuderat, ut *sex supra trecentos militaris ætatis viros, patricium exercitum*, quemadmodum adpellat Florus, (14) in aciem sola educeret, *unicum modo impuberem habuit sive filium sive nepotem?* Quot in ea conjugatos, necesse est, extitisse? An horum omnium tam infœcunda matrimonia fuerunt, ut unam masculam tenerioris ætatis sibi reliquam sobolem viderent? Ubi collegium aliquod nostro est ævo, quod, licet multo paucioribus constet membris, non multo pluribus ejusmodi gaudeat filiis? Supremus patriæ urbis confessus viginti octo numerat proceres. Num vero iis omnibus unus tantum est parvulus filius, neposve? Pariter venerabile ministerium nostrum septendecim pastoribus totum absolvitur. Sed propitium Numen, precor, avertat, ne illa unquam ingruant tempora, quibus aut hujus, aut illius imbellis pro-

ge-

(13) lib. II. cap. L. fin. (14) lib. I. cap. XII.

genies ad inauditam ejuscemodi redigatur paucitatem atque inopiam. Græcus Dionysius anile istud commentum, quod tamen vulgo creditum Latinis est, non solum argumentis omni exceptione majoribus confutat, sed & erroris scitisime pandit incunabula. (15) Videlicet observat, in numerosissima gente fabia tres eminuisse fratres, Cæsonem, Marcum, & Quintum, qui septem continuos gesserint consulatus, interque eos soli Marco superstitem fuisse filiolum. Hunc igitur esse *impu-berem illum*, qui *unus* e fabia gente reliquus mansisse perhibeatur. Nam quia nemo e cæteris præter illum adulta ætate inclaruerit, natam hinc vulgi opinionem, eundem unum ex tota hac gente relictum fuisse, non quod nullus prorsus alius, sed quod nullus clarissimis genitoribus atque majoribus, virtute cognationis spectata, non propagine, similis relictus sit. Ex quibus Dionysii simul patet, adoptantes vulgi fabulam, latinos scriptores *γένος*, *gentem* cum *οἶκος*, *domo* vel *familia*, quæ immane quantum differunt, confudisse. Gens quasi totum erat, & familia pars; quoniam multas plerumque familias una gens complectebatur; id quod antiquitatum romanorum vel leviter tincti notitia compertum habent.

S. V.

(15) lib. IX. Ant. Rom. p. 580.

§. V. Inter illos Græcos, qui res primorum cæsarum in historiam contulerunt, principatum tenet Dio Cassius, vastissimi operis, potissima romanæ gentis inde ab adventu Æneæ in Italiam (15) ad Alexandrum usque Severum fata factaque octuaginta libris complexi, conditor. Dolemus ex animo, partem ejus longe majorem intercidisse; sed in gravi jactura recreat tamen nos & reficit, quod ii potissimum libri, qui in præsentī argumento usui esse queant, ætatem tulerint. Plerique enim integri extant, oppido pauci mutili, & deperditorum multa nobis excerpta atque fragmenta epitomatores Xiphilinus, & quidam Theodosius, itemque Zonaras asservarunt. Præcipuæ laudi ducitur scriptori huic, quod cuncta suis divisa temporibus, serieque rerum apte digesta, commemoret, præmisfis unicuique libro illis ab Urbe condita annis cum suis singulorum consulibus, quibus, quæ eo continentur, acciderunt: quod quia, ut jam observavimus, (16) secuti ipsum ad usque Constantinum historici romani passim neglexerunt, incertior multo ac turbator omnis eorum temporum decurrit historia. Arcanorum imperii tam gnarum

(15) Photii Biblioth. p. 106. ed. Andr. Schottii

(16) §. II. hujus Diss.

rum se, quam gnavum demonstrat indagatorem, & civilis omnis publicique juris peritissimum; quod nec est, ut in viro, summis functo honoribus, & rei publicæ administrationi multifaria ratione & repetitis sæpe vicibus admoto, quemadmodum pariter jam occupavimus dicere, (17) miremur. Stilum denique prædicant sectatorem veteris constructionis, eundem commendant sublimem, qui rerum, quas enarret, magnitudini respondeat, cujusque, licet parenthesisbus tractæ periodi, numerus plenior, longiora hyperbata, & intercisio sollicitior sit, mira tamen efficiat perspicuitas, ut adhibita cuncta in loco videantur, vixque ullam legentibus injiciant remoram; exuberans vero gratia & acumen insitum nutriat atque exhilaret. Thucydidis, inquit, æmulus obscuritatem vitavit Thucydidis; de cætero tam gravis, limatus ac subtilis, ut secundus a Thucydide sit. (18)

§. VI. Ex adverso autem nemo est, qui non insignis partium studii, a quo alienum inprimis esse historicum oportere monuimus, (19) Dionem nostrum infit. II. P. IV. X x mu-

(17) præced. diff. p. 292. (18) Photius cit. loco.

(19) §. III. init.

mulet. Imperatoribus eum, dictitant, adulari; obrectare vero & calumniari pasim innocentissimos optimeque meritos de republica romana & posteritate omnium memoriae viros, Ciceronem, Brutum, Cassium, Senecam, alios. Adulationis Caesarum teneri eum crimine, ex illis vocibus, quibus Julii Caesaris eadem improbat atque detestatur, (20) liquere, Xiphilinus potissimum (21) & Casaubonus (22) existimant. Calumniae vero complures, facto quasi agmine, ei inurunt maculam. Gerh. Joh. Vossius: (23) „Unius, ait, sed latae admodum culpa, absolvere Dionem non possum; quod quidam seu iudicii, seu morum pravitate, virtutes suo pretio aestimare nescit; sed virus suum ejaculatur in optimos & praestantissimos viros, ut Ciceronem, & Brutum, Cassiumque, & L. Senecam. Omnino haec aut insignem iudicii defectum, aut malam mentem arguunt.“ Jac. Gronovius: (24) „Dio cum compluribus, suis hac in re nulla fide dignus est, optimorum e Romanis obrectator.“ Jo. Alb.

(20) lib. XLIV. p. 240. sq. p. 244. D. & p. 266. C. D. &c. (21) p. 157. lin. 40. &c. ed. Sylburgii. (22) animadvers. in Sueton. Jul. Caes. p. 38. col. a. num. 42. ed. Paris. MDCX. (23) de historic. graec. lib. II. cap. XV. sub. fin. (24) ad Tacit. Annal. lib. XIV. cap. VII. p. 567. init.

Alb. Fabricius: (25) „Senecæ, Bruti, Ci.,
 ceronis parum æquum se præstat Dio.,
 censores in scriptis, quæ habemus: un.,
 de vapulat Francisco Pithœo in Pithœa.,
 nis, Justo Lipsio, aliisque., Qui supple-
 vit historiam Gundlingii literariam, no-
 tasque ei prolixas subjecit, C. F. H. (26)
 „Man hält den Dionem Cassium vor einen.,
 Schmeichler und calumniatorem., Cum pri-
 mis indignissime fert Lipsius, quod Se-
 necam suam Dio nullibi non, ut quidem
 ille dicit, atro carbone notat. In vita
 hujus philosophi: (27) „Ubique, ait.,
 Dio infensus, & ex professo hostis est.,
 nostro., Ac paulo post: „Magnum hoc.,
 fuit, quod Dio objicit, si verum: nam.,
 ita semper in Dionis objectionibus caven.,
 dum est., Porro ad Tacitum: (28) „Dio.,
 omnes res relictas habet, præut culpet.,
 inculpatum Senecam. Ita adulterium illi.,
 objicit cum Agrippina; pullarium eum.,
 fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum.,
 Neroni; causam autoremque interfectæ.,
 matris; aliaque, quæ homo vanus præter.,
 fidem præterque omnium mentem con.,
 viciatur velut e plastro. Quibus odii.,
 causis, aut quo mendacii pretio? Nam.,
 X x 2 Se-

(25) Biblioth. Græc. lib. IV. cap. X. p. 325. (26)
 p. 1057. med. (27) cap. VI. med. (28) Annal.
 lib. XIII. cap. XLII. p. 540. ed. Jac. Gronovii.

„Seneca tanto anterior, non injuria, non
 „beneficio cognitus illi. Sed, credo, ju-
 „dicii quædam morumque perversitas fuit,
 „quæ eundem illum in Ciceronem exa-
 „cuit; quæ in Cassium, Brutum, omnes-
 „que bonos. Caveat ab his, moneo, ju-
 „ventus; & e campis illis ita antiquitatum
 „& historiæ flores legat, ut non colligat
 „venena., Rursum: (29) „Fides tibi,
 „Corneli, magis curæ, quam Dioni; qui
 „Senecam autorem impulsoremque uni-
 „cum Neroni ejus criminis facit, idque a
 „fide dignis multis traditum esse. *ἄλλ' ἐ-
 „μὸν ἔποτε ἐν ἡθροσιν ἔπειθε.*, Ac deni-
 que: (nihil enim necesse est, invecti-
 vum omnem Lipsii sermonem repetere)
 (30) „Lege hæc cum sequentibus, &
 „admitte, fodes, calumnias Dionis.,

§. VII. Sed vero, quod dico invitus,
 & salvo honore, qui eruditissimorum vi-
 rorum debetur meritis, dico, criticorum
 mihi natio dignoscere vocum apices apti-
 or nata videtur, quam sobrium solidum-
 que de politici scriptoris ingenio, mori-
 bus atque instituto ferre judicium. Qua
 veri specie Julii Cæsaris cum perhibent
 adulatorem, qui multoties Julium Cæsa-
 rem

(29) Annal. lib. XIV. cap. VII. p. 565. (30) An-
 nal. lib. XV. cap. LXI. p. 675.

rem vituperat, & illa principis hujus crimina, artesque & fraudes partim in lucem protrahit, partim aggravat & comminiscitur, quæ ante eum nemo alius? Videbimus suis postmodum locis. An, quod ejusdem Caesaris injustissimam pronuntiarit eadem, tam inclementer habendus fuerat? Injustissimam judicarunt & mox Romani tantum non omnes, & multi alii historiæ augustæ conditores, & perspicacissimi quique ac integerrimi recentiorum temporum; nec judicare aliter aut ego possum, aut posse te, Lector, perlectis, quibus improbabitur, argumentis meis, confido. In diversum abiens Xiphilinus, indignissimus est, qui audiatur. Multa pingue ingenium vitio vertit Dioni, sed nihil, quod nequeat vel laudari, vel certe excusari; semperque obliviscitur, christianum se, gentilem vero esse Dionem. Scilicet modo eum accusat, quod contra Polybii exemplum frequentior in commemorandis sit prodigiis; (31) modo, quod sciens volensque mentiat, miraculum effusi in laborantem siti romanum exercitum largissimi imbris, vibrataque in hostes Quados fulmina non ad autorem Christum, christianæque legionis, quæ ex eo Fulminatrix appellata fit,

X x 3

(31) p. 171. l. 34. & p. 186. l. 39.

fit, preces, sed ad Arnuphin, magum ægyptium, & dominantem in aëre Mercurium, aliosque dæmonas referens. (32) An vero, qui ostenta ostentat singulis fere paginis, Livius; an, qui eadem vitis suis parallelis crebro inspergit, Plutarchus; an tot alii, qui ea non eliminant, historici exploduntur, nec veniam, quod ethnici sint, impetrant? Devocata cælo a legione fulminatrice fulmina ne quidem credunt multi ævo nostro Christiani: & brutum superstitio tua, Xiphiline, fulmen in infiriatum torquet gentilem? Satis credulus est, quod miraculo delapsos imbres jactaque jactat fulmina. Miraculi autorem qui credere Christum potuit, quem non credidit Deum? Frustra es dictitando: *Scivit tamen, ad christiane legionis preces editum fuisse, inditum scivit hinc legioni illi fulminatricis nomen.* Neque enim aliud quidpiam ad probandum affers, quam quod in recensione legionum romanarum, & fulminatricis cujusdam Dio mentionem faciat. Verum id nominis dudum jam ante imbriferum hoc & fulminosum miraculum legio romana tulit, nec alio sensu, quam quo *fulmina* belli Scipiadae Maroni audiunt. Quæque miraculi effecta & adjuncta subjungis, tam incredibilia, inepta, absurd-

sturda, atque nugatoria sunt, ut nec victa
 situ verique effoeta anus sibi ea persuaderi
 patiatur. En unum. *Non imber, scribis,*
 (33) *juvabat barbaros, sed immixtas ei flam-*
mas etiam magis, velut oleum, excitabat; ita
ut aquam requirerent pluvia perfusi, inflige-
rentque sibi vulnera, quo ignem sanguine re-
singuerent. Pars confugiebat ad Romanos;
quasi illis tantummodo aqua salutaris esset.
 An enim & hoc tibi Dio praescripsit? Du-
 bito equidem. Prodigiiis addunt somnia,
 qui elevatum Dionis fidem eunt. De so-
 mniis, inquiunt, & prodigiis, quorum causa
 Septimius Severus imperatorium speraverit
 fastigium, scripsisse se librum; somnioque se
 primum ad conficiendam historiam suam impul-
 sum, utque pergeret, confirmatum deinde alio,
 ipse fatetur. (34) *Quis ergo, inferunt, non*
abrogandum fidem censeat vano somniatori?
 Verum sic quoque nullius fidei fuerunt,
 quaecumque Plinius Major de bellis Ger-
 maniae scripsit. Nam ita Minor: (35)
 „Bellorum Germaniae viginti libros a-
 vunculus meus composuit, quibus o-
 mnia, quae cum Germanis gesimus, „
 bella collegit. Inchoavit, quum in Ger-
 ma-

Xx 4

(33) p. 367. l. 47. (34) Dio Cass. l. LXXIII. p.
 828. D, E, &c. ac lib. LXXVIII. p. 884. C. &
 Xiphilin. p. 385. l. 16. sqq. & p. 439. l. 13. sqq.
 (35) lib. III. epist. V. sub init.

„mania militaret, *somnio monitus*. Adfi-
 „tit enim quiescenti Drusi Neronis effi-
 „gies, qui, Germaniæ latissime victor,
 „ibi periit: commendabat memoriam su-
 „am, orabatque, ut se ab injuria obli-
 „vionis affereret., Utinam vastum opus
 extaret! Nec somnium faceremus tanti,
 quo minus pleraque ejus crederemus;
 nec in quam plurimis Majorum nostro-
 rum rebus propiores somniantibus esse-
 mus, quam vigilantibus. *Omnia, que sen-
 su voluntur, vota, diurno, pectore sopito
 reddit amica quies;* canit CLAUDIA-
 NVS. An igitur par fuerit exhibilare
 virum, qui, quo tempore maximæ mo-
 lis opus animo agitavit atque affectavit,
 & per quietem se de eo cogitasse testa-
 tur, quemque, ut Sabini, quod volunt,
 somniant, ita volentem historiæ suæ au-
 toritatem conciliare, soporata ratione,
 phantasia deæ Fortunæ & Severi impe-
 ratoris, in proposito ipsum suo confir-
 mantium, luserit imaginibus? Quid
 quod ipse ille somniorum liber, & ipsum
 illud geminum somnium fidei Dionis am-
 plissimum gravissimumque perhibeant
 testimonium. Dicto libro ea complexus
 somnia est, quibus erectus in spem impe-
 rii Severus fuit; adeoque eum in gratiam
 hujus imperatoris edidit: editum ad eun-
 dem misit, qui evolutio illo multa egre-
 gi-

giaque rescripsit auctori. Porro, quæ priori somnio jussus de Commodò scripsit, & ea lecta Severo mirifice placuerunt; ac posteriori visus ipsi hic cæsar est in excelso sedere folio, dicereque: Propius huc accede, Dio, ut omnia, quæ dicuntur suntque, diligenter intelligere & perscribere possis. Quæ cuncta excitatis locis (36) ipse refert. Jam quotusquisque est, qui non in principis tanta se gratia profecuti rebus gestis perconsensendis adulatorio stilo uteretur? Nihilò secius tantum abest, ut usus sit Dio, ut vitia Severi, perfidiam ejus, austeritatem, sævitiam, impunitatem gravissimorum scelerum, summe culpabilem indulgentiam, atque avaritiam tam libere, quam candide in aprium protulerit. (37) Neque cæterorum ipsi descriptorum imperatorum est ullus, ejus non quædam saltem (ut vitiis nemo sine nascitur, & optimus ille est, qui minimis urgetur) tetigerit damnarique crimina. Trajanum certe ex sententia Dodwelli tam vituperat, ut hinc fides ejus laboret, & calumniator potius laudatissimi imperatoris, quam habendus adulator sit.

Xx 5

Ita

(36) lib. LXXIII. p. 828. D. E. & lib. LXXVIII. p. 884. C. l. 10. sqq. (37) lib. LXXIII. p. 837. D. l. 7. coll. lib. LXXV. p. 850. l. 7. & p. 853. B. C. p. 854. E. p. 855. A. p. 857. C. l. 5. lib. LXXVI. p. 868. C. l. 5. & p. 869. B. l. 2. &c.

Ita enim Fabricius: (38) „In rebus Tra-
 „jani non magna fide dignum esse Di-
 „onem, & maligno in Trajani memo-
 „riam autore usum, contendit H.
 „Dodwellus, quem vide prælectione
 „cambdeniana quarta., Liber Dodwelli
 mihi non est ad manus, & certius ferre
 judicium possemus, si Dionis τὰ κατὰ
 Τραϊανόν *Res a Trajano gestæ*, quorum me-
 minit Suidas, (39) ætatem tulissent. Nam
 etsi hoc opusculum Fabricius (40) non
 dubitet ab autore postea insertum majori
 historiæ romanæ operi fuisse, tamen & eo
 excidit, contentosque nos esse oportet
 Xiphilini ac Theodosii excerptis, quæ ve-
 ro non satis nos instruunt, præsertim quod,
 fatente rursus Fabricio, (41) prior quæ-
 dam Dionis notatu digna sicco pe-
 de præterierit. Quantum igitur ex re-
 liquiis illis perspicere possum, tria potis-
 simum Trajano impropertat Dio, vino-
 lentiam, puerorum amores, & nimium
 prolatandi imperii fines ex immensa amb-
 itione studium, quo incensus illas terras
 fecerit provincias, quas deinceps tueri
 nequirit, quæque propter impendium rei-
 publicæ non utiles, sed damnosæ fuerint
 futuræ. Verum ecquod horum trium po-
 stu-

(38) Biblioth. Græc. lib. IV. cap. X. p. 324. sub
 init. (39) in Δίων ὁ Κάσσιος. (40) loc. cit.
 p. 325. init. (41) loc. cit. p. 324. §. X.

flulari calumniæ potest? Num vinolentia? Atqui & Spartianus, & Lampridius, & Julianus, & Aurelius Victor, ut ad hoc primum observat Casanbonus, (42) & denique Zonaras (43) hujus incusant vitii Trajanum: quos omnes unum secutos Dionem, dici quidem, sed non probari potest. Nec Dionis fidei præjudicium fecerit, quod Aurelius Victor in primis addat, *curari Trajanum jussa sua vetuisse post longiores data epulas*. Nam & ipse tam æquus est, ut adjiciat: „Nihil ob, eam causam turpiter aut nequiter fecit, passusve est, quamobrem jure reprehenderetur. Licet enim vinum largiter, biberet, tamen sobrius erat., Gravius crimen objecta Trajano a Dione præderatissima est. Sed an a solo? Autorne Spartianus (44) est, *curasse Adrianum Trajani delicatos, eosque levissime per ea tempora, quibus in aula familiarior fuerit?* Quinam sunt delicati illi, nisi οἱ μαλακοὶ, τὰ παιδικὰ, οἱ ἐρώμενοι; Aut an delicatos aulicorum, nec potius ipsius principis Trajani fas fuerit intelligere? Quid apud Julianum (45) conspicatus Trajanum Silenus? *Fam, ait, summa cura & diligentia adhibenda est domino*
Jovi

(42) Adriano cap. III. p. m. 12. (43) p. 584. §. XXI. C. l. 11. Corp. Byzant. (44) Adriano cap. IV. p. m. 19. lin. ult. (45) in Cæsaribus p. 835. l. 35. edit. Sylburg.

Jovi, ut illi custodiatur Ganymedes. Quid iterum? (46) *Quare, inquit, Trajane, ignobilissimis perturbationibus succubuiſti? Magnus Alexander ab ira, tu a turpi & fœdiſſima voluptate victus es.* Postremo de singulari ambitione Trajani, susceptis ab eo bellis non necessariis, & provinciis ingenti potius damno, quam ullo emolumento rei romanæ factis nihil scripsit Dio, quod non testatissimum sit, & ipsa mox abunde comprobarit experientia. Quare etiam successor Hadrianus, non gloriæ Trajani invidens, quæ infrunita plerorumque sententia est, sed utilitatis, immo necessitatis habens rationem, quæcunque trans Euphratem ac Tigrim ille occuparat, deseruit, & pristinum imperii terminum restituit, dictum Euphratem. Evolvendus præter ceteros Spartianus est, (48) ad quem rectissime Casaubonus: „Hadriani „factum reprehendunt plerique omnes: „non illi, opinor, improbent, qui statuunt cum sapientissimo principum, Augusti, & publicam habendi cupiditatem esse coercendam. Quamobrem Diocletianus, princeps & ipse prudentissimus, Augusti præceptum, Hadrianique exemplum secutus imperii fines a meridie supra Ægyptum arctavit: autor est Procopius in Persicis.,, §. VIII.

(46) Ibid. p. 850. l. 16. (48) Hadrian. cap. V. p. 23.

§. VIII. Misſis tandem aliquando imperatoribus, ad liberæ reipublicæ viros principes convertimur. Ciceronis facundia, philoſophia moraliſ Senecæ, & utriusque ingenium, eruditio, atque eximium virtutis, quod præ ſe fert, ſtudio pleroſque fascinarunt, ut, quemadmodum ſcripſerunt, ita & vixiſſe viros illos ſibi perſuadentes, ſi quid eorum legant reprehenſum, malæ ſtatim fidei autorem arguant, damnent. Ad eandem rationem libertatis tam amabile, quam odioſum ſervitutis & deteſtabile tyrannidis, nomen efficit, ut vituperatos ejus vindices, Brutum atque Caſſium, moleſte ferant. Latinos ante & frequentius, quam græcos autores, inque latinis primum ac præcipue Ciceronem evolvunt. Militant vero latini paſſim pro avita ſua libertate, ejusque aſſertores in cælum efferunt laudibus; deprimunt contra eoſdem græci, & inprimis Dio Caſſius, qui unius favet dominatui, & caſarum cauſam agit. (47) Quare nihil mirum eſt, ſi, quicunque imbuti & præoccupati latinorum ſententiis ſunt, quorum, ut dixi, longe maxima turba eſt, tam faciles ad Dionis Caſſii infringendum ſint fidem, & calumniæ ei ſœdam labem aſpergendum. Illud
tan-

(47) conf. §. III. huj. diſſ.

tantum mirari subit, quod superstitiosi veneratores Ciceronis ex Ciceronis lectione tam parum profecerint, ut nesciant insignes viri, quos plurimis locis ipse commemorat ac prædicat naves, statimque frontem caperent, si qua eum ignominia notatum a Dione Cassio offendant. Dedita aliquando opera, quia jam per prolixitatem non licet, & ipsum, & Brutum Cassiumque, & Senecam veris vivisque, animus est, depingere coloribus, idque potissimum dare operam, ut planum faciam, non idcirco mendacii ac calumnie reum agendum fuisse Dionem Cassium, quod indicta aliis historicis eorum vitia prodiderit. Quanquam ex multis jam hujus opellæ, ad Julium Cæsarem deinceps & Neronem proferendis, de eo constare poterit. Quin imo, ne stoicæ sectæ infansiens amore Lipsius calumnias suas, quibus, in gratiam philosophi stoici, calumniatorem ipse facturus Cassium nostrum, vel levisima data ansa in culpæ exsortem debacchatus est, impune tulerit, hoc adhuc loco ei rependam. Est, ubi Senecam Dio sapientissimum omnium sui temporis Romanorum appellat, aliisque insuper afficit laudibus. Ita enim ἡρώδης.

(48) ΜΕΝ
 Οὗ δὲ δὴ Σενηκάς ὁ Ἄννιος Δέκιος, ὁ πάντας

μὲν τὰς καθ' ἑαυτὸν ῥωμαίους, πολλὰς δὲ καὶ ἄλ-
 λας σοφία ὑπεραίρας, διεφάσκει παρ' ὀλίγον,
 μήτ' ἀδικήσας τί, μήτε δόξας, ὅτι δίκην τινὰ ἐν
 τῷ συνεδρίῳ παρόντος αὐτῶν καλῶς εἶπε. „L.,
 vero Annæus Seneca, omnes sui tempo-
 ris Romanos, multosque alios sapientia,
 antecedens, pene interiit, neque ullo,
 suo peccato, neque opinione peccati;
 sed quod causam aliquam in senatu, præ-
 sente Caligula, egregie egisset., An er-
 go vituperator, vel, ut tu, Lipsi, mavis
 loqui, calumniator tantum Senecæ Dio
 est, nec etiam laudator? Senecæ fateris
 amiciores Tacitum, uti infensiores Di-
 onem. Et ipsa tua dabo verba: (49) „In,
 Senecam & Burrhum criminatio spectat.,
 quam diluit tamen leviter ipse Tacitus.,
 Senecæ ubique volens & amicus; aliter,
 quam ille bithynus, qui inimicitias cum,
 Seneca indictas exercet, & ex professo.,
 Quid verborum, quas te, Lipsi, effuti-
 isti? Qui *ubique* viro alicui volens & ami-
 cus deprehenditur, an veracis alienique a
 partium studio historici implese numeros
 omnes censendus est? Si nemo sine cri-
 mine vivit vixitque, quot eum locis, ne-
 cesse est, crimina sui illius viri silentio
 obliterasse, dissimulasse, quin conver-
 tis-

(49) ad Taciti Annal. lib. XIII. cap. XVIII. init.
 num. 11. p. 513. ed. Gronov.

tisse in vicinas virtutes? *Ubique* ex tua sententia Senecæ amicus Tacitus, *ubique* inimicitias cum Seneca Dio exercet. Cur igitur non utrumque ex æquo rejicis? Si id nequis, cur alterum probas *ubique*, nullibi alterum? Itane juste agis, Juste! Qui scripsisti quidem de constantia, sed inconstans fuisti in religione, numa & heic tibi constas? Haud putem ego. Illum enim in Senecæ rebus *ubique* sequeris, quem *ubique* volentem amicumque Senecæ confiteris, atque adeo si minus *ubique*, at saltem alicubi per illam suam voluntatem & amicitiam veritati vim facientem deferere debueras. Qui post Lipsium nostra patrumque nostrorum floruerunt memoria eruditissimi viri, illis nulla religio est, Senecam gravium postulare delictorum. Doctrina magis sua, quam purpura eminentissimus Henr. Norisius cenotaphiis pisanis: (50) „Nec enim, ait, „fidem facit Seneca eo in libro, in quo „maximum liberti Claudii adulatorem agit., Tandem quid ex uno Dione Cassio boni viri modo adulatorem, modo calumniatorem exsculpunt? Annon & alii a causa primorum stant imperatorum, & in adversarios eorum, libertatis propugnatores, invehuntur? Annon & Plutar-

chus

chus Jul. Cæsarem excusat, incusatque cum Bruto & Cassio Ciceronem? *Veementius tamen, dicis, utrumque facit Dio.* Verum clarius ille videt, quam latini historici primis imperatoribus obtrecent, contraque ultimis liberæ reipublicæ gubernatoribus stilum suum gratificantur. Nam eo etiam consilio mihi scripsisse videtur, ut multis inquinatam fabulis mendaciisque augustam historiam emundaret, quæque cæsares in se non admisissent horrenda facinora, nec illorum porro infamiam apud posteros subirent. De cætero luculentus autor est, qui tam caste integreque, quam accurate & industrie in suscepto arduo versatur negotio, ut, quantum fidei universa historicorum latinorum cohors, tantundem ipse propemodum solus mereatur. Liberrimi tamen est calami, condiditque, ut de Lucilio Plinius, stili nam, nullius temere parcens vitiis, sive imperator ille, sive quis e primoribus fuerit Romanorum. Cum Cicerone, vellem, & Seneca paulo egisset mitius: neque vero de industria, quod videam, scelera illis affingit, ut probrosum calumniatoris nomen in ipsum quadret.

§. IX. Dioni Cassio componimus, ut opponamus, Suetonium: quem autem, nihil attinet, multis accusemus, cum ipse
T. II. P. IV. Yy post-

postmodum se accusaturus satis atque super sit. Notatu inprimis dignæ Spartiani in Hadriano sunt voces: (51) „Septicio „Claro, præfecto prætorii, & Suetonio „Tranquillo, epistolarum magistro, multisque aliis, quod apud Sabinam uxorem „injussu ejus familiarius se tunc egerant, „quam reverentia domus aulicæ postularet, successores dedit., Largiuntur docti viri per Suetonium Tranquillum designari eundem illum, de quo nos quærimus, duodecim primorum cæsarum scriptorem; & vix intelligi alius potest. Neque enim solum nomen & cognomen conveniunt, sed & ætas atque officium; cum ex multis Plinii junioris epistolis indubitato constet, Suetonium nostrum videri sub Trajano, quem statim in imperio excepit Hadrianus, ut ad hujus facile dominatum vitam producere quiverit, nec credibile sit, eruditissimum principem, Hadrianum sibi alium ab epistolis, quam virum pariter eruditum, qualis scriptor hic fuit, adsciscendum duxisse. Taceo multa cætera sententiæ hujus præsidia. Qua vero sua culpa Suetonius, & quos innuit, reliqui, officio quisque suo, moti fuerint, obscurius tradit Spartianus, dicens; *quod apud Sabinam, Hadriani uxorem,*

vY
(51) cap. XI, p. m. 51.

rem, injussu ejus familiaris se tunc egerant, quam reverentia domus aulicæ postularet. Ridiculi sunt, qui familiaritatem illam ad impuros trahunt amores atque adulteria. Enimvero additur injussu Hadriani, quæ verba otiosa sunt, funduntque sensum, quem per se quilibet intelligere potest, nisi, alios alios tempore idem jussu Hadriani fecisse, statuamus. Omni tempore omnis, qui suam amat conjugem, princeps ab omnibus ministris suis eam familiaris, quam reverentia domus aulicæ postulet, tractari, non modo non jubet, sed &, licet taceat, prohibet. Hoc, qui cum principe versantur, norunt universi, idem nos, quicumque principum evolvinus historias, probe tenemus, neque tanto judicii laboravit defectu Spartianus, ut docendum id monendumque lectorem suum expressis vocibus arbitraretur. Sed vero Hadrianus, qui, quemadmodum extemplo sequitur, averfior ab uxore Sabina, utpote morosa & aspera, erat, quo per alios ipsi parari referret, certos videtur homines certo & circumscripto, non omni tempore jussisse, ut familiaris cum ea agerent atque irreverentius. Quo igitur inducti ac irritati Septicius, Suetonius, & multi alii idem sibi licere arbitrati sunt; id vero ubi rescivit viditve imperator, petulantiam ipsorum, quam injussu suo & alieno tem-

pore exercuissent, ita ultus est, ut a muneribus suis omnes amoveret. Sic si interpreteris, idonea suppetit ratio, quæ Spartianum moverit, ut & *injussu ejus*, & voculam *tunc* diserte adjungeret; nec quicquam est, quod in auctoris sapientia, hoc quidem loco, desideres. Egerant injussi a domino suo, intempestive simul egerant, sive *tunc temporis*, cum ille improbare: ergo, qui de gradu dignitatis dejicerentur, non poterant indigni videri. Quid autem egerant? Certe non aliud, quam quod impune alii alio tempore, quia jussi. Illud vero, quid tandem fuit? Num impudicitia & adulterium? Sed an ullus tam vecors est princeps, qui ministros suos jubeat stuprare conjugem suam, quacum nolit divortium facere? Jam vero noluisse hoc Hadrianum, apertissime statim Spartianus indicat, pergens: *Uxorem etiam, ut morosam & asperam, Hadrianus dimissurus, (ut ipse dicebat) si privatus fuisset; quod autem minime fuerat, eratque. Quocirca illud tamen familiarius se agere accipiamus, oportet, de familiarioribus ejusmodi actionibus, quæ inter familiarissimos quidem, & longo sibi usu cognitos, nec ætate, fortunis ac gradu multum dispares amicos locum habent, atque condonantur; sed quibus abstinendum apud ignotos, & maxime apud honoratissimum quem-*

quemque est, qui, quantum dignitate agentem exsuperet, tanto majori se ignominia affici suo jure existimare queat. In quam sententiam plautinus ille Menæchmus: (52) *Certo, inquit, hæc mulier aut insana, aut ebria est, Messenio, hominem quæ ignotum compellet me tam familiariter: & abjectissimæ sellæ, quas vel nominare pudor atque decorum prohibent, Varroni (53) audiunt familiares, sive, ut alii legunt, familiaricæ. Germani nostri hoc familiaris se agere vocitant sich zu gemein, aut zutäppisch, vel propius ex gallico sich zu familiar machen. Etsi autem Salmasius (54) ad Spartiani, quem excutimus, locum scribat: „Qua vero in re, aut quid agendo, vel dicendo isti nimium familiariter egerant apud Augustam, tacet Spartianus, nec nos possumus dicere; & Hadrianus, utpote suspiciosus admodum & irritabilis princeps, satis arctis inclusisse limitibus eorum licentiam videatur, quos agere ita apud uxorem suam, ut diximus, jussit; in promptu tamen est, maximam partem conjicere, quid egerint, & quo pacto. Scilicet generatim irreverentius cum imperatoris conjuge egerunt, quod nec Spar-*
 Yy 3 *tia-*

(52) Menæchmi Act. II. Scen. III. vv. 22, 23.

(53) de re rust. lib. I. cap. XIII. (54) p. 27. B. ed. Paris. MDCXX. Fol.

tianus filet, cujus verba sunt: „Familia-
 „rius egerant, quam *reverentia* domus auli-
 „cæ postulare;„, speciatim & gestibus, &
 vocibus, & factis contumacibus contu-
 meliosisque, aut certe vel nullum, vel
 exiguum præ se ferentibus honorem, ei il-
 luserunt, detrectarunt morem gerere ejus
 mandatis, & corripientem vicissim objur-
 garunt, jocos ipsa coram usi sunt tam il-
 liberalibus, quam liberis; & quæ hujus
 furfuris complura sunt alia. Qui fidem
 Aurelio Victori habet, multo atrociora
 judicaverit adjungi debere. Ita enim ille:
 (55) „Hadriani uxor Sabina, dum prope
 „servilibus injuriis afficitur, ad mortem
 „voluntariam compulsa est. Quæ palam
 „jactabat, quam immane ingenium pertu-
 „lisset; & elaborasse, ne ex eo ad huma-
 „ni generis perniciem gravidaretur., Sed
 fac, servilibus injuriis affectam Sabinam
 ab Hadriano, ejusque jussu ab aliis fuisse;
 non tamen probaveris, in Spartiani loco *fa-
 miliariter* denotare *serviliter*, licet *familia*,
antique famulia, famulorum sive servorum
 turbam principe significato suo indigitet.
 Nequeunt Spartiani verba graviorem, quam
 quem dedimus, fundere sensum; præter-
 quamquod ab illiberalibus jocos, quorum
 meminimus, nec abfuisse verba obscena at-
 que

(55) epitom. imperat. cap. XIV.

que lasciva videantur. Sed vero attentatam ipso opere, & imminutam, jubente imperatore, imperatricis fuisse pudicitiam, quam gerræ germanæ sunt, atque (tuam, Lector, fidem) liræ, liræ! Nulli itaque succensemus P. Balio, (56) quod Ludovicum inprimis Morery plurimo sale perfricet, qui, uno hoc Spartiani fretus testimonio, confuisse cum Sabina Suetonium, hacque de causa exutum dignitate sua, perhibeat. Verum nec eundem satis mirari possumus, quod, qui alias tam acutum cernit, heic oculis videat lippus inunctis, ut, quam contumacis, protervi ac petulantis ingenii vir fuerit Suetonius, quamque grave hinc præjudicium *eius duodecim cæsaribus* creetur, non advertat. Cui residua pudoris modestiæque vel mica est, is, si jubeatur ab imperatore augustam ipsius conjugem ludibrio habere, vel prorsus non faciet, vel coactus, faciet tamen levisime, lenissimeque. At noster iste injussus fecit, alieno fecit tempore, & ne denuo faceret ac sapius, aula eum sua exturbandum, removendumque ab officio, imperator censuit. Qui vivæ imperatrici, eidemque suæ dominæ nihil, quantum constat, lacesitus insultavit, an defunctorum imperatorum consuluerit famæ? Irrepunt

Yy 4

mo-

(56) in Suetonius lit. F. p. 310. ed. Gottsched.

mores ingeniumque scriptoris in ejus opera, qui vix cavet, etiam dum cavet, ne se immisceant. Enimvero naturam expellas furca, tamen usque recurrit. Prodierunt hinc doctorum virorum dissertationes *de ingenio & moribus hominum ex ipsorum stilo cognoscendis ac dignoscendis*. Possumus, fateor, secus, atque sentimus & agimus, ut loqui, ita scribere; sed non, nisi necessitate vel utilitate impulsus, possumus: quarum vero altera nullatenus, quadantenus tantum & leviter altera Suetonium movit. Quæ enim imposita homini necessitas vel a Trajano & Hadriano, sub quibus, vel a quoquam Romanorum, cum quibus vivebat, fuit, ut primos cæsares infamaret? Utilitatis nonnullam habere rationem potuit, quoniam ipsius ævo, quo recens adhuc amissæ libertatis erat memoria, criminatio servitutis autorum majori legentes voluptate, quam defensio ac laudatio, afficiebat. Verum, qui ipse ad criminandum per ferox atque malignum ingenium suum proclivis non est, veritati & summorum principum famæ omnem lectorum posthabet gratiam. *Kanon* *Θέτας*, *morum pravitatis ex historia sua Herodotum convincere* Plutarchus nititur. Hactenus recte; quod, qui pravis moribus est historicus, non potest non criminose scribere. Concludimus

mus ergo, quod, suam potissimum fecutus naturam, Suetonius primorum cæsarum *duodenarius* tam criminatus sit, quam nullus, qui quidem superat, alius.

§. X. Tacitum, absit, ut eodem, quo Suetonium, numero locoque habeam. Fruatur ille per me invidendis, quibus dudum Lipsius, Heinsius, & alii bene multi eum cumularunt, laudibus. Hoc tantum meo jure peto, ut, quem gentilem hominem supra hominum sortem Balthasar Bonifacius, cum reliquis encomiastis in limine editionis operum Taciti gronovianæ apparens, evehit, eum, mihi liceat demonstrare, humani non aliquid, sed multum esse passum. Sunt, qui latinum Xenophontem crudelis ac detestabilis cujusdam Tiberii pædiæ, qua principes ad tyrannidem haud perfunctorie, sed accurate instruantur, Tacitum nuncupant; quos an lavernionibus & calumniatoribus Taciti satis bene Bonifacius ille accenseat, equidem ambigo. Est Conringius, (57) neque is solus, qui Machiavelli Principem nihil dicere, quod non ante dixerit Tacitus, licet minus aperte & crude, affirmat; hincque autor est, (58) ut ad
Y y 5 ejus

(57) Opp. Tom. II. p. 978. post med. (58) Tom. III. Opp. p. 410. §. 43.

ejus lectionem cereæ indolis & ad populi
 salutem instituendo principi christiano
 aditus intercludatur. Quid quod nec de-
 fuerint, qui, effigiatum ad Augusti extre-
 ma, adque Tiberii & Neronis instar,
 qualia Tacitus pinxerit, machiavellicum
 totum principem, sustinuerint defendere.
 Nobis jam per prolixitatem integrum haud
 est, hos ingredi circulos. Quocirca,
 quantum fidei tuto adhiberi Tacito queat,
 quod ad nos spectat propius, dispiciamus.
 Frustra sunt qui, eam ingenii ipsius magni-
 tudine, &, quibus occultissima pervide-
 rit, provideritque futura, plus quam lyn-
 ceis oculis metiuntur. Ita enim excitatus
 Bonifacius: „Taciti, tanquam e tripode,
 „dicta accipiuntur; CUM præterita, quod
 „est historici, ita commemoret, ut futu-
 „ra, quod est sapientis, prævideat, præ-
 „monstret, excutiat. Vere igitur ab Hein-
 „sio dictum putamus, apud Tacitum oc-
 „cultam quandam, & mysticam fuisse ha-
 „ruspicinam, qua non animantium exta
 „scrutaretur, sed regum corda mentesque
 „introspeceretur; hujusque scripta meram
 „esse prudentiæ medullam; - - denique
 „Tacitum ocellum providentiæ, corcu-
 „lum sapientiæ merito nominandum.
 Sed vero mihi, tantum abest, ut, quic-
 quid hujus est, historici fidem confirma-
 re ac commendare, ut eam infringere,

red-

reddereque suspectam videatur. Neque enim, cui credam, ut divinus fuerit, & haruspex, sed ut de gestis rebus certo ipsi constiterit, easque narraverit simpliciter & bona fide, desidero. Qui ingenii pollent acumine atque solertia, confisi illis, abditissima se quavis expiscari, nec res tantum gestas, sed & earum semper causas, autorumque consilia expromere posse opinantur; hinc amant indulgere conjecturis incertis fallacibusque, & quæ verisimilia modo sunt, pro veris certisque, & pro verisimilibus parum credibilia venditare. Quæ intemperie agitata & Tacitum fuisse, monuerunt jam alii. Suikerus: (59) „Tacitus was een groot, staat-kundige, die in de verborgene oorsaken van de daaden der menschen nate, speuren zomtyds wat te ver gaat, Oc-cultissima primi casares, & præcipue obscurissimus Tiberius, & publica & privata sua habuerunt omnia, de quo præcedenti dissertatione (60) multa me verba facere memini. Quare si factorum Tiberii & aliorum quoque rationes subinde Tacitus tacuisset, rectius, si non ingenio & sagacitati, at certe fidei suæ consulturus fuisset. Sed monumenta ejus e-

vol-

(59) Geschied. II. Deel, I. Tyd-beslek, cap. XXXIX.
§. I. fin. (60) §§. X. & XI.

volventi mihi plus semel jam accidit, ut magis de ingenio ostentando, quam rerum, quas tradit, adstruenda veritate laborare videretur. Aliquando & lividulusprehenditur. De Vespasiano refert, quod non modo ambigua fama ad imperium accesserit, solusque omnium ante se principum in melius fuerit mutatus; (61) sed &, quod in Africa *famosum invisumque* proconsulatum egerit. (62) Posteriori huic, quod mirere, obtrectator ille cæsarum, Suetonius apertissime contradicit, qui de eodem Vespasiano ita: (63) „Sortitus Africam, *integerrime, nec sine magna dignatione* administravit: nisi „quod Adrumeti seditione quadam rapa, „in eum jacta sunt. Rediit certe nihilo „opulentior, &c., „Quod avide arripient, qui pro Suetonio semper suo arma movent, Pet. Bælius paratragœdiat. „En, ait, „(64) documentum, satyrico nullo actum „Suetonium esse spiritu, ut aliorum famam arroderet. Eas Vespasiano tribuit „laudes, quæ & Taciti testimonium ex „diametro distant. Non ita, qui maligno & satyrico est ingenio, agit historicus

(61) Histor. lib. I. cap. L. fin. (62) Histor. lib. II. cap. XCVII. fin. (63) Vespasian. cap. IV. p. m. 727. (64) Vespasiano p. 450. num. B. edit. Gottsched.

cus., Vide reliqua. Me. quod attinet, ciceroniani illius memor: *Ut quisque est optimus, ita alios minime esse malos suspicatur*; pronior pariter sum, laudantem Suetonium, quam maledicentem amplecti Tacitum. Facta Adrumeti seditio, quam tangit Suetonius, unicum proconsulis Vespasiani sive crimen, sive infortunium, commovisse Tacitum, quibusque usus ille est, autores videtur, ut totum ejus proconsulatum famosum appellarent atque invisum.

§. XI. Pedem ad *imperatores* promoveamus. Bello civili, quo victor tandem Cæsar imperatoriæ majestatis fundamenta jecit, longe meliori in causa idem Cæsar fuit, quam Pompejus, &, qui secutus eum fere universus est, senatus populusque romanus. Ut utrinque ab armis discederetur, ut uterque, & ipse & Pompejus, dimitterent exercitus, Cæsar petiit; cumque non impetraret, sed obstinatius omnia & per vim agi videret, designatosque etiam ac creatos illos consules, qui sui essent inimicissimi, alterum post alterum Marcellum & Lentulum, octo se legiones redditurum, transalpinaque cesurum Gallia promisit, si modo *duas* & cisalpinam provinciam, quin denique, si vel *unam* cum Illyrico sibi retinere concedere-

cederetur, *quoad* consul fieret. (65) *Æ-*
 quisfimas has fuisse conditiones, largitur,
 quicquid est historicorum augustorum, præ-
 ter unum Suetonium, qui filere mavult,
 quam confiteri. Sed audiamus, quam ve-
 hementer primas statim conditiones po-
 pulus romanus probavit. Plutarchus:
 (66) „Cæsaris postulata honestam speci-
 „em, magnificamque habebant. (signi-
 „ficantius in græco, τὸ πρόχρημα τῆς δικαιο-
 „λογίας λαμπρὸν εἶχεν.) Offerebat arma po-
 „siturum se, modo idem faceret Pompe-
 „jus, ac sic, ut ambo privati peterent po-
 „puli beneficia: quoniam scilicet, si se
 „spoliarent exercitu, & illi confirmarent,
 „unum premendo, alterum facerent do-
 „minum. Has conditiones quum in con-
 „cione (δῆμῳ) Cæsaris nomine Curio pro-
 „poneret, ingenti est plausu exceptus:
 „coronas aliqui etiam in eum conjece-
 „runt, sicut athletam floribus spargen-
 „tes., Percipiamus quoque, an patribus
 arriserint. Quid paulo post Plutarchus?
 (67) „Postulante, inquit, tribuno plebis
 „Antonio, ut discessio fieret, an depo-
 „nerent ambo (Pompejus & Cæsar) pro-
 „vincias, in eam partem omnes senatores
 „ivere., Postrema conditio tam æqua &
 mo-

(65) Sueton. Jul. Cæs. cap. XXIX.
 Tom. I. p. 722. D. (67) *ibid.* fin.

(66) Cæsare

modesta visa est, ut, secunda jam molli-
 tus Pompejus, ea demum flecteretur.
 Rursum Plutarchus: (68) „Mox literæ,
 allatæ a Cæsare sunt, quæ moderatæ,
 videbantur. Ostendebat enim, dimit-
 tere se cætera omnia velle, tantum po-
 stulabat, ut sibi Gallia cisalpina & Illyri-
 cum cum duabus legionibus concede-
 rentur, dum secundum consulatum pe-
 teret. At Cicero orator, modo ex Cili-
 cia reversus, de conciliatione agens,
 mollebat Pompejum. Hic vero, reli-
 qua permittens, adimebat legiones; &
 Cicero induxit amicos Cæsaris jam re-
 misiores, ut contenti ante dictis pro-
 vincijs, & militibus solum *sex millibus* in-
 irent concordiam. Flexo Pompejo &
 concedente, reclamavit consul Lentu-
 lus, &c., Atqui ne sicquidem juste cum
 socero suo egit Pompejus. Imperium ei
 populus, penes quem adhuc majestas,
 sive potestas jubendi vetandique summa
 erat, in quinquennium prorogaverat,
 quin & absenti tunc, cum alterum hoc
 quinquennium expleri cœpisset, secundi
 consulatus dederat petitionem; unde dis-
 sensionis iniçio literis senatum deprecatus
 est Cæsar, ne sibi beneficium populi &
 suum privilegium eriperetur: porro in pro-
 roga-

rogationem imperii consenserat senatus, de quo videri interpretes ad Ciceronis de provinciis consularibus orationem possunt; & ambiendi consulatus jus absenti Pompejus renovata lege de comitiis, qua omnes magistratuum candidati ad ipsa comitia praesto esse jubebantur, erat vero Caesar nominatim ab illo exceptus, confirmarat. Nihil fecius unam solummodo legionem & perexiguam provinciae partem ei postea relinquendam censuit, cum interea temporis omnes ipse copias suas apud se retineret, & Hispaniam provinciam in aliud sibi quinquennium decerni curasset. (69)

„Quem igitur virum (verba sunt Velleji „Paterculi) (70) quis non miretur, per „tot extraordinaria imperia in summum „fastigium vectum, iniquo tulisse animo, „C. Caesaris in altero consulatu petendo senatum populumque romanum rationem „habere? Adeo familiare est hominibus, „omnia sibi ignoscere, nihil aliis remittere; & invidiam rerum non ad causam, „sed ad voluntatem personasque dirigere. „Sed vero an exulceratus animus his se limitibus continuit? Minime gentium. Omne tandem jus perfregit, rupitque omnia hu-

(69) Sueton. Caesar, capp. XXIV. XXVI. XXVIII. XXIX. & Dio Cass. lib. XL, p. 147. init. (70) lib. II. cap. XXX.

humanitatis & initæ cum Cæsare societa-
tis atque affinitatis vincula. Nihil enim
Pompeji focer, Scipio; nihil consules
Marcelli, Lentulusque; nihil Appius cen-
sor, Cato, & jurati reliqui Cæsaris ho-
stes; nihil denique totus senatus, nisi
Pompejo aut jubente, aut connivente,
postmodum egerunt atque decreverunt.
Scite Florus: (71) „Lentulo Marcello-
que consulibus de successione Cæsaris,
senatus, ID EST *Pompejus* agitabat., Et
quis agitationum finis? Cæsari, decretum,
ut succederetur *ante tempus*; Cæsaris ne
absentis ratio comitiis consularibus habe-
retur, quando legem de jure magistratuum
ferens Pompejus eo capite, quo a petiti-
one honorum absentes submovebat, nec
Cæsarem excepisset; (qui vero oblitus e-
rat, ac mox correxerat errorem) Cæsaris
colonis Novumcomum deductis ut adi-
meretur civitas; Cæsarem, nisi præfinita
die exercitum dimisisset, hostem haben-
dum, & fecisse contra rempublicam ju-
dicandum; Cæsar, si consulatum deside-
ret, privatus in urbem ut veniret, & po-
puli romani se committeret suffragiis;
cum Cæsare nullam unquam de republica
faciendam pactionem; quique pro Cæsare
intercessissent tribuni plebis, de eorum
T. II. P. IV. Zz sup-

(71) lib. IV. cap. II, p. 157. post med. ed. Græv.

suppliciis deliberandum. Enimvero hos Lentulus consul probris laceratos curia e-
jecerat; erasa dein ex senatorum albo e-
orum sunt nomina; cumque nihilominus
in urberesisterent; monuitidem eos Len-
tulus, ut, antequam sententiæ perferren-
tur, exirent: quare territi meritoria rhe-
da & vestitu servili ad Cæsarem perfuge-
runt. (72)

§. XII. Jam ad cuncta hæc quid cæ-
sarei scriptores? „Nihil, inquit Vellejus
„Paterculus, (73) relictum a Cæsare,
„quod servandæ pacis causa tentari posset:
„nihil receptum a pompejanis., In ean-
dem sententiam Plutarchus: (74) „Uni-
„ca, ait, suscepti calamitosissimi civilis
„belli apud deos hominesque Cæsari exi-
„stebat defensio, quod *necessario* ad illud
„compulsus esset., Ex adverso Sueton-
nius primum in eo non satis candide agit,
quod atrocissimas injurias, quibus ad de-
spirationem adactus Cæsar est, imperfecte
exhibet, eaque silentio involvit, quæ
maximam conflare adversariis ejus invidi-
am apta nata sunt. Marcellum consilem,
re-

(72) Sueton, Cæs. cap. XXVIII - XXX. Plutarch.
Cæs. T. I. p. 723. B. Vellej. Patere, lib. II. cap.
XLIX. Dio Cass. lib. XLI. p. 153. alii. (73) loc.
cit. (74) Cæs. T. I. p. 734. C.

refert, (75) retulisse ad senatum, ut Cæsari succederetur *ante tempus*; sed, quod addit Dio Cassius, (76) & imprimis facit ad arguendum summæ iniquitatis Marcellum, omittit; scilicet inter cæteros ipsum alterum consulem, Sulpicium, quod passim improbari videret, imperium cuiquam, nullo ejus extante delicto, antequam tempus exisset, abrogari, Marcello se opposuisse; quin nec Pompejum, licet averfiozem jam a Cæsare factum, consentire voluisse, ne, quod eandem rem commemorans Appianus Alexandrinus (77) adjungit, vir illustris & optime de patria meritis ob tam exiguum temporis spatium injuriam acciperet. „Retulit et-
iam, pergit Suetonius, Marcellus, ut, colonis, quos rogatione vatinia Novumcomum Cæsar deduxisset, civitas adimeretur. Quam subdole iterum graviozem contumeliæ Marcelli partem malignus scriptor reticet! Dicat eam nobis Plutarchus: (78) „Marcellus & Lentulus, odio, Cæsarem prosequentes, ad probum su-
gillationemque ejus necessaria non necessariis cumularunt. Colonis enim, quos Cæsar Novumcomum nuper in Galliam, de-“

Z z 2

(75) Cæs. cap. XXVIII. (76) lib. XII. p. 148.
B. C. (77) lib. II. bell. civ. p. 731. l. 13. ed.
Toll. (78) Cæs. p. 722. init.

„deduxerat, civitatem ademerunt; &
 „consul Marcellus unum illius coloniæ de-
 „curionem, qui Romam venerat, virgis
 „cæcidit, addens, hanc se ei inurere no-
 „tam, quod civis romanus non esset; ab-
 „iret, eamque Cæsari ostenderet., Dicat
 pariter Appianus Alexandrinus: (79)
 „Novumcomum condidit Cæsar sub Al-
 „pibus, donavitque jure Latii, hoc est,
 „ut, qui annum magistratum ibi gessis-
 „set, haberet in Urbe jus civium. Ex
 „horum Novocomensium numero quen-
 „dam, magistratu apud suos defunctum,
 „& ob id civem romanum habitum, Mar-
 „cellus in Cæsaris contumeliam virgis cæ-
 „cidit: quæ pœna civi romano quantum-
 „vis fonti, haud unquam infligitur. Sic
 „ille mentem suam iratus aperuit, atque
 „pro externo tractatum ire jussit, & no-
 „tas ostendere Cæsari., Tam contume-
 „liose homo egit! Alia insuper, tam illi-
 „cita, quam indigna Marcellus ille in Cæ-
 „sarem ausus est, quorum cognoscendo-
 „rum qui tenetur desiderio, Dionem Cas-
 „sium (80) evolvat. Nobis enim ea appo-
 „situris manum denuo injicit prolixitas.
 Falsissima Suetonii (81) criminatio est,
 quic-

(79) lib. II. bell. civ. p. 730. fin. (80) lib. XL. p.
 150. D. l. 6. & p. 151. l. 5. ac C. l. 9. item D. l. 4.
 (81) Cæs. cap. XXX. sub init.

quicquid Cæsar de repudiatis a Pompejo & senatu mitissimis conditionibus suis, & violato cum primis intercedentium pro se tribunorum plebis jure conquestus sit, *prætextum* modo ipsi civilium fuisse armorum, & longe alias eum belli patriæ inferendi habuisse causas; quarum tres statim subiungit. Verum positi primæ & tertiæ in suspicionibus inimicissimorum Cæsaris fuerunt; id quod nec ipse Suetonius, alteram ad autorem Pompejum, ad Cicero- nem potissimum alteram referens, diffi- tetur. Pompejo Labienum, qui initio belli civilis ad ipsum perfugerit, omnia Cæsaris, a quo in summo semper honore habitus fuisset, arcana, & quicquid ani- mo agitare, enuntiasse, autor quidem est Dio Cassius; (82) sed quæritur tamen, an omnia, quæ dixit, Labienus certo sciverit, & annon plura, quam sciverit, ex recenti in Cæsarem odio, elocutus sit. Speciosissima secunda ratio, sed captio- sissima eadem est. *Timuisse Cæsarem*, Sue- tonius dicit, *dicunt alii, ne eorum, quæ pri- mo consulatu adversus auspicia legesque & in- tercessionem gesisset, rationem reddere cogere- tur; cum M. Cato identidem, nec sine iureju- rando, denuntiaret, delaturum se nomen ejus, simul ac primum exercitum dimisisset; cumque*

Z z 3

vul-

vulgo fore predicarent, ut, si privatus redisset, Milonis exemplo, circumpositis armatis, causam apud iudices diceret. Verissimum hoc est, ut nemo non, qui innutritus lectioni historiarum augustarum est, compertum habet; tamque clare animo providit ac praesensit Caesar, pereundum sibi esse, si despoliatus exercitus sui praesidio, & in privati redactus ordinem, iudicii laqueis innecteretur, quam ea cernimus, quae praesentia oculis intuemur. Quare, hos ut effugeret, nullum non diu ante moverat lapidem: obtinuerat mox post abitum suum in provinciam, ne, cum reipublicae causa abesset, reus fieret; deinde ad securitatem posteritatis temporis in magno semper negotio habuerat, obligare annuos omnes magistratus, & e competitoribus non alios adjuvare, aut ad honorem pati pervenire, quam qui sibi recepissent, propugnatos absentiam suam; impetrat porro, ut in quinquennium sibi imperium propagaretur; adeptus denique fuerat, ut secundum absens peteret consulatum, quem per auram, qua fovebatur atque extollebatur, popularem, certus erat, se non petiturum frustra. Quam & universa haec, quorum nihil praeterit Suetonius, (83) vera certaue sunt, tam sal-

(83) Cæs. capp. XXIII. XXIV. & XXVI.

so idem affirmat, *proximam* civilis belli *causam* fuisse ingentem, quo trepidarit Cæsar, judicii metum. Profecto non metus ea Cæsaris, sed insidiantium Cæsari, sanguinemque ejus sitientium inimicorum fuit *perfidia*. Hinc flagitare Cæsar decreta, ac, nisi in *fide* permanerent, non se remittere exercitum, ingeminare. Enimvero, quem absenti consulatum paulo ante decem tribuni plebis, favente Pompejo, decreverant, is jam, eodem dissi- mulante, negabatur; (84) & beneficii, quod, ut salvus esset, multo Cæsar tempore, magnis sumptibus, majori rerum gestarum auctique imperii gloria, maximo vitæ in assiduis gravissimis bellis discrimine ita sibi compararat, ut populus juberet, autores essent Patres, ejus ne hilum quidem ipsi relinquebatur. Qui horum omnium vel unum in dubium vocas, an oscitans te semper & dormitans per autorum huc facientium circumtulisti monumenta, vel an peregrinati inter legendum tui sunt oculi? Saltum Tranquillus, & per eum commisit lapsus. Decuerat hominem ad hunc scribere modum: *Timens rebus viteque suæ a judicio Cæsar iis se beneficiis munierat, quibus fore se tutum, confidere potuit: illa vero eripiens ei*

Z z 4

præ-

(84) Florus lib. IV. cap. II. p. 157.

præter omne jus datamque fidem pompejana factio bellum civile concitavit. Pergit tamen:
 „Quod probabilius facit Asinius Pollio,
 „pharsalica acie cæsos profligatosque ad-
 „versarios prospicientem, hæc Cæsarem
 „ad verbum dixisse referens: *Hoc volue-*
 „*runt: tantis rebus gestis C. Cæsar condemn-*
 „*tus essem, nisi ab exercitu auxilium petiis-*
 „*sem.*„ Obtrectatorem, miror, Asinii
 Pollionis deferre auctoritati, qui, quam
 iniquus rerum verborumque Cæsaris Pol-
 lio iste fuerit arbiter, ipse postea, (85) &
 ejus putidissimum, & honorificentissi-
 mum Ciceronis Hirtiique de Cæsaris Com-
 mentariis afferendo judicium, ostendit.
 At quoniam tamen his gemina Cæsaris
 verba in ipsius Cæsaris libro primo de
 bello civili leguntur, insuperque Plutar-
 chus eorum facit mentionem, ut Casau-
 bonus jam observavit, (86) damus, vera
 retulisse Asinium. Tantum autem abest,
 ut vocibus illis Cæsar armorum civilium
 culpam in se, ut omnem conjiciat in ad-
 versarios suos. Neque enim dicit: *Hoc*
volui; sed: *Hoc voluerunt*, scilicet cæsi pro-
 fligatique hostes mei: de quo ut minus du-
 bitetur, Plutarchus τῶ τῆτο ἐβλήθησαν,
 interpretationis loco adjungit: Εἰς τῆτό μὲν
 ἀνάγ-

(85) Cæf. cap. LVI. (86) ad Sueton. Cæsarem p.
 19. num. 20.

ἀνάγκης ὑπὲρ γὰρ Ad hanc me necessitatem compulerunt. Nec omittendum in Cæsaris sermone est τὸ *condemnatus essem*. Præcivit enim, non absolutum se, sed condemnatum iri. Quare ne quidem dicit; *judicio conflictatus essem*. Nam in iudicium dicis tantum gratia adducturi eum fuerant adversarii, ut, quem dudum ante exilio aut morte mulctandum censuerant, causa dicta latisque sententiis jure damnatus videretur. Quæ igitur Cæsaris ita comparatæ voces sunt, ut invidia civilium armorum levent Cæsarem, iis, quod indignissimum, a Suetonio premitur. Alios si in consilium adhibemus auctores, magno illi consensu restantur, propensissimum adhuc Cæsarem bello jam incepto, rebusque ipsi ex voto fluentibus, ad reconciliationem & pacem fuisse. Videatur inprimis Cicero ad Atticum, & ad Ciceronem Balbus; (87) nec prætereatur Plutarchus, 88) sed cum Cicerone ad Atticum (89) conferendus. Cui pacis enixo studio quam egregie, quæso, cum belli non uno, quem Suetonius propinat, convenit prætextu! Si Cæsaris, antequam ad arma perventum est, postulata, & vel sola ultima, quæ æquisima fuerunt ac le-

Z z 5

nis-

(87) lib. VIII. epist. XV. lib. IX. epist. VII. &c.

(88) Cæs. p. 725. lin. 8. (89) lib. VII. epist. XV.

nissima, Pompejani admisissent, nec pacto deinceps ille stetisset, audirem criminatorem; & multos Mæandros, flexiones ac diverticula multa, ut Martem suum ab injustitia defenderet, quærenda Cæsari fuisse, ultro concederem. Sed vero non futilem ei fallacemque prætextum, verum speciosam ac plausibilem, immo honestam & justam ferro decernendi causam frangentes fidem inimici, sibi & aliis illo Catonis, *moriendum potius, quam ullam conditionem civis accipiendam reipublicæ*, (90) imponentes dederunt. Vidimus hactenus, bellum civile Cæsarem longe justius, quam ejus adversarios, suscepisse. Gestum quoque ab illo & confectum multo majori justitia, fide, humanitate ac clementia esse, nihil necesse est adjungere, cum omnes uno ore confiteantur, & ipse Suetonius amplissimum lenitati ejus atque ignoscendi facilitati perhibeat testimonium. Singulare est, quod in Ægypto, capite ipsi oblato interfecti Pompeji, egisse summum virum Plutarchus, (91) Appianus, (92) Aurelius Victor, (93) & Paulus Diaconus (94) commemorant.

(90) Vellej. Paterc. lib. II. cap. XLIX. (91) Vitæ Pompeji fine p. 662. init. & Cæsar. p. 73c. D. (92) lib. II. bell. civ. p. 792. l. 8. & l. 10. f. (93) de viris illustr. in Julio Cæs. p. 732. init. in Scriptor. Latin. Minor. Gruteri. (94) lib. VI. hist. miscell. p. 839. init. ejusdem Gruteri edit.

rant. Scilicet offerentem sibi Pompeji caput, Theodotum, tanquam detestabilem, averfatus est; idem caput, odoribus perfusum, honorifice jussit sepeliri in Alexandria suburbio, facellumque ibi Nemesis, deæ ultionis, dedicavit; quin de Pothino Achillaque ob perpetratum in Pompejum scelus ipso opere sumisit supplicium; & annulum denique Pompeji, qui cum capite simul oblatus erat, large acerbeque plorans, acceptum sibi retinuit. Ipse Cæsar, (95) & quoque Suetonius (96) nihil horum meminerunt, alter, credo, per modestiam, ex obtreclatione & invidia alter. Sed quid Dio Cassius? „Cæsar, ait, (97) Pompeji capite viso, il-
lacrymavit, lamentatusque est, eum ci-
vem generumque suum nominans, &
commemorans, quot quantisque in re-
bus mutuas quondam sibi operas præsti-
tissent. Percussoribus, tantum abfuit,
ut se gratiam debere fateretur, ut & fa-
cinus culparet, & caput honeste allis fu-
nerandum daret atque humandum. Cu-
jus facti causa ut laudatus est, ita simula-
tione sua risum meruit. Quum enim,
summopere dominationem affectasset,
Pompejumque adversarium suum pro-
pter-

(95) lib. III. de bell. civil. cap. CVI. (96) Cæsar cap. XXXV. (97) lib. XLII. p. 189. B. C.

„pterea semper odio habuisset, contraque
 „eum cum alia omnia machinatus, tum
 „hoc ipsum bellum nulla alia de causa fu-
 „isset molitus, quam ut, eo de medio sub-
 „lato, ipse principatum obtineret; quum-
 „que aliam nullam ob rem in Ægyptum
 „properasset, quam ut eum, si adhuc su-
 „perstes esset, conficeret; tum se eum
 „desiderare, ejusque interitum ægre fer-
 „re videri volebat., Nihil pene, fateor,
 in tota Dionis est historia, quod legen-
 tem me æque offenderit. Quid enim,
 Casi? An belligerantes nequeunt tam tri-
 stem indignamque subire sortem, ut eo-
 rum misericordia ipsi hostes commovean-
 tur? Ita tu Virgilium adunco suspendis
 naso, apud quem Æneas: *Quis talia, quæ-
 rit, (98) fando Myrmidonum, Dolopumve,
 aut duri miles Ulyssi, temperet a lacrymis?*
 Loquitur de excidio Trojæ, quæque in
 eo miserrima ipse viderat, & quorum pars
 magna fuerat. Annon vero Trojanorum
 hostes Myrmidones, Dolopes & duri mi-
 les Ulyssi? Apud eundem Diomedes:
Quicumque, dicit, (99) *iliacos ferro vio-*
lavimus agros, infanua per orbem supplicia,
& scelerum poenas expendimus omnes, vel
Priamo miserranda manus. Sed ades huc,
 Dio

(98) Æneid. lib. II. vv. 6-8. (99) lib. XI. Æneid.
 vv. 255-259.

Dio, & Cn. Pompejum, qui ex rebus gestis *Magni* invenit cognomen, ipse intueri. Hæc finis fatorum ejus fuit; hic miser exitus illum forte tulit, tot quondam terra marique partis victoriis triumphatorem, tot summis Romæ perfunctum honoribus, tot extraordinariis imperiis non modo omnes ætatis suæ, sed & superioris memoriæ principes viros supergressum, tot denique populis terrisque superbum regnatorem Asiæ! Jacet ingens littore truncus, avulsumque humeris caput, & sine nomine corpus. An universa hæc nullas cogitanti videntique Cæsari exprimerent lacrymas? Quid fictos singis tu ploratus? Sunt lacrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt. Quod vero majus est, meus (tuo dicit ore Cæsar) amicus sociusque, meus gener, & honorum meorum autor suffragatorque, uti vicissim ipsius ego, fuit olim Pompejus. Ergo qui tot caritates commemorantem simulatos fuisse fletus affirmas, ex homine hominem tollis, voxque tua non sonat hominem. At spectanda præsentia sunt. Hostis tunc Cæsar erat Pompeji, cujus persequendi & occidendi causa properaverat in Ægyptum. Quasi vero Darii hostis non fuerit Alexander Macedo, quem imprimis sibi imitandum proposuisse Cæsum Cæsarem, inter autores constat. An
igi-

igitur hostis sui indignissimæ neci non il-
lacrymavit pellæus heros? (100) Si &
hunc flecte ex animo negaveris, confun-
dent ejus te facta, qui & occisum eximio
prosecutus honore est, & cædis autores
consciosque meritis suppliciis partim ipse
affecit, partim afficiendos per alios cura-
vit. (101) Potissimum, quo niteris, argu-
mentum insigniter injurium in mitissimum
Cæsaris est ingenium. Qui, inquis, sin-
cere luxerit occisum, quem ut occideret
ipse, properaverat in Ægyptum? Verum
non occidendi, sed capiendi tantum cau-
sa persecutus fugientem erat, ne elapsus
ille bellum repararet, sicque primis peri-
culosiora evaderent postrema. Te quo-
dammodo ipse refutas, Coccejane, qui
in oratione Cæsaris funebri loquentem ita
facis Antonium: (102) „Pompejum i-
psum, si quidem voluisset Cæsar, vivum
capere facile potuisset; quod ex eo con-
stat, quia illum non statim infecutus est,
sed aufugiendi liberum concessit tempus,
mortemque ejus non sine dolore cogno-
vit, tantumque abfuit, ut laudaret ipsi-
us

(100) Plutarch. Alexand. T. I. p. 690. B. l. 6. & Ju-
stin. lib. XI. cap. XV. fin. (101) Arrianus de ex-
ped. Alexand. lib. III. cap. XXII. & XXV. & lib. IV.
cap. VII. Plutarch. orat. prior. de Alexandri fortuna
vel virtute Tom II. p. 332. F. Curtius lib. VII. cap.
V. num. 38. &c. (102) lib. XLIV. p. 264. B.

us interfectores, ut eorum paulo post, eade necem hanc compensaret. Ipsum, quoque Ptolomæum, quod ad benefactoris sui interitum connivere sustinuisset, quamvis puerum adhuc, interemit. Victus itaque victurus Pompejus per Cæsarem fuisse videtur, si modo victori se suo, quod æquisimum erat, subicere, & perstare ex eo in secundis voluisset. Hac enim conditione donata post victoriam vita plurimis est Pompejanis, inque iis, qui atrociores ipso Pompejo Cæsaris fuerant hostes. Scripsit Cæsar ex Ægypto ad amicos Romam, eum se ex victoria sua capere maximum & jucundissimum fructum, quod quotidie aliquos cives, qui se oppugnaverant, servaret; (103) utque servaret partis adversæ unum, quem vellet, nemini non suorum concessit; (104) quo pacto servata multa esse millia, quis ambigit? Porro filiam Pompeji, Uticæ deprehensam cum duobus liberis, ad fratrem mulieris misit incolumem; (105) alterius filiorum Pompeji missum ad se caput sepeliri statim iussit; (106) ipsius Pompeji dejectas reposuit statuas, dicente Cicerone: Cæsar, dum Pompeji statuas eri-

(103) Plutarch. Cæs. p. 730. E. (104) Sueton. Cæs. cap. LXXV. (105) App. Alex. lib. II. bell. civil. p. 801. s. fin. (106) id. ib. p. 806. s. med.

erigit, stabilit suas; (107) lacrymatus atque, ac Pompejus, est proxime ante pugnam pharsalicam; (108) & denique tempore extremo, quibus nondum ignoverat, cunctis in Italiam redire permisit, magistratusque & imperia capere. (109) Tam miti virum ingenio, tamque in Pompejum benevole affectum, quis Pompeji non crediderit parsurum vitæ fuisse, si per ipsum steterisset? Sed quid, si dederò tibi, Dio, in animo Cæsarem habuisse, interficere Pompejum? Ne sic quidem probaveris, simulatas ejus fuisse lacrymas. Refers postmodum ipse sequentia: (110)
 „Imperante Vespasiano, Sabinus ille Gal-
 „lus, qui se Cæsarem olim nominave-
 „rat, atque, quum ad arma venisset, es-
 „setque victus, in monumentum abdide-
 „rat, agnitus tandem & Romam adductus
 „est, cumque eo occisa est Peponila u-
 „xor, quæ eum incolumem servaverat:
 „quamvis ea Vespasiano filios suos propo-
 „suerit, dixeritque ad captandam miseri-
 „cordiam: Ego, Cæsar, hos in monu-
 „mento subterraneo peperì, aluique, ut
 „plures tibi supplices essemus. Qua ora-
 „tio-

(107) Plutarch. Cæs. p. 734. E. (108) App. Alex.
 lib. II. bell. civil. p. 781. med. (109) Sueton.
 Cæs. cap. LXXV. (110) lib. LXVI. p. 752. s. med.
 collat. Plutarchi Amatorio T. II. p. 770. D. &c.

tione et si *Vespasiano*, *ceterisque*, qui aderant, excivit lacrymas, nullus tamen misericordiae fuit locus., Jam quæro ex te, Cassi, an & has lacrymas fuisse falsas fallacesque arbitreris? Lenissimus, si quis alius, & ad misericordiam propensissimus princeps *Vespasianus* fuit, ut non tute modo, (111) sed & *Suetonius* (112) ac *Aurelius Victor* (113) prodiderunt. Quare, quin misericordiae affectus, & nulla vafacies ejus elicuerit lacrymas, dubitari nequit. Nihilo fecius his ille suffusus lumina hanc simul effero ore, velut inter imbres fulmen, ejaculatus vocem est: Moriendum vobis, miseri, est! Nimirum miseratio quidem in veras eum solvit lacrymas, at, ut obduresceret ad sententiam mortis pronuntiandam, in causa fuit imperium, vel, ut nunc dicere amant, *ratio status*. Ad eundem igitur modum & imperandi aviditas occidendi *Pompeji*, & humanitas ad occisi conspectum caput erumpendi in fletus haud fucatos necessitatem imponere *Cajo Cæsari* potuit. Quodque *Dionem* fugit, cui & luctuosior & lucrosior *Saulis* accidit interitus, quam *Davidi*? Certus hic ex unctiōe erat **T. II. P. IV.** Aaa vi-

(111) lib. LXVI. p. 749. l. 8. & pp. 750. & 751.

(112) *Vespasiano* capp. XII - XV. (113) epitom. *Cæs.* cap. IX.

vina, illius se in regno fore successorem. An vero idcirco gemitus illos & lamenta, quæ ad denuntiata[m] socii quidem sui, sed internecini etiam hostis, miserandam eadem vir secundum cor Dei edidit, fas fuerit simulationis incusare? Mobilis admodum, cereusque fingi in blandiores affectus Cæsaris fuit animus: quæ vera causa est, quod tam facile succubuerit amori, visaque eximia aliqua pulchritudine statim ignes conceperit. Quare nihil mirum est, si miserescere pronus pallida taboque fluentia generi sui ora adspicere nequirit, quin in veras actutum iret lacrymas.

§. XIII. Cæsaris, quos modo tangebam, amores, ne ab indigna Pompeji ad ipsius longe indigniorem eadem, quod constitueram, e vestigio me conferam, prohibent. Fortissimum virum ita mulierosum fuisse, ut, quem primum locum inter belli duces, eundem inter amatores teneat, victumque tam saepe ac turpiter cupidineis telis omnium suorum hostium victorem, miraculo res proxima est, imprimis quod durissimis frequenter laboribus subegerit corpus suum, atque vini eum parcissimum, & tenuissimo pasim cibo contentum ne inimici quidem nega-

ve-

verint, (114) sine Cerere autem & Libero frigere Venerem constet. Infitus igitur ipsi, oportet, innatusque venerens fuerit affectus; nec tam doctus ad eum & institutus, quam factus & imbutus; quod & ipse vestitu elegantiori ac molliori, delicatioribus gestibus, multisque id genus aliis affatim prodidit. Dio Cassius: (115) „Formæ Cæsar, licet florentes jam egressus annos, adhuc studebat: „quippe semper laxiori veste delicate utebatur & cinctura fluxiore; aliquando etiam deinceps veste sublimiori ac rubea, indutus incedebat more regum, qui Alabæ quondam imperaverant, quum a Julio id ad ipsos pervenisset. Omnino autem, totus in Venere erat colenda, a qua se, etiam formæ quandam venustatem habere, persuadere omnibus nitebatur. Igitur Venerem armatam annulo insculptam gestabat, eaque tessera in rebus summis plerumque utebatur. Certe laudem ejus cincturam Sylla quoque notavit, qui, quum nece Cæsarem destinasset, deprecantibus pro eo respondit; se, quidem eum ipsis concedere, verum, ipsi ab isto male præcincto sibi caverent. Quod quum Cicero non intellexisset, „

Aaa2

post

(114) Sueton. Cæs. capp. XXXV. & LVII. Plutarch. Cæs. p. 715. E. & p. 716. B. (115) lib. XLIII. p. 234. E.

„post, accepta clade: Nunquam, inquit, putavi, fore, ut ab hoc, ita male cincto, Pompejus vinceretur., Nam & dudum ante Cicero solitus fuerat dicere; *nihil suspicandum de Cesare esse, qui uno sibi digito caput scalperet.* (116) Sed vero Suetonius, qui gemina adductis modo Dionis expromit, (117) Caesaris deinceps amores foedisime exagitat, exaggeratque praeter omne non modo verum, sed & verisimile, nixus, non idoneorum autorum testimoniis, sed dicacissimorum Caesarique inimicissimorum oratorum, Marc. Bruti, Curionis patris, & Ciceronis cavillationibus atque sarcasmis, & denique verbis famosis ac triumphantium militum, quibus tum petulantissimis hominibus quidvis impune in suum imperatorem effutire licebat, illiberalibus atque impuris jocis. Condonantur ea comicis & satyricis scriptoribus, sed sollicitius conquirentem istiusmodi fordes quis tulerit historicum? Nihilo secius tantum iis spatii criminatorem impudentissimus dandum censuit, ut quatuor in editionibus ejus absolvant capita. (118) Ne longior sim, in fine haec habet: „Curio pater, quadam Caesarem

(116) Grangeus ad Juvenal. Sat. IX. v. 133. in not. Britannici p. 592 (117) Caes. cap. XLV. (118) XLIX-LII, in Cesare.

rem oratione, *omnium mulierum virum*,
 „*Et omnium virorum mulierem appellat.*„ No-
 tes, quæso, geminatum illud *omnium*.
 An unus Cæsar vir *omnes* adulterare muli-
 eres, & vicissim a viris *omnibus* pati mu-
 liebria potuit? Sed pudicitia Cæsaris qui
 mendacissimus immortalem inusfit infamiam,
 illum suis ego verbis infamabo, &
 apertissime sibi contradixisse, planum fa-
 ciam. Principio calumniarum suarum scri-
 bit: (119) „Pudicitia Cæsaris famam *ni-*„
hil quidem *præter* Nicomedis contuber-
 nium læsit.„ Ergo heic, conviciorum
 suorum capite, *unius* fatetur Nicomedis
 mulierem fuisse Cæsarem, sed calce (120)
 adoptans Curionis non dictum, sed ma-
 ledictum, *omnium* eum virorum appellat
 mulierem. Aut igitur *unus* & *omnes* non
 amplius toto cælo differunt, aut perfric-
 tissimæ frontis positique cuncti pudoris
 calumniator est Suetonius. Quid enim?
 An Curionis eum negas adoptasse contumeliosissimam vocem? Cur ergo proxi-
 me ante dixit: *Ac ne cui dubium omnino sit*,
 „*Et impudicitia eum, Et adulteriorum flagrasse*
infamia; tumque probationis loco subjun-
 xit: *Curio pater &c.* Quod singulari nu-
 mero *impudicitia* vocabulum posuit, ex
 puriore usu latinæ est linguæ, & neuti-
 quam

A a a

quam

(119) cap. XLIX. initio. (120) cap. LII. fine.

quam evincit, unam modo ex Nicomedis contubernio contractam impudicitiam designare eum voluisse. Nec sum nescius ego, Boxhornium annotasse, duplex Curionis *omnium* esse *multorum*, ad quem modum Terentius dicat *multorum hominum* homo, & Plautus *multarum mulierum* Juppiter. Verum ne sic quidem calumnia & contradictione liberatur Suetonius. Calumnia tenetur crimine, quicumque summorum virorum recensens vitia historicus τὰς τῶν δημαγωγῶν αὐξητικὰς λόγους, *oratorum exaggerationes* in probantia convertit argumenta. Fieri enim nequit, ut illo sermonis augmento non ipsa super verum meritumque augeantur vitia. Ita nemo quidem tam obtusi est pectoris, qui, appellatum legens Cæsarem *omnium mulierum virum*, & *omnium virorum mulierem*, cum omnibus omnino ætatis suæ viris juxta atque mulieribus eum concubuisse, credat; sed illam tamen animo imbibit opinionem, omnes Cæsarem Romanos & impudicitia & adulteriis longo post se intervallo reliquisse; quod autem falsum esse, ex iis, quæ sub finem hujus dissertationis dicturus sum, liquebit. Manifestius vero est, eum sibi contradicere, qui modo *minus* Nicomedis, & *præter eum neminis*, modo *multorum* virorum mulierem fuisse Cæsarem, affirmat. Sed regrediamur ad illud

illud caput, (121) quo impuros Casaris amores Suetonius orditur. Secundam incipit periodum ab *omitto*, a *prætere* tertiam, & quartam a *missa etiam facio*. Et illis ipsis tamen periodis ea commemorat, quæ, taciturnum se, his vocibus promittit. Oratorum iste mos est, qui, ut se venditent, inque invidiam adversarios adducant, multa se præterire simulant, quæ tamen proferunt omnia. Cicero: (122) „Quod ego prætermitto, & facile patior, fileri,-- Prætermitto ruinas fortunarum, tuarum, --,, Atque iterum: (123) „Non referam id, quod abhorret a meis, moribus, & tamen faciam --. Sed probus historicus, qui inimicum habet neminem, amicam vero maxime & veritatem & æquitatem, abstinendum captiosis ejusmodi phrasibus censet. Majoris impudentiæ est, quod Suetonius affirmat, ipsum aliquando Casarem non negasse, violatam suam a Nicomede pudicitiam esse. Ita enim: (124) „Frequenti, curia jactavit Casar, invitis, & gementi, bus adversariis adeptum se, quæ concupisset; proinde ex eo insultaturum omnium capitibus: ac negante quodam per, „con-

Aaa 4

(121) XLIX. in Cæs. (122) Catilinar. prima cap. VI. p. 161. ed. Cellar. (123) ibid. cap. VIII. p. 167. in it. (124) Cæs. cap. XXII. fin.

„contumeliam, facile hoc ulli semina fore,
 „respondit, quasi alludens; in Assyria quo-
 „que regnasse Semiramis, magnamque Asiae
 „partem Amazonas tenuisse quondam., Si
 pudicitiae Caesaris famam nihil prae-
 ter Nicomedis contubernium laesit, gravi tamen
 & perenni opprobrio, & ad omnium con-
 vitia exposito, ut idem scribit Suetonius,
 (125) necesse est, & conviciatorem Ca-
 saris, & Caesarem ipsum ad contubernium
 illud digitum intendisse. Jam quid Dio
 Cassius (126) habet? „Jactatis in trium-
 „phantem Caesarem contumeliosissimis
 „militum suorum vocibus, tantum ille ab
 „indignatione abfuit, ut gavisus etiam sit,
 „ea suos dicendi libertate uti, quod,
 „ipsum nunquam succensurum, certo
 „crederent. At vero, consuetudinem cum
 „Nicomede vitio sibi verti, ægrius tulit,
 „palamque, se molestia hinc affici, o-
 „stendit; quin excusare ausus est, atque
 „juramento adhibito se purgare., Quæ
 qui cum animo suo reputat, simulque,
 quam sapiens, ambitiosus & famæ suæ mi-
 nime prodigus vir fuerit Caesar, an addu-
 ci potest, Suetonii illa ut credat? Omnem
 denique & fidem excedit & verecundiam,
 quod Curionis patris illi: *Omnium mulie-*
rum

(125) ibid. cap. XLIX. init. (126) lib. XLIII.
 p. 224. B.

rum vir, & omnium virorum mulier fuit Caesar,
 proxime Suetonius præmittit. „Helvius, „
 ait, (127) Cinna, tribunus plebis plerisque,,
 confessus est, habuisse se scriptam para,,
 tamque legem, quam Cæsar ferre jussis,,
 set, cum ipse abesset, uti uxores libero,,
 rum quærendorum causa, *quas & quot,,*
vellet, ducere liceret., Nam denuo audi
 Dionem: (128) „Cæsarem (inquit) quum,,
 gaudere delatis ipsi a senatu honoribus,,
 sentirent, identidem alios atque alios ul,,
 tra modum accumularunt, alii studio,,
 adulandi eum nimio, alii ut eum irride,,
 rent. Enimvero inventi sunt, qui pote,,
 statem ipsi, cum quibuscunque vellet fæmi,,
 nis, rem habendi permittere auderent.,
 Nam pluribus etiam tum, quinquagena,,
 rio major, utebatur. Major tamen pars,,
 hoc & cætera eo agebat, ut ipsi in mayo,,
 rem invidiam odiumque adducto perni,,
 ciem maturarent; idque consilium pro,,
 bavit eventus., Quam igitur legem alios,
 eosque majorem partem non alio consi-
 lio, quam ut ludibrio Cæsarem haberent,
 & vitæ ejus struerent insidias, ferre ausos
 esse, Dio prodit, ea, ipsum sua sponte
 Cæsarem, ut ferretur, jussisse refert Sue-
 tonius. Utri adhibendam censes fidem?

Aaa 5

Huicne

(127) Cæs. cap. LII. sub. fin.
 p. 243. D.

(128) lib. XLIV.

Huicne, qui famam Cæsaris, nulla non cupidissime arrepta occasione, lacerat, an illi, qui, quod ingenui & extra partes constituti historici est, & vitia ejus & virtutes enumerat? Sed ne urgebo quidem hoc argumentum. Num vero tam amens excorsque fuerit Cæsar, ut, quod sine lege & impune, quia summus rerum romanarum dominus erat, & clam, adeoque minori infamia, poterat facere faciebatque, de eo sibi permittendo legem publice ferri juberet? Nonne legis promulgatio promulgatura ipsius turpitudinem erat? Loqui autem de eadem re Dionem & Suetonium, cum per se patet, tum ad posteriorem monuit Casaubonus, (129) supplendum ex hoc priorem censens, legendumque: *Ἀμέλει καὶ γυναῖξιν, ὅποιας καὶ ὅσας ἂν θελήσῃ, συνεῖναι οἱ ἐτόλμησαν τινὲς ἐπιτρέψαι.* „Enimvero nonnulli etiam ausi sunt ei potestatem, cum *quibus quotque* vellet foeminis, rem habendi facere.,, Nolle ego, usum Dionem voce *συνεῖναι* esse, quæ adjunctis *ὅποιας & ὅσας*, potestatem non modo cum innuptis puellis, sed & nuptis quibuscunque & quocunque rem habendi innuere videtur; quantam, cum omnia honesti ac pudoris perfringat repagula, dandam Cæsari istos sive adulatores, sive insidiatores censuisse, a vero ab-
ludit.

ludit. Modestior in hoc quidem Suetonius est, legis ferendæ ita efferens verba: *Uti uxores, liberorum querendorum causa, quas & quot vellet, ducere liceret.* Quod contra Hubertum Goltzium observo, scribentem: (130) „Quæ Cæsaris in Ve-“, nerem propensio quum neminem late-“, ret, ut qui, vel quinquagenarius, etiam, plurium consuetudine uteretur, ferunt, „inter cetera ei permissum, ut, cum qui-“, buscunque vellet fœminis, rem haberet, „Cautius & æquius fuerat scripturus vir do-“, ctus: *Ut, quascunque vellet, virgines vi-“, duasque, duceret uxores.* Sed quæ, ma- lum! illa imprudentia dicam, an impu- dentia? est, quod affirmet idem, *permissum illud Cæsari fuisse?* An ita, non uti, sed abuti veterum decet monumen- tis? Dio habet ἐτόλμησαν, *ausi sunt.* Num, qui ausi, potiti etiam auso sunt? Quis, silente Dione, significavit hoc Goltzio? Pariter Suetonius, *scriptam quidem para- tamque legem, & ferri jussam,* minime ve- ro *latam ipso opere* perhibet. Quanto igi- tur circumspectior Joh. Jac. Hofmannus, qui: (131) „Helvius, ait, C. Cæsaris jus-“, su, paratam habuit legem, quam absen-“,
nte

(130) vita & rebus gestis Cæsar. p. 163. C. edit Brugis Flandr. Folio 1563. (131) lex. universal. in Helvius Cinna.

te isto ferret, ut uxores, quas & quot, quisque vellet, ducendi haberet potesta-
tem, *sed ne promulgata quidem, nedum, perlata est.*, Plurima suppetunt alia, in Suetonium pro Casare dicenda, sed mole jam sua laborare incipiens dissertatio, ut ad primi hujus imperatoris properem extrema, monet.

§. XIV. *Existimari* Casarem *jure cæsum*, auctor est Suetonius. (132) Nos ex adverso & *summa eum injuria* occisum, & *ne existimari quidem jure interfectum* esse, probabimus. Cædis ejus autores præcipui, ut vulgo notum est, fuerunt *Brutus & Cassius*. Brutum Casar ardentissimo semper amore prosecutus fuerat, & plurimis maximisque affecerat beneficiis. Ante pharsalicam aciem ducibus suis præceperat, ut inter Pompejanos Bruto maxime parcerent; sique ultro se dederet, vivum atque incolumem ad ipsum perducerent, sin repugnaret instantibus, mitterent eum, neque vim afferrent. Post illud vero proelium ubi nocturna elapsus fuga Brutus ad Casarem scripsit, latus ille, adolescentem evasisse saluum, venire eum ad se jussit, gerentique morem non solum ignovit, sed & confestim præcipuo in-

(132) Cas. cap. LXXVI. init.

inter amicos numero locoque habuit, ut vel ex eo intelligere est, quod, cum nemo dicere haberet, quo fugiens tenderet Pompejus, aliquantulum itineris cum uno Bruto faciens Cæsar sententiam ejus periclitatus sit, divinantisque in Ægyptum amplecti conjecturam non dubitaverit. Ex eo itaque tempore summa apud Cæsarem florens autoritate atque gratia, affini suo Cassio, regi Afrorum, &, quotquot voluit, adversæ partis amicis veniam, salutem, immo eximios impetravit honores, ipse cum primis ad eminentissimos ordine magistratus tanto Cæsaris evehctus studio, ut, cum coram ipso primum de illa prætura, quæ maximæ multas inter dignationis, & appellata *urbana* fuit, ac postmodo de consulatu cum Cassio & ætate se & rebus in parthico bello gestis antecedente, contenderet, audito Cæsar utroque & adhibitis in consilium amicis, justiorem quidem diceret Cassii esse causam, non posse tamen non se Brutum præferre; tantisque a se cumulado beneficiis tantum haberet fidei, ut deferentibus eum, cum jam crudeſceret conjuratio, responderet, manu corpus tangens: Quid vobis? Anne Brutus videtur hoc corpusculum expectaturus? Quo significavit, neminem post se dignum æque summo imperio, ac Brutum, esse, se tamen cre-

de-

dere non posse, ut ejus causa tam ingratum futurus esset, atque improbus. (133) Merito igitur exclamat Vellejus: (134) „Proh dii immortales, quod hujus voluntatis erga Brutum sua postea vir tam mitis pretium tulit! „At sapientissimus tamen vir Caesar fuit. (135) Quid ergo causa, quod amore Brutum tam inconsulto, quam immenso complecteretur? Eam nobis dicat Plutarchus: (136) „Adolescens adhuc Caesar, ut perhibetur, cum Servilia, Catonis minoris sorore, quae amore ejus deperibat, consuetudinem habuit. Quia vero, qua tempestate flagrantissimus eorum erat amor, genitus Brutus fuit, *credebat, eum ex se natum.* „Quare in illa voce, quam vitæ suæ ultimam Caesar, irruentem quoque in se stricto pugione cernens Brutum, emisisse perhibetur: καὶ σὺ εἰ ἐκείνων, καὶ σὺ, τέκνον; Et tu ex illis es, & tu, fili? τῷ τέκνον non κορίσται Brutum, sed vere accepto & proprie, quam abominabile atque immane facinus ante ceteros omnes ipse unus adgrediatur, hominem convincit. Sa-

(133) Plutarch. Caesar. p. 737. A. B. & Brutus p. 985. F. & pp. 986. 987. Vell. Pat. lib. II. cap. LVI. Dio Cass. lib. XLI. fin. & lib. XLIV. p. 246. B. 1. 8, 9. (134) lib. II. cap. LII. num. 4. (135) Dio Cass. lib. XXXVII. p. 55. B. 1. 4. alii. (136) Brutus p. 986. init.

Sabellicus: (137) „Non tam ad familiari-
tatem, aut Bruti ætatem καὶ οὐ τέκνον re-
ferendum, quam ad illud, quod Bru-
tum ex Servilia & Cæsare conceptum, „
multi credidere., Quæritur, an etiam
de patre suo, Cæsare inaudierit quidpiam
Brutus? In dubio relinquit Appianus, in-
quiens: (138) „Brutus sive ingratus, si-
ve ignorans, aut non credens, aut pu-
dori sibi ducens matris impudicitiam, „
sive liberatis amore patri patriam præfe-
rens, &c., Sed mihi perquam fit pro-
babile, aut ipsum Cæsarem, aut Cæsaris
voluntate alios ei indicasse. De adulteri-
orum, qua flagrabat, infamia non ma-
gnopere laborabat Cæsar, sed tantum
molestè ferebat, quod παχνησιασµὸς fœ-
dior ipsi propalam inureretur macula, ut
superiori paragrapho vidimus. Accedit,
quod, legitima destitutus mascula prole
idem Cæsar, tam impotenti Brutum de-
perierit amore, ut huic non potuerit non
subolere, pro notho ipsum filio suo Cæ-
sarem habere. Taceo frequentissimos de
eo sparsos rumores, quorum nullos un-
quam ad Bruti aures pervenisse, quam
difficile ad credendum est? Prætereo,
quod nulla æque idonea dari causa queat,
cui

(137) ad Sueton. Jul. Cæs. cap. LXXXII, p. m. 95.

(138) lib. II. bell. civil. p. 812, init.

cur inter omnes Caesaris percussores Brutum maxime Augustus (de quo mox dicam) odio habuerit, quam quod & ei fuerit persuasum, ceteros quidem patroni, at patris insuper sui hunc, scientem volentemque, se polluisse sanguine. Quocirca non eadem simpliciter, sed parricidium Brutus fecit, eique ademittit vitam, a quo sua non servata modo post pharsalicam pugnam vita, verum etiam data initio erat. Quid quod ceteri omnes ne conjurare quidem contra Caesaris caput sustinuissent, nisi facti se prae buisset autorem atque ducem Brutus. Plutarchus: (139) „Solicitanti in Caesarem „amicos Cassio omnes, *si dux Brutus esset*, „annuere. Neque enim manus, neque „audaciam ostenderunt se requirere, sed „autoritatem viri, qualis hic esset, quasi „auspiciantis, & praesentia sua honestatem „comprobantis facti. Absque eo & in „suscipienda re animo se dejectiore fore, „& suspectiores perpetrata., Ita omnis nefandi facinoris invidia ad unum quodammodo redit Brutum, & qui parricida, idem princeps autor caedis reliquorum cunctorum fuit. Sed *Cassius* nos ad se vocat. Utut vir ille a quibusdam laudetur, (140) multo tamen plures eum vituperant.

Secta

(139) Brutop. 988. B. 1. 8. (140) App. Alex. lib. III. bell. civil. p. 1066. Florus lib. IV. cap. VII. fin.

Secta fuit epicureus, (141) homo violentus, asper, immodestus & dicax, arrogans, (142) quin crudelis & sanguinarius, (143) sordidus vero in primis atque avarus, (144) quo impulsus vitio templum quoque hierosolymitanum spoliassse perhibetur. (145) Consentunt autores, Bruto eum inferiorem omnibus fuisse virtutibus, praterquam sola bellica laude, (146) eidemque autorem Bruto ad nonnulla per vim & prater jus perpetranda. (147) Quod vero ad nos spectat propius, hic Cassius fuit *primus* insidiarum Cæsari fruendarum *autor* atque *machinator*, qui ceteros omnes, & cum primis Brutum, instigavit, utque hunc posset blande ac potenter, prior eum ab illa de prætura urbana dissensione convenit, & simul atque cum illo in gratiam rediit, ad summam industriam nihil fecit reliqui, donec & criminando invidiosissime Cæsarem, & Brutum ipsam immodi-

T. II. P. IV. B b b cis

- (141) Cicero lib. XV. ad Famil. epist. XVI. & XIX. Plutarch. Bruto p. 1001. l. 3. (142) Plutarch. Bruto p. 987. F. p. 988. A. p. 997. B. & D. Vell. Pat. lib. II. cap. LXXII. init. & App. Alex. lib. IV. bell. civil. p. 1057. med. (143) Plutarch. Bruto p. 984. C. & p. 998. l. 10. Vell. Pat. lib. II. cap. LXIX. fin. (144) Plutarch. p. 998. l. 5. & p. 999. B. l. 3. & Aurel. Viêt. de viris illustr. cap. LXXXIII. (145) Jornand. de regn. success. cap. LXIV. fin. (146) Plutarch. Bruto p. 997. B. & D. Vell. Pat. lib. II. cap. LXXII. init. & App. Alex. lib. IV. bell. civil. p. 1057. med. (147) Plutarch. Bruto p. 1006. l. 19.

cis efferendo laudibus, in sententiam suam ambitiosissimum adolescentem pertraheret; id quod fuse enarrat Plutarchus. (148) Qui autem paulo ante (149) affirmans, ingenitum Cassio odium & fel contra tyrannorum gentem, cujus puer etiamnum dederit indicium, potissimam ei interficiendi Cæsaris fuisse causam, secum ipse disidet, parumque accuratus est. Nam testatur deinceps, (150) arbitratos omnino Romanos esse, Cassium, utpote violentum virum ac iracundum, & subinde a recto ad utile evectum, *potius ad querendam sibi potentiam, quam civibus libertatem*, bellum gerere, & circumcurritare, & subire discrimina. Quam belle vero conveniunt, & sede morantur in una *innatum contra tyrannos odium, & quæsitæ, non civibus libertas, sed sibi potentia!* Sed nec hæc propius antecedentia (151) cum insito adversus tyrannorum gentem odio conciliaveris: „Ferocis vir animi „Cassius, magisque *privatim* Cæsari, quam „*publice* tyranno infestus, incendit & stimulavit Brutum. Dicitur Brutus regnum „non tulisse, Cassius odisse *regem*., Quanta inconstantia & oscitationis est, eum, qui ita scripsit, paulo post (152) subjun-

(148) Bruto p. 988. B.-E. (149) p. 987. fin. (150) p. 997. D. (151) p. 987. D. l. 5. (152) ibid E. l. 7

jungere: „Leones sibi ablatos Casium,,
 in Cæsarem conspirandi potissimum ar-,,
 ripuisse causam autumant, sed parum,,
 vere. Nam fuit ei a primæ ætate ingeni-,,
 tum adversus tyrannorum gentem odi-,,
 um,, Quid leones ablati? Prælatus in
 pratura urbana Brutus potissima odii fuit
 causa, quod cum alia multa, pariter Plu-
 tarcho non tacita, (153) tum dicti leo-
 nes postmodum auxerunt. Quare quam
 primam odii causam ipse Plutarchus posu-
 erat, dicens: (154) „Casio alia pratura,,
 data: qui vero non tantum gratiæ ob,,
 hanc, quam accepit, habuit, quantum,,
 in Cæsarem exarsit ob illius repulsam;,,
 in ea etiam, tanquam potissima, illum
 subsistere oportuisset; aut potius genera-
 tim confiteri, non *republicam*, sed *pri-
 vatas* suas injurias odium Cæsaris Casio
 ingenerasse. Nam ita alibi: (155) „Acuit,,
 Brutum Casius, quam ante, acrius,,
 quod esset *privato* quodam in Cæsarem o-,,
 dio incensus,, Ad consulatus vero re-
 pulsam odii referens causam Paterculus,
 (156) similiter *privatum* illud fuisse largi-
 tur, qui: „Conjunctionis, ait, autoribus,,
 Bruto & Casio, quorum alterum pro-,,
 Bbb 2 „mit-

(153) ibid. D. 1. 8. (154) ibid. B. (155) Cæ-
 sare p. 737. C. 1. 3. (156) lib. II. cap. LVI.
 num. 3.

„mittendo consulatum non obligaverat
 „Cæsar, contra differendo Casium offen-
 derat., An autem iuste agit, qui rem-
 publicam & civium libertatem obtentui
 sumit, ut privatum suum expleat odium?
 Ipsum privati odium an censi justum pot-
 est, quod inimici petit sanguinem, & ob
 denegatos honores vitam eripit? Civiles,
 æquum est, civium pacis tempore sint
 dissensiones, non hostiles & sanguinaria.
 Num debiti præ ceteris omnibus honores
 illi Casio erant? Qui jure armorum to-
 tius reipublicæ, & honorum pro lubitu
 conferendorum summam Cæsar habebat
 potestatem; neque alia conditione serva-
 tus cum reliquis victis Casius, acceptus-
 que in fidem erat, quam ut, quicquid
 Cæsar faceret, id ratum haberet; de quo
 mox pluribus agam. Suffecerit nunc di-
 xisse, nulla iustitia defendi posse, occi-
 sum a Casio eum, cui occidendus ipse
 belli jure vitam suam acceptam referebat.

§. XV. Tam impudens est Suetonius,
 ut, cum distincte scribat Tacitus (157)
occisum dictatorem Cæsarem alius pessimum,
aliis pulcherrimum facinus visum esse, ipse
 generatim dicat, (158) *existimari eum jure*
cæsum.

(157) Annal. lib. I. cap. VIII.
 cap. LXXVI. init.

(158) Jul. Cæs.

caesum. Quo fucum lectori facit, nititurque ei persuadere, vulgo id creditum, & aut nullos omnino fuisse, aut oppido paucos, qui diversum sentirent. Verum ipsos primum deos Caesaris eadem improbasse, communis tantum non omnium fuit opinio. Solis mitto deliquium, sterilitatem frugum, Urbis inundationem, adversaque plurima alia, quibus conflictati statim a nece Caesaris Romani sunt, quæque ad iram deorum, justas cædis hujus poenas repetentium, esse referenda, non solum postea in gratiam Augusti, sed & tunc, cum acciderent, communis vox ac fabula fuit. De percussoribus quæ traduntur, juvat tantum expromere. An factum aliquod Numini placuerit, nec ne, judicant plerumque homines, nec male semper, ex proemiis poenisque, quibus autores in præsentem jam seculo affecit. Jam qualem interfectores Caesaris tulerunt mercedem? Ipse narret ita Casarem suum finiens Suetonius: „Percussorum,, tere neque triennio quisquam amplius,, supervixit, neque sua morte defunctus,, est. Damnati omnes, alius alio casu,, periit: pars naufragio, pars prælio, „ nonnulli semet eodem illo pugione, quo,, Casarem violaverant, interemerunt,, Apertius Deum vocat in partes Appianus:

(161) Bbb 3 (160)

(160) „Quamvis, inquit, tam egregiū
 „viri Brutus & Cassius essent, omnibus
 „tamen eorum cceptis adversabatur per-
 „petratum in Cæsarem facinus, quippe
 „nec simplex, nec modicum. Amicum
 „enim, nec opinum, opprefferant; in-
 „grati erga bene meritum, qui belli jure
 „captos servaverat; & opprefferunt per-
 „summum nefas imperatorem suum, e-
 „umque in curia, porro pontificem, sa-
 „cra indutum veste, potentiaque eminē-
 „tem, quantum non alius; ac denique
 „supra ceteros omnes imperio patriæque
 „utilissimum. Quapropter *Numine irato*
 „prodigia quoque prænuntia illorum fue-
 „re exitus. Sed quid vetat, quo minus &
 „prodigia illa, & tragicos percussorum exi-
 „tus, & Romanorum, quæ tetigimus, adversa
 „plenius enumerantem addamus Plutar-
 „chum? (161) „Magnus ille daemon, qui
 „vivo adfuit Cæsari, nec mortuum desti-
 „tuit necis ejus ultor, sed omni terra ma-
 „rique persecutus est atque investigavit
 „interfectores, quoad nullus superfuit.
 „Omnes enim, qui ulla re, sive manu
 „caedis facti affines, sive consilii fuerant
 „consortes, vindicavit. Porro inter hu-
 „mana signa mirandum inprimis est, quod
 „Cas-

(160) lib. IV. bell. civil. p. 1066. s. fin. (161)
 Cæsar, p. 740. E. F.

Cassio accidit. Hic, victus ad urbem, „
 Philippos, eodem semet ipse, quo Ca- „
 sarem violaverat, pugione interemit. „
 In cœlestibus eminet grandis cometa, „
 qui post Cæsaris necem eximie fulgens, „
 septem noctes apparuit, ac dein subdu- „
 ctus est; itemque jubaris solis obcœca- „
 tio. Nam toto illo anno orbis ejus sine „
 fulgore pallidus emerfit, debilemque & „
 tenuem dimisit calorem. Itaque nubi- „
 lus aër & gravis extitit imbecillitate te- „
 nuantis eum teporis: unde fructus cru- „
 di immaturique elanguerunt ob cœli ri- „
 gorem, & flaccidi evaserunt. Præcipue „
 vero oblatum Bruto spectrum Cæsaris, „
 eadem denunciavit *non fuisse diis cordi*. „
 Spectrum illud, quod *malum Bruti geni-* „
um se dixit, & bñis ei vicibus apparuit, „
 fusc deinceps refert. Sed & facit alibi, „
 (162) pariterque Appianus, (163) & Flo- „
 rus; (164) de quo autem, non hujus est „
 loci, anquirere. Cæsaris in bello civili „
 fortuna Lucanum permovit, ut caneret: „
 (165) *Victrix causa deis placuit*. Igitur ex „
 adverso percussorum Cæsaris infortunium „
 argumento esse Romanis poruit, ut, dis- „
 plicuisse eorum causam deis, judicarent.

Bbb 4

Se-

(162) Bruto p. 1000. E. F. (163) lib. IV. bell.
 civil. p. 1067. med. (164) lib. IV. cap. VII.
 (165) lib. I. v. 128.

Senatus quidem pars magna ipsi fuerunt interfectores, qui in curia idcirco, Cæsari confertim circumfusi, nefarium facinus commiserunt; cumque nati passim amplissimis essent familiis, multos etiam alios ex patribus sceleris sui habuerunt fautores atque defensores; quibus se illi conjunxerunt omnes, quos, omnem suam potestatem unum sibi arrogasse Cæsarem, urebat. At horum quam ingens fuerit turba, proum est arbitrari. Nihilominus inventi quoque statim ab initio sunt, qui improbarent atque abominarentur; unde Appianus: (166) „Pars, „ait, senatus sincerior facinus occisi Cæsaris, ut piaculari, auersata, non tamen reuerentia nobilium familiarum, „quo minus impunitate donarentur malefici, obsistebat; id autem ferebat molestissime, si honorarentur illi etiam, ut bene meriti., Sed numero inferior hæc fuit pars; unde rursus idem: (167) „Senatus *modica pars*, ab affectibus violentis pura, indignabatur, *plerique* variis modis homicidas (Brutum & socios) iuvabant., Veruntamen, cum non numero iudicium, sed valeat pondere, *modicam hanc partem* merito opponimus & præ-

(166) lib. II. bell. civil. p. 826. init. (167) pag præced. 825. med.

præponimus *alteris plerisque*, qui universi
 foedisimis perjurii, parricidii & violatæ san-
 ctissimæ religionis se criminibus obstrin-
 xerunt. Suetonius: (168) „In funere Cæ-
 sari consul Antonius per præconem pro-
 nuntiavit senatus consultum, quo omnia,
 ei *divina* simul atque humana decreve-
 rat; item *jusjurandum*, quo se cuncti pro,
 salute unius adstrinxerant.” Dio Cassius:
 (169) „Nomen patris patriæ senatus Cæ-
 sari imposuit, decrevitque, ut eodem,
 quo tribuni plebis, beneficio uteretur; „
 nimirum ut, qui ei vel verbo, vel re in-
 juriam intulisset, is, sacrilegio ac piacu-
 lo se obligasse, existimaretur.” Appia-
 nus: (170) „Ad emerendam Cæsaris gra-
 tiam omnes humani *divinique* in eum con-
 gesti honores sunt, appellatusque & *sa-
 cro sanctus* (τὸ σῶμα ἱερὸς καὶ ἄσυλος) est.” I-
 dem: (171) „Perpetrato hoc ab homi-
 cidis (Bruto & conjuratis reliquis) scele-
 re, in sacro loco & in sacro sanctum,
 hominem.” Porro apud eundem Anto-
 nius consul hæc facit verba: (171) „Ex,
 odio privato nihil agamus, sed propter,
 piaculum & sacramentum, quod Cæsari,
 Bbb 5 „omnes

(168) Cæsar. cap. LXXXIV. (169) lib. XLIV. p.
 242. C. l. 6 & p. 243. l. 3. (170) lib. II. bell. ci-
 vil. p. 806. med. & fin. (171) ibid. pp. 817. &
 823. fin.

„omnes diximus, servaturos nos eum in-
 „columem, aut ulturos, si quid ei secus
 „acciderit, religio postulat, ut scelere
 „contacti (Brutus & complices) pellantur;
 „& potius vivamus cum puris paucioribus,
 „quam nos omnes diris obnoxios facia-
 „mus.,, Similiter apud eundem (172)
 Lepidus: „Quæ nobis patria sunt, ea ju-
 „ravimus Cæsari omnia, sed conculcata
 „nunc ab iis sunt, qui jurarunt inter præ-
 „cipuos.,, Ad *populum* romanum con-
 „versi senatorum videmus paucitatem ejus
 „abunde compensari multitudine. Appia-
 „nus: (173) „Statim a Cæsaris trucidatione
 „perculsiores, cruentos tenentes gladios,
 „vociferantesque, regem se & tyrannum
 „sustulisse, per plateas currebant. Quo-
 „niam vero populus eis se non adjunge-
 „bat, hæsitabant inopes consilii & metu-
 „ebant; de senatu quidem, quamvis per
 „ignorantiam & tumultum confestim dis-
 „fugerat, bene sperantes, vel quod ipsis co-
 „gnati amicique essent plerique ejus ordi-
 „nis, vel quod & illi moleste ferrent tyran-
 „nidem; populum autem suspectum ha-
 „bentes & emeritos Cæsaris.,, Plutarchus:
 „(174) Postero die descenderunt conjurati
 „ex.,,

(172) ibid. p. 830. init. (173) lib. II. bell. civil.
 p. 818. fin. & p. 819. med. (174) Cæsar p. 74°.
 l. 7.

ex Capitolio, ac concionem habuerunt.,
 Populus autem præbuit ita dicentibus au-
 res, ut neque improbare, neque pro-
 bare factum; sed obstinato silentio Cæ-
 sarem significavit miserari se, Brutum.,
 vero inreverentia habere., Idem: (175)
 „Conspectum Bruti plebs est reverita,
 quamvis collectitia & ad turbam para-
 ta, deditque ei modeste & sedate audi-
 entiam. Exorso dicere Bruto silentium,
 dum diceret, omnes præbuere. Sed,
 non fuisse omnibus factum illud gra-
 tum, demonstraverunt; quod, quum,
 dicere Cinna, & Cæsarem accusare cœ-
 pisset, in iram erumperent, & Cinnam,
 lacerarent maledictis., Rursus idem:
 (176) „Rebus ipsis poscentibus unum,
 principem, Cæsar lenissimum quasi me-
 dicum ab ipso se Deo ostendit datum.,
 Quare Cæsarem ilico populus romanus,
 desideravit, fuitque insensus & implaca-
 bilis percussoribus ejus., Quam impla-
 cabilis populus exarserit, tum demum e-
 videntissime apparuit, cum Cæsaris & re-
 citatum ei testamentum, & corpus, sicut
 erat a cæde sanguinolentum, extantibus
 in eo multis patentibusque vulneribus,
 illatum in forum, propositumque omni-
 bus

(175) Bruto p. 992. D. (176) ibid. p.
 1010. B.

bus fuit: quanquam Appianus, (177) non ipsum in lectica supinum cadaver fuisse conspicuum, sed effigiem ejus in machina versatili, tradat, in quo tamen assimilato corpore notæ etiam viginti trium vulnerum undique eminuerint, quibusdam ipsi faciei immaniter inflictis. Enimvero ad miserandum hunc adspectum populus congemuit universus, facibusque armatus ac telis tum curiam incendit, in qua cæsus Cæsar erat, tum parricidas, sed qui mature diffugerant, discurendo perquisivit, eo furoris per iram mœstitiamque progressus, ut tribunum plebis Cinna pro altero Cinna, qui prætor pro concione in Cæsarem invectus fuerat, nihil moratus excusantem nominis similitudinem, tam rabide discerpserit, ut nullum ejus membrum potuerit ad sepulturam inveniri. Deinde arreptis ex incendio curiæ torribus in ædes conjuratorum factus plebis est impetus; & licet discedere tandem cogeretur, cras tamen minata est ad eas expugnandas se cum armis redituram; qua de causâ etiam conjurati clam ex urbe profugerunt. Verum & toti senatui graviter succensuit, quod pereuntem adspexissent eum virum, pro quo ut quotannis publice vota conciperentur, de-

decrevisſent; per cujus juraſſent ſalutem
& fortunam; quemque juxta cum tribu-
nis inviolabilem eſſe juſſiſſent. (178) Ex
teſtamento Cæſaris hortos ejus circa Ti-
berim populus publice, & viritim trece-
nos ſeſtertios accepit: quæ res denuo e-
jus commovit indignationem, dum ama-
torem civium & patriæ patrem ex hoc te-
ſtamento agnovit eum, quem modo, tan-
quam tyrannum, incuſari audierat. Sed
maxime eum incendit, quod *Decimus
Brutus* inter ſecundos hæredes ſcriptus a
Cæſare erat: (179) de quo ſcelere ac por-
tento pauca mihi liceat ſubjungere. Fu-
erat homo non pompejanarum partium,
ſed intimus ſemper Cæſaris amicus, qui
paterna eum charitate complexus eſt, ma-
ximam ei habuit fidem, ſummos contulit
honores, & uti opera ejus in gravissi-
mis quibuſque negotiis non dubitavit.
Quid multa? Ipſo illo, quo occiſus eſt
Cæſar, anno Cæſaris beneficio conſul de-
ſignatus erat; iturusque ad africanum bel-
lum Cæſar provinciam ei Galliam tranſal-
pinam, uti ciſalpinam alteri Bruto, com-
mi-

(178) Appian. loc. cit. Dio Caſſ. lib. XLIV. pp.
258. & 267. init. Plutarch. Cæſ. p. 740. B. - D. Sue-
ton. Cæſ. cap. LXXXV. (179) Appian. lib. cit.
p. 843. Dio Caſſ. p. 258. init. Plutarch. Cæſ. p. 738.
B. & p. 740. B. Sueton. Cæſ. cap. LXXXIII.

miserat; & pridie diei trucidationis suæ apud Lepidum cœnaturus umbram illum, five convivam invocatum secum adduxerat. (180) Nihilo secius bipedum omnium injustissimus, ingratisimus, vita, qua nihil est amabilius, amantissimum sui virum privavit. Duo autem imprimis sunt, quibus execrabilem se apud omnem posteritatem hic perditissimus nebulo præ universis cæteris reddidit conjuratis. Nam primum iis validam *gladiatorum* paravit præbuitque manum, qua post factam in curia eadem stipati tuto repetere domos suas, & Capitolium dein occupare poterunt, nec impetum concitata multitudinis, aut addictissimorum Cæsari militum habuerunt pertimescendum. (181) Erant vero truculentissimi flagitiosissimi-que homines gladiatores, & tam infames Romæ, ut, si quis ignominia afficere inimicum suum vellet, gladiatorem eum appellaret. Decumanum Decimi alterum scelus est, quod, cum die cadi destinato Cæsar ad ardentissimas uxoris Calpurniæ preces ob infausta plurima ostenta ac præ-

(180) Appian. *ibid.* p. 811. med. p. 814. med. & p. 847. l. 5. Vell. Paterc. lib. II. cap. LVIII. init. & Dio Cass. lib. XLIV. p. 247. B. (181) App. Alex. lib. II. bell. civ. p. 819. fin. p. 823. l. 15. Vell. Pat. lib. II. cap. LVIII. init.

præfagia domi se teneret, & conferre se
in curiam tergiversaretur, nequissimus
proditor eum adiverit, & fallacissimis
multis persuasionibus usus manu tandem
prehensum eduxerit; ut prolixè Plutar-
chus (182) refert. Quis igitur scribentem
miretur Appianum: (183) „Id profecto,,
ut nefarium facinus, omnes exhorruerunt,
conjurasse in Cæsaris caput eum,,
qui adoptatus esset in filium?, „Quis quo-
que Vellejum: (184) „Iugulatus ab iis,,
quos miserat Antonius, Decimus Brutus,,
justissimas optime de se merito viro, Ca-
sari pœnas dedit. Cujus cum pri-
mus omnium amicorum fuisset, inter-
sector fuit; & fortunæ, ex qua fructum,
tulerat, invidiam in autorem relegabat,,
censebatque æquum, quæ acceperat a
Cæsare, retinere; Cæsarem, qui illa de-
derat, perire?, „Ad Brutum hunc acces-
sit propius C. Trebonius, quem idem
idcirco Vellejus (185) *virum appellat ad-*
versus merita Cæsaris ingratisimum, parti-
cipemque cedis ejus, a quo ipse in consulare
profectus festigium fuerat. Sed quam mul-
tos insuper alios sui similes parricidalis la-
nista habuit? *Plures percussorum,* ait Sue-
toni-

(182) Caesar. p. 738. B-D. (183) lib. cit. p. 843.
s. fin. (184) lib. cit. cap. LXIV. init. (185) ibid.
cap. LXIX. init.

tonius, (186) in tutoribus filii, si quis sibi nasceretur, Caesar per testamentum nominavit. Et Dio Cassius: (187) Præter Dec. Brutum alii nonnulli percussorum, Octavii tutores, & Caesaris bonorum hæredes, si ad Octavium ea non pervenissent, testamento illo instituti sunt, itemque aliis alia legata.

§. XVI. Audiamus tamen, quibus se præfidiis egregii viri tueantur. Libertatem, clamant, reddere populo romano volumus, ideoque confestim, cæde peracta, discurrentes per urbem ad libertatem vocavimus cives, præferente quodam ex nobis in hasta pileum, recuperate libertatis insigne; (187) & dux postea noster, Brutus numum percussit cum imagine & sua, & pilei, & duorum pugionum, eo ipso & addita insuper inscriptione declarans, & suo & Cassii pugione vindicatam in libertatem patriam esse. (188) Asfurgo Ciceroni vestro, sub finem ejus orationis, (189) qua falsissimis vos in cælum effert laudibus, (190) affirmanti, malorum omnium postremum esse servitutem,

(186) Cæs. cap. LXXXIII. (187) lib. XLIV. p. 258. init. (187) App. Alex. lib. II. bell. civ. p. 819. init. (188) Dio Cass. lib. XLVII. p. 341. fin. (189) Philippic. II. cap. XLIV. num. 113. (190) cap. XIII. num. 32. 33. &c. coll. lib. XIV. ad. Atticæ. epist. IV. VI. XI. &c.

non modo bello, sed morte etiam repellendum.
 Sed nec minoris facio Valerium Maxi-
 mum, ita alicubi (191) ordientem: „Li-
 bertatem, vehementis spiritus dictis pa-
 riter ac factis testatam, ut non invitave-
 rim, ita ultro venientem non exclusi-
 rim. Quæ, inter virtutem vitiumque,
 posita, si salubri modo se temperaverit,
 laudem; si, quo non debuit, profunde-
 rit, reprehensionem meretur. Atque vul-
 gi sic auribus gratior, quam sapientissi-
 mi cujusque animo probabilior est: ut,
 pote frequentius aliena venia, quam sua,
 providentia tuta. Vos autem in eo erra-
 stis vehementissime, quod omnino ta-
 lem adhuc populum romanum arbitrati
 estis, qualem audieratis fuisse, quo tempo-
 re Brutus reges expulit; non intelligen-
 tes, expectare vos duas res inter se con-
 trarias, ut iidem *libertatem* ament, qui
largitionibus corrumpantur. Nam largitio-
 nibus placuit vobis, in Capitolio consul-
 tantibus, tentare plebem, quod inani spe
 duceremini, si inciperent modo aliqui
 hujus facis factum vestrum laudare, cæ-
 teros amore libertatis eorum secuturos
 exemplum. Ita Appianus, (192) qui dein-
 de, quam corruptus libertatisque impa-
 T. II. P. IV. Ccc ti-

(191) lib. VI. cap. II. inir. (192) lib. II. bell. civ.
 p. 819. fin. & p. 820.

tiens atatis vestrae populus romanus fuerit, per partes exsequitur. Sed idem quam invictis evici ipse ego argumentis? Tota jam prodiit quadripartita *de summa constituturndorum primorum cesarum necessitate & utilitate* dissertatio mea, quæ multis hanc in rem videatur locis. (193) Stultius est, quod *republicam* adjungitis senatui populoque per Cæsaris eadem *reddendam*. Neuter imperare sibi potuit, verum turpissimis uterque mancipatus cupiditatibus in omne nefas, qua data porta, ruit. Qui ergo maximæ præesse reipublicæ? Qui imperare orbi propemodum universo abjectissimi vitiorum suorum servi, ita, ut par est, quivissent? Sed tædet repetere, quæ dicta dissertatione de Romanorum quoque per impotentissimos affectus suos regnandi impotentia copiose tradidi. (194) Qui universam hujus, libertate sua fruētis, populi historiam, imprimis quantum ejus consignavit, qui consignavit omnium accuratissime, Dionysius Halicarnassæus, a capite ad calcem pervolvit, nihil esse aliud eam inveniet, quam perpetuam litigiorum plebem inter atque patricios seriem, quibus itum frequenter ad mutuas est cædes & civilem fan-

(193) Part. II. §§. II. & III. Part. III. §. IV. &c.

(194) Part. II. §§. III. & IV.

sanguinem, ut non dissidia amplius essent, sed seditiones & bella domestica; & a quibus nunquam, nisi ingruente externo graviore hoste, & ne sic quidem saepe, respiratum. Nihil autem toto hoc tempore actum indignius est, quam quod pœnis plusquam servilibus in libera obaratorum corpora divites creditores favierunt, quæ rabies mox ab ultimi regis, Tarquini Superbi ejectione jam incepit. (195) Queruntur miseri illi ore primi tribuni plebis, L. Junii Bruti: (196) „Ne, libertas quidem nobis superest, armis, parta & laboribus. Omnia vel bellum, pessumdedit, vel quotidiana absumsit, inopia; &, si quid relictum est, cesit, *superbis faeneratoribus*. Ad ultimum eo, miseriæ ventum est, ut nostros agros illis cogamur colere, fodiendo, plantando, arando, pecora pascendo, nostrorum mancipiorum conservi; pars catenis nexi, pars pedicis, nonnulli, velut, truculentissimæ bestię, bojis aut masfis, orbicularibus. Tacemus tormenta &, contumelias, flagraque & labores e nocte in noctem, ceteramque violentam, crudelitatem, & injuriosam, quam sustinimus, superbiam. Nescio igitur, an

Ccc 2

mul-

(195) Dionys. Hal. A. R. lib. V. p. 319. lin. 22.

(196) apud eundem lib. VI. p. 402. l. 14.

multo satius romano populo fuerit, unus subijci imperio, quam habere quidem rempublicam, sed a tot simul tyrannis divexari. Josephus: (197) „Trucidato Ca-
 „ligula dissensio orta inter populum sena-
 „tumque est. - Intelligebat populus, frœ-
 „num cupiditatibus senatorum imperato-
 „riam esse potestatem, sibi que *adversus*
 „*potentiorum injurias perfugium*, & hinc
 „Claudii ad imperium raptu gaudebat.,
 „Reddenda autem a vobis, Conjurati, res-
 publica quam gemina reipublicæ est pla-
 tonicæ, quæ inter ea, quæ fieri nequeunt,
 insignem obtinet locum? Neque enim per
 milites, neque per ipsum atrocissimi fa-
 cinoris vestri primum autorem, Cassium
 (198) reddere vobis bona fide licuit. De
 militibus abunde probavi dissertatione *de*
primorum casarum necessitate & utilitate,
 (199) allatusque modo Josephus paulo
 ante (200) dicit: „Militibus in mentem
 „veniebat, quanta essent aviditate, qui in
 „senatu dominarentur; quæque admis-
 „sent & perpetravissent, dum imperio po-
 „tarentur., Pariter de populo (201) vidi-
 mus,

(197) Ant. Jud. lib. XIX. cap. III. §. 3. sub init.
 (198) Vell. Pat. lib. II. cap. XLVI. fin. Plutarch.
 Cæs. p. 737. C. & Brut. p. 988. B. l. 8. (199) Part.
 III. §. VI. & Part. IV. §. I. (200) ibid. §. 2.
 sub fin. (201) proxime anteced. hujus §. collat.
 rursus disp. mea de primorum casarum necessitate
 &c. part. IV. §. III. p. 7.

mus, & Cassio. (202) Qui igitur red-
dere populo romano nec libertatem, nec
republicam potuistis, quid tandem ei
vere reddidistis? Horrenda civilia bella;
triumviratum injustissimum & favissi-
mum; proscriptiones in eo clarissimorum
optimorumque civium, longe syllanas &
numero & atrocitate exsuperantes, atque
infinita alia mala. Dio Cass. (203) „Cæ-
saris impia cades ex concordia iterum,
seditiones, civiliaque bella Romæ intu-
lit. Et aliquanto post: (204) „Quæ si,
cum animis suis M. Brutus & C. Cassius,
reputassent, nunquam reipublicæ occi-
dissent patronum ac tutorem; neque sibi,
aliisque, qui ea tempestate vivebant,
hominibus ita *infinitorum malorum autores*,
fuissemus. Rursus idem: (205) „Sic e-
gerunt triumviri Lepidus, Antonius &
Augustus, ut, regnum Jul. Cæsaris *aure-*
um fuisse, appareret. Caesar ipse pravi-
dit, quem dicere solitum ferunt, non
tam sua, quam reipublicæ interesse, uti
salvus esset; se jam pridem potentia glo-
riæque abunde adeptum; rempublicam,
si quid sibi eveniret, neque quietam fo-
re, & aliquanto deteriore conditione ci-

C c c 3

vi-

(202) §. XIV. hujus post. diff. ex Plutarcho.

(203) lib. XLIV. init. (204) p. 241. fin. (205)

lib. XLVII. p. 336. init.

vilia bella subituram. (206) Et cui non dicta sunt, quæ dixit in hanc sententiam pro Marcello Tullius, tamque copiose dixit, ut quatuor absolvant capita? (207) Quis ergo ægre ferentem tulerit Xiphilinum, (208) quod Dio scribat, δι' αλιτηριώδη τινα οἶτρον, *execrabili quodam vos furore impulsos Cæsarem confecisse?* Opponit quidem ille testantem in Parallelis Plutarchum, eo vos progressos esse διὰ Προνήματος ἀξίωμα Φιλελεύθερον, καὶ προαιρέσεως εὐγένειαν ἡμῖς ἐθελόδουλον, *per excelsum vestrum & libertatis amatoribus dignum animum, illoque consilio, cui nihil æque ac serviendi repugnet voluntas:* & Plutarchi, ad quem provocat, locus dubio procul hic est: (209) „Summæ opus solertiæ, & „magni cujusdam imperatoris æmulum „fuit, Cæsarem, potentia tanta succin- „ctum virum, capere incautum ac nu- „dum. Neque enim repente Brutus, ne- „que solus, aut cum paucis adortus eum „interfecit, sed diu præmeditato consi- „lio aggressus est cum multis, quorum „fessellit eum nemo. Aut enim a primo „delegit optimos, aut illo delectu eos, „qui-

(206) Sueton. Cæs. cap. LXXXVI. fin. (207) capp. VII. - X. (208) excerpt. Dionis lib. XLIV. init. p. m. 157. fin. (209) Bruti fin. p. 1011. B. l. 6.

quibus fidem habuit, reddidit bonos.,, Sed interest multum inter consilii *susceptionem*, de qua Dio, & ejus *exsecutionem*, de qua potissimum Plutarchus loquitur. *Suscepistis* eadem *di αλιτηρώδη τινὰ οἴσρον*, per execrabilem quendam atque exitiosum furorem, quia, tanquam mente capri & perciti furore, non cogitastis, quanto exitio una illa cædes, & vobis, & toti romano populo, futura esset. Verum laudat vos Plutarchus, quod *exsecuti* difficillimum factum estis provide, prompte, feliciter, & mutua vobis fide tam integre servata, ut, licet sexaginta amplius essetis numero, (210) tamen lateretis: quanquam in Plutarchi encomio permixta veris falsa sint, & supinum potius incredulumque Cæsarem, cui prodita plus semel conjuratio fuit, qui vero tantum abest, ut fidem adhiberet, ut tandem deferentes ad se id genus sermones magnis afficeret pœnis, (211) quam vestram mirari conveniat solertiam atque fidem.

§. XVII. Venio nunc ad murum vestrum aheneum, & triplex circa pectus æs: nam ita vobis persuadetis. *TYRANNUM*, iterum iterumque vociferamini,
Ccc 4 occi-

(210) Sueton. Cæs. cap. LXXX. (211) Dio Cass. lib. XLIV. p. 247. B. l. 7.

occidimus. Fædisimum & teterrimum expiavimus parricidium patriæ! (212) Qua vos objurgatione, aut quo potius convitio, convitiatores impudentissimi, coner in ruborem dare, & maledicentissimum vestrum occludere os? An *tyrannus* vobis est Cæsar, quo post hominum memoriam nullus unquam clementior princeps extitit? Hocne vestrum plerique & præcipui experti sunt ipsi, quos, cum victoriæ ejus conditione jure omnes occidissent, clementiæ suæ judicio conservavit? (213) Quam multa mitissimi ipsius ingenii paulo ante (214) dedimus documenta? Quique plura desiderat, adeat Ciceronem, (215) Plutarchum, (216) Suetonium (217) & Polyænum. (218) Vobis autem pudori non est, Tullii (219) *tantam mansuetudinem, tam inusitatam inauditanque clementiam, tantum in summa potestate rerum omnium modum in tyrannidem convertere. Clementiæ ædem Cæsari non im-*

(212) Cicer. lib. III. Offic. cap. XXI. num. 8. (213) idem pro Marcell. cap. IV. fin. (214) §. XII. p. 706. fqq. (215) pro Dejotar. p. m. 249 s. fin. pro Marcell. cap. VI. num. 17. & cap. VII. num. 22. ac pro Ligar. cap. VI. fin. & ad Familiar. lib. VI. epist. VI. p. m. 240. col. b. fin. (216) Cicerone p. 880. E. & p. 881. C. l. 10. (217) Cæsar. cap. LXXV. (218) Strateg. lib. VIII. cap. XXIII. num. 30. & 31. (219) pro Marcell. init.

immerito, ut judicat Plutarchus, (220) ad honorandum ejus lenitatem ſenatus decrevit; & vos ſenatores eum in curia, ut ſavum & ſanguinarium, trucidatiſtis. Niſi cavenda prolixitas eſſet, demonſtrarem ex facili, veſtrum utrumque Cneum Pompejum, & patrem, & filium; (221) quodque magis miremini, ipſum veſtrum Ciceronem (222) tyrannum potius, quam Cæſarem, habendum eſſe. Hunc ut ex uno ungue leonem cognoſcatis, percipite, quid ſcripſerit ad Atticum: (223) *De Cæſare vicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuiſ litteriſ, eum σύνναον, Quirini malo, quam Salutis.* Enigma eſt, ſed quod Oedipo non indiget. Solvit jam ita Manutius: „Vicinum appellat Cæſarem, ſcilicet Attici, qui domum habebat in, colle quirinali, eamque prope Quirini, templum. Cum igitur in eodem colle, & Salutis ædeſ eſſet, in Quirini autem, templo poſita Cæſariſ ſtatua cum hac inſcriptione: *Θεῷ ἀνιήτω*, ut ſcribit Dio,

Ccc 5

lib.

(220) Cæſar. p. 734. D. l. 10. add. Dio Caſſ. lib. XLIV. p. 243. C. (221) Cic. ad. Attic. lib. VIII. ep.ſt. XI. s. init. & lib. IX. ep.ſt. VI. s. fin. & ad Familiar. lib. XV. ep.ſt. XIX. s. fin. (222) Plutar. Cæſar. p. 710. F. & Cicer. p. 872. C. l. 2. Dio Caſſ. lib. XLVI. p. 305. A-D. & ipſe Cicero ad Brutum ep.ſt. VI. s. fin. & ep.ſt. XIX. s. fin. (223) lib. XII. ep.ſt. XLIV.

„lib. XLIII. ait Tullius : *Σύνναον* malo Cæsarem Quirini, quam Salutis; id est: Salutis in templo Cæsarem esse nolo, ne videlicet *servari* posfit; in Quirini volo, ut ob tyrannidem, quemadmodum ille, crudeliter a civibus occidatur., Tam truci in Cæsarem animo fuit, quem cum antea, tum inprimis, ex quo rerum potitus est, optime de se meritum passim alibi prædicat. Nollem tamen, in secunda Cellarii nobilissimarum Ciceronis orationum editione dicere Ciceronem ad Antonium: (224) *Funeri tyranni illius sceleratissimi præfuiſti*. Manutii & aliorum *sceleratissime* præfero, ut tyrannum simpliciter nominet orator Cæsarem, ejus autem funeri Antonium *sceleratissime* dicat præfuisse. Sed interpellantes vos audire mihi videor: „Non ob favitiem, sed raptum sibi „imperium, ereptamque nobis & civibus „nostris libertatem tyrannum vocavimus „Cæsarem., Ergo *tyranni* eum insignitis appellatione, quem christiana mavult ætas, cumprimis inde a Grotio, (225) *invasorem imperii* nuncupare. Accipio, quoniam & vestro, & Græcorum obtinuit usu, quem penes, ut Flaccus canit, *arbitrium est*, & vis, & norma loquendi. „Hanc, per,,

(224) Philipp. II. p. 515. lin. 3. (225) de Jur. Bell. & Pac. lib. I. cap. IV. §. XV. sqq.

pergitis, tyrannidem Cæsar a prima jam,,
 atate concupiit; ad hanc sibi per omne,,
 fas nefasque aditum stravit, in ore sem-,,
 per habens Euripidis versus: *Nam si vio-,,*
landum est jus, regnandi gratia violandum,,
est: aliis rebus pietatem colas; (226) hæc,,
 faces ei atque calcaria subdidit, ut ple-,,
 bem sibi & plebis tribunos, ut dein Pom-,,
 pejum & Crassum, (227) ac denique,,
 exercitum suum contra senatum, opti-,,
 mates atque rempublicam adjungeret; ,,
 ut primo consulatu adversus auspicia, le-,,
 gesque & intercessionem multa, multa,,
 item in collegæ Bibuli, Catonis, Lucul-,,
 li, Ciceronis, & quorum non sive ma-,,
 gistratum, sive privatorum? fraudem,,
 atque dedecus gereret; (228) ut nulla,,
 belli occasione, ne injusti quidem, in,,
 Gallia abstinere, adeo ut dedendum e-,,
 um hostibus quidam ex senatu cense-,,
 rent; (229) ut in hac provincia ne quin-,,
 quennii quidem contentus imperio alte-,,
 rum quinquennium qua vi, qua dolo po-,,
 sceret atque impetraret; & tandem, ne,,
 longiores simus, ut consulatum secun-,,
 dum præter leges & majorum instituta,,
 ,,ab-

(226) Cic. lib. III. Offic. cap. XXI. num. 3. & Sue-
 ton. Cæs. cap. XXX. fin. (227) id. ibid. cap. XIX.
 fin. (228) id. ibid. cap. XX. (229) id. ibid.
 cap. XXIV.

„absens peteret, cumque, attonitis jam
 „omnibus, &, quorsum cuncta illa simi-
 „liaque alia tenderent, reputantibus, re-
 „pulsam ferret, inferret arma patriæ.,
 Multa in Cæsarem & gravia dixistis; ne-
 que affirmaverim ego, conficta ea uni-
 versa esse. Vester quidem senatus deum
 fecit Cæsarem, quin Jovis, deorum sum-
 mi per summam adulationem ei imposuit
 cognomentum, (230) sed homo ille per-
 pes fuit, qui suis, ut ceteri omnes ho-
 mines, succumberet vitiis. Nec vera ta-
 men certaue semper, qui criminosis-
 sime eum insectari consuevit, profert Sue-
 tonius. Indicio index ille Vettius est, quem
 & induxisse pramiis, ut se de inferenda
 Pompejo nece sollicitatum a quibusdam
 profiteretur, &, desperantem tam præ-
 cipitis consilii eventum interceptisse vene-
 no Cæsarem, perhibet. (231) Non enim
 solum Dio Cassius (232) utriusque faci-
 noris suspitione Cæsarem liberat, omnem
 in adversarios ejus conjiciens culpam, sed
 quoque reliquorum, qui hujus rei men-
 tionem faciunt, nemo, non Appianus
 Alexandrinus, (233) non Plutarchus, (234)
 non

(230) Dio Cass. lib. XLIV, p. 243. C. 1. 2. (231)
 Jul. Cass. cap. XX. fin. (232) lib. XXXVI. l. p.
 63. E. & p. 64. A. B. (233) lib. II. bell. civ. p. 718.
 fin. (234) Lucullo T. I. p. 520. C. D.

non ipse Cicero, quem inter eos, qui se in Pompeji necem submisissent, Vettius detulit, quique pro Sextio, (235) in Vatinius, (236) & præcipue ad Atticum (237) fuisse de eo agit, Cæsarem audet nominatim tantæ fraudis atque sævitæ machinatorem dicere. *Contra mitem hominem & a cæde abhorrentem* excitatus modo pro Sextio Tullius C. Cæsarem appellat; & de qua re varios sparsos rumores, certi vero nihil cognitum fuisse, non modo ex disertis Cæsari vocibus, sed & allegatorum cæterorum narratione liquet, ea non fuit, tanquam certa, in fraudem atque invidiam Cæsaris a Suetonio memoriæ prodenda. Porro vestris vos, Optimates, injuriis Cæsarem, ut a vobis ad plebem transiret, omnibusque Pompejum, pariter vobis offensum, & Crassum, ad incidendos autoritatis vestræ nervos, affectaretur officii, compulistis. Vociferantem eum, magnæque testantem voce videor mihi audire, *invitum se transire ad populum, quem necessario, & injuriis in se senatus adductus,* cogatur observare. (238) Sed nec obrectator de eo filet Suetonius. (239) Futili-

(235) p. 68. col. a fin. ed. Manut. (236) ibid. p. 86. col. b. init. (237) lib. II. epist. XXIV. (238) Plutarch. Cæsare p. 713. E. l. 9. (239) Cæsare cap. XI. & cap. XIX. fin.

lius nihil est, quam quod *patriam* semper & *republicam*, quas bello petierit Cæsar, & *libertatem*, quam oppresserit, in ore habeatis. Factio syllana, tunc pompejana, fuit, cui marianarum partium Cæsar par pari retulit; (240) quæque, quia primas in patria ferebat, & gubernabat rempublicam, speciosa patriæ & reipublicæ nomina causæ suæ imposuit ac prætexuit. (241) Libertatem non Cæsar primus, sed ante Cæsarem multi jam alii oppresserunt. Seneca: (242) „Quid tibi vis, „M. Cato. *Jam non agitur de libertate: olim pessundata est.* Queritur, utrum Cæsar, an Pompejus possideat rempublicam. Quid tibi cum ista contentione? „Nullæ partes tuæ sunt: dominus eligitur. „Quid tua, uter vincat? „ Et quam luculentis alibi (243) ego planum feci testimoniis, Pompejum, si Cæsarem vicisset, redditurum nunquam Romanis libertatem & rempublicam fuisse? Evolvantur Tacitus, (244) Plutarchus, (245) & Dio Cas-

fius.

(240) Sueton. Cæs. cap. I. fin. & cap. XI. Plutarch. Cæs. init. & p. 709. C. F. & p. 710. A. B. Cicero ad Attie. lib. IX. epist. XII. (241) Vell. Par. lib. II. cap. XLVIII. num. 4. & Florus lib. IV. cap. II. p. 157. ed. Græv. (242) epist. XIV. p. m. 37. med. (243) part. II. diss. de primorum cæsarum necessitate & utilitate §. IV. p. 7. (244) Histor. lib. II. cap. XXXVIII. (245) Caton, Min. p. 785. E. & Brutus p. 997. C.

fius. (246) Neque est, quod, nec fidei,
 nec juris & æqui habita ratione, fraudi-
 bus vobiscum ac vi egisse Cæsarem, que-
 ramini. Facilis hoc largior. Callidissi-
 me semper pro acerrimo ingenio suo &
 immensa ambitione res suas instituit Cæ-
 sar. Quam astute agendo in exilium Ci-
 ceroni imposuerit, non modo fugit ple-
 rosque tunc ætatis viventes homines, sed
 ne sapientissimus quidem Plutarchus
 multo post tempore perspexit. Secus e-
 nim non scripisset: (247) „Ad Cæsaris,
 gratiam, qui cum exercitu profecturus,
 in Galliam erat, quamvis ab se alieni, &,
 suspecti ex Catilinæ temporibus, confu-
 giens Cicero petiit ab eo, legatum ut se,
 duceret in provinciam. Quum recepis-
 set eum Cæsar, cernens evadere Clodius,
 Ciceronem ex tribunatu suo, simulavit,
 non abhorreere se a reconciliatione; re-
 jectaque in Terentiam maxima culpæ,
 parte, factaque ubique benigna ejus,
 mentione, & leniter agendo, quasi non,
 odisset hominem, nec esset ei insensus,
 sed modice & amice expostularet, o-
 mnem illius metum discusfit. Itaque re-
 nuntiavit Cæsari legationem Cicero, ver-
 titque iterum se ad remp. gerendam: „
 „um

(246) lib. XLI. p. 179. D. (247) Ciceronep.
 875. fin.

„unde *Cæsar* exacerbat^{us} hinc corroboravit *Clodius*, hinc *Pompejum* plane a *Cicerone* alienavit. Vix oculis meis fidem habebam, hæc apud eum legens, apud quem paulo ante (248) legissem: „Inter acta in consilatu *Cæsaris* visum foedisimum, quod *Clodius* tribunus plebis designatus fuerit. -- Designatus est ad obtinendum *Ciceronem*. Nec prius in provinciam profectus *Cæsar* est, quam socio *Clodio* *Ciceronem* factione oppressisset, atque Italia exterminasset. Vidit heic, videndumque in *Cæsare* exhibuit alterum *Ulysses* *Dio*, (249) cujus paucula modo excerpam: (250) „Deceptus a *Clodio*, quanquam prudentissimus haberi volebat, *Cicero* est, si modo id *Clodio*, ac non *Cæsari* potius, aliisque, qui cum *Clodio* conspiraverant, adscribendum est. Et iterum: (251) „Potentem quemque, non tantum sibi faventem, sed quoque adversarium, præcipue vero *Pompejum* ac *Cæsarem*, interdum nocturne circumcursitans *Cicero* studiose colebat. Atque hi quidem, simulantes, neque *Clodium* a se summisum, & leges ejus sibi,

(248) *Cæsare* p. 714. D. I. 2. (249) lib. XXXVIII pp. 67-69. coll. Vell. Paterc. lib. II. cap. XLV. num. 2. (250) p. 67. C. I. 9. (251) p. 68. I. 4. sqq.

sibi displicere, eam fraudem adversus Ciceronem excogitaverunt, *quæ* *illum lateret*, & sibi dedecori non esset. Nam Cæsar Ciceroni consilium dedit, ut se subduceret, ne, ad urbem manendo, in perniciem deveniret. Adque id, quo magis ex benevolentia consulere videatur, legato se eo usurum, dixit, ut, jam non, tanquam reus cum ignominia, sed honeste & cum imperio Clodium, subterfugeret. Contra Pompejus, id quidem aperte esse fugam, dicebat, & obsecrare Cæsarem, qui animo inimico ei, non recte consuleret, notabat: suadebat, autem ipse, ut ad urbem maneret, & - Denique Cicero, gratius Cæsari actis, Pompeji secutus est sententiam; atque, *hanc conjectus in fraudem*, ita se comparavit, &c. Verum an major senatus, & qui instar totius erat senatus, Pompeji erga Cæsarem fuit fides? Hunc vaferrimum occultissimumque virum & senatum sæpe populumque romanum circumvenisse, & Cæsarem dolo ante atque insidiis: quam aperto Marte eversum ivisse, passim auctores, (252) & in primis Appianus Alexan-
T. II. P. IV. Ddd dri-

(252) Plutarch. Pompejo p. 635. init. & p. 649. D. ac Cæsare p. 721. C. &c. Dio Cass. lib. XXXVI. p. 11. C-E lib. XXXIX. p. 102. B-E. p. 103. B. lib. XL. p. 147. init. &c.

drinus (253) commemorant. Certe sum-
tis armis civilibus fidem Cæsar vel perfidi-
dis hostibus suis servavit, quod nec infi-
tari Suetonius audet, qui: (254) „Mo-
tis, inquit, apud Ilerdam deditionis
conditionibus, cum, assiduo inter u-
trasque partes usu atque commercio,
pompejani duces, Afranius ac Petrejus
deprehenso intra castra Julianos inter-
fecissent, admissam in se perfidiam non
sustinuit Cæsar imitari., Civilium vero
armorum culpa penes vos denuo, o Se-
natus, hæret; qui priores hostem decla-
ratis Cæsarem, & suo sanctissimo jure
intercedentes pro ipso plebis tribunos per
vim curia atque urbe expulistis. Quare
quid aliud vobis ad utrumque respondeam,
quam Nasonis illud: *Iudice me, fraus est
concessa, repellere fraudem, armaque in
armatos sumere jura sinunt?* Nec mi-
nus in eo peccastis, quod tam potentem
ipsi reddidistis Cæsarem, ut vi tandem a-
gere vobiscum posset. Tum decuit, cum
imperium ei & dabatis & prorogabatis,
vobis ab eo metuere. „Si respublica,
inquit Cicero, (255) nunc defendi-
tur,

(253) lib. II. bell. civ. p. 725. s. med. & pp. 732,
733. (254) Cæs. cap. LXXV. s. init. (255) lib.
VII. ad Attic. epist. III. p. 166. col. a. lin. 16. coll.
ibid. epist. VI. p. 169. epist. VII. s. fin. p. 170. &c. &c.

„tur, cur ea, consule isto ipso Casare,
 „defensa non est? Cur imperium illi, aut
 „cur illo modo prorogatum est? Cur tan-
 „topere pugnatum est, ut de ejus absen-
 „tis ratione habenda decem tribuni plebis
 „ferrent? His ille rebus ita convaluit, ut
 „nunc in uno cive respublica ad resisten-
 „dum imbecilla sit: quam mallet, tan-
 „tas ei vires non dedisset, quam nunc
 „tam valenti resisteret., Veruntamen da-
 „bo vobis, injustissime Casarem imperium
 „romanum invasisse, an occidendus idcir-
 „co a vobis fuit? Syllam patres vestri ne
 „tum quidem duxerunt occidendum, cum,
 „dictatura deposita, privatus denuo inter
 „ipsum viveret, atque in foro & comitiis
 „versans corpus suum cuilibet ad necem in-
 „ferendam opportunum praeberet. (256)
 „Atqui imperium hic nec melius accepit,
 „& tenuit longe pejus. Qui summam po-
 „testatem eripuit tyrannus, ejus nemini,
 „nisi cui erepta est, puniendi jus compe-
 „tit. (257) Jam summa potestas, sive *ma-
 „jestas* apud Romanos totius fuit populi,
 „ad quem provocare a senatu omnibusque
 „magistratibus licebat. Demonstrandum
 „ergo vobis, Conjurati, est, totius po-
 „puli jussu pro erepta sibi maiestate vitam

D d d 2

vos

(256) Plutarch. Sylla p. 473. F. (257) Grotius
 jur. bell. & pac. lib. I. cap. IV, §§. XVIII. & XIX.

vos Cæsari eripuisse. Inscriptum quidem pratorio tuo, Marce Brute, tribunali fuit: *Dormis, Brute; &: Non es germanus Brutus;* itemque: *Largitionibus, Brute, corrumpere;* subscriptum insuper Luc. Bruti, regum expuloris, statuæ: *Utinam viveres!* vel: *Utinam nunc adesses!* ac porro: *Degeneres habes posteros; &: Non eorum es progenitor.* (258) Sed qua veri specie affirmaveris, sciente illud volenteque universo populo, aut certe potiori ejus parte factum esse, cui, ut vidimus, cades Cæsaris, simul atque facta est, displicuit, quique percussoribus ejus insensus fuit, atque implacabilis? Diserte Suetonius, (259) quod *quidam* modo subscripserint, testatur. Crediderim ego, perditissimam & infamam populi ficem, quæ inimica semper quieti est, & studia sæpe in contraria præceps ruit, aut potius Cæsarii instinctu ejus clientes inscriptionum illarum fuisse autores. Nam hunc Cæsarium, omnes consentiunt, privato quodam in Cæsarem odio incensum, facinoris machinatorem primum extitisse; cumque sollicitanti ad illud amicos suos annuisset

ne-

(258) Plutarch. Cæs. p. 737. C. & Brut. p. 988. s. init. Dio Cass. lib. XLIV. p. 246. B. App. Alex. lib. II. bell. civil. p. 812. s. med. & Sueton. Cæs. cap. LXXX. s. fin. (259) loc. cit.

nemo, nisi dux ipsorum atque caput tu
 futurus esses, mendacissimo tibi ore dixit:
 (260) „An temet ipse ignoras, Brute, „
 aut in tribunali tuo a *textoribus* ista putas, „
 aut a *cauponibus* inscripta, ac non facere, „
 id *principes & optimates*? A pratoribus, „
 aliis congiaria, spectacula, munera gla- „
 diatorum; abs te, velut debitum hare- „
 ditarium, tyrannidis exigunt oppressio- „
 nem: qui subire pro te omnia parati sunt, „
 si, qualem esse volunt & expectant, ta- „
 lem te prastiteris. „ Nihil ad te antiquus
 ille, qui regium imperium oppressit,
 Brutus. Scite Plutarchus, (261) quod
οἱ πολλοί, imperita multitudo *existimaverit*,
 ab illo te genus paternum ducere. Ne-
 que enim vere duxisti. Dio Caspius:
 (262) „Quia hic Brutus idem cum no- „
 bili illo Bruto, qui Tarquinius quon- „
 dam everterat, nomen gerebat, multa, „
 prodiderunt, *ψευδῶς*, falso ipsum jactan- „
 tes illo oriundum esse. Neque enim, „
 progeniem primus reliquerat Brutus, „
 sed, quos solos habebat, duos filios, „
 adolescentulos etiamnum, ipse interfe- „
 cerat. Verum hoc quidem *οἱ πολλοί*, im- „
 perita iterum multitudo, ut ad simile fa- „

D d d 3

ci-

(260) Plutarch, Bruto p. 988. D. I. 4. & App. Alex.
 lib. II. bell. civil. p. 812. fin. (261) Cæsar. p. 736
 fin. (262) lib. XLIV. p. 245. fin.

„cinus, quasi id generi suo conveniret,
 „hominem excitarent, ἐπλάττοντο, com-
 miniscebantur.,, Quid quod ne patre qui-
 dem Bruto, sed potius Cæsare, ut dixi-
 mus, videre satis esse, tu autem vel non
 credidisti, vel, quod, præfero, credens,
 ut credere alii desinerent, Cæsarem inter-
 fecisti. Quotus enim quisque persuadere
 sibi amplius poterat, te, qui hætenus
 plurimum virtutis præ te tuleras, vitam
 ab eo accepisse, cui eripere illam non
 dubitasses? App. Alex. (263) „Brutus,
 „sive ingratus, sive ignorans, matris a-
 „dulterium, aut non credens, aut pudori
 „sibi ducens, aut libertatis amore nimio
 „patriam patri anteponeus, -- accensus
 „ad Cæsaris est cædem.,, Validissimos
 vero stimulos, tyrannicidæ gloriam &
 proposita illi apud Græcos Romanosque
 amplissima præmia (264) aucupans, tibi
 subdidit ambitio: unde Plutarchus: (265)
 „Stimulatam, ait, sentiens Cassius non
 „nihil Bruti ambitionem, (τὸ φιλότιμον)
 „institit, & acuit eum, quam ante, acri-
 „us.,, Quocirca nullus miror, te fusi
 Cæsaris sanguinis sanguine tandem tuo
 pœ-

(263) lib. II. bell. civil. p. 812. s. init. (264)
 Conring. Opp. Tom. III. p. 645 §. 46. p. 872. §. 83.
 & p. 1043 §. 52. addendo Cicer. Philipp. II. num.
 32, 33. (265) Cæsar. p. 737. C.

poenas daturum, proprioque incubiturum gladio, exclamasse: *O misera virtus, nomen inane!* Ego vero, *ceu rem, te colebam; at serva tu fortune eras.* (266) Nimirum optime hæc quadrant in tuam illam præcipuam virtutem, ambitionem; sed quæ, tantum abest, ut veri nominis virtus sit, ut aditum tibi cum ad multas alias virtutes, tum inprimis ad humanitatem, & quam omnium virtutum esse moderatricem, convenit, prudentiam intercluserit. Annon enim prudentiæ erat, providere? Annon humanitatis, miserari cives tuos, nece Cæsaris ad bella domestica redituros, infinitaque perpeffuros damna? Contra & vere humanus, & prudens fuit Favonius, qui obscurius abs te & per ambages ad parricidii impulsus societatem respondit; *deterius violento dominatu bellum esse civile.* (267) Cum hoc prudentissimus quisque, & hominum, cum homo sit ipse, amantissimus maxime facit. Apud Livium (268) romanus imperator, Quintius, *Nabidem tyrannum, cum aliter, quam gravissima civitatis Lacedæmoniorum ruina, opprimi non posset, satius visum esse, pronuntiat, eandem civitatem finire relinqui,*
Ddd 4 quam

(266) Dio Cass. lib. XLVII. p. 356. init. (267)
 Plutarch. Brut. p. 989. init. (268) lib. XXXIV
 cap. XLVIII. init.

quam interniori vehementioribus, quam quæ pati posset, remediis, in ipsa vindicta libertatis perituram. Ipse tuus maluit Cicero τυραννείδης, tyranno subjectus esse, quam optima spe dimicare; (269) & inter theses politices, de quibus fluctuanti secum animo in utramque partem differebat, hæc ordine secunda fuit: τυραννιμένης τῆς πατρίδος, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν περατέον, καὶν μέλλῃ διὰ τῆτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν; Num, patria tyrannide oppressa, tentanda etiam tyrannidis everasio sit, si propter id civitas summe rei subitura sit periculum? (270) Quodque majus est, annon de focero tuo idem scribit Cicero: (271) Cato ipse jam servire, quam pugnare mavult. Annon etiam Vellejus Paterculus: (272) Vir antiquus & gravis, Cato Pompeji partes laudabat magis, prudens sequebatur Cesaris; & illa (arma) gloriosa, hæc terribiliora ducebat? Tam averfa a bello civili pro libertate suscipiendo ejus viri sententia fuit, qui pro libertate tandem se ipse interficere non dubitavit, quique alias semper, tanquam in Platonis πολιτεία, non tanquam in Romuli sæce, sententiam dixit. (273)

(269) lib. II. ad Attic. epist. XIV. (270) lib. IX. ad eundem epist. III. (271) lib. VII. ad eundem epist. XV. (272) lib. II. cap. XLIX. num. 4

(273) Recte apud Tacitum (274) Marcellus, *se meminisse, inquit, temporum, quibus natus sit, quam civitatis formam patres avique instituerint; ulteriora quidem illa mirari, at presentia sequi; bonos imperatores voto expetere, qualescunque tolerare.* Recte item apud eundem (275) Cerialis monet: *Quomodo sterilitatem, aut nimios imbres, & cetera naturæ mala; ita sævos principes, ita luxum, vel avaritiam dominantium tolerate.* Atque spectat huc Aristophanis illud, (276) post Grotium Conringio (277) adductum; *leonem in urbe alendum non esse, sin alueris, ferendum, ejusque obsecundandum moribus.* Qui romanus populus clarissime prævidere potuit gravissima ex Cæsaris cæde redundatura in se mala, is, tantum abest, ut hanc te cædem, Brute, jufferit, ut maxime vetuerit. Sanus enim nemo nocitura sibi jubet; sed prohibet semper, sive loquatur, sive fileat. „Fi,, eri potest, inquit Grotius (278) & „Conringius, (279) ut is, qui jus summi,, habet imperii, *malit, in vasorem in pos,,*

D d d 5 fes-

- (273) Cic. lib. II. ad Attic. epist. I. p. 43. col. b. lin. 6. ed. Manut. & Plutarch. Phocion. T. I. p. 742. E. I. 10. (274) lib. IV. histor. cap. VIII. (275) ib. cap. LXXIV. (276) *Baræax.* vv. 1478-1480. (277) Opp. Tom. III. p. 872. §. LXXXIV. (278) Jur. B. & P. lib. I. cap. IV. §. XIX. (279) loc. cit. §. LXXXVI.

„sessione relinqui, quam periculosus &
 „cruentis motibus occasionem dari, qui
 „plerumque sequi solent, iis violatis aut
 „interfectis, qui validam habent sa-
 „ctionem in populo, aut externos
 „etiam amicos., Quod igitur ille
mauit, id anne censendus est jubere?
 Pergit Grotius: „Certe, an rem in id pe-
 „riculum adduci velit rex, aut populus,
 „incertum est, quorum sine cognita vo-
 „luntate vis iusta esse non potest., At
 vobis, Conjurati, nisi cordis aviditas men-
 tis vestrae clausisset oculos, cognoscere
 contrariam romani populi voluntatem li-
 cuisset. Quid ergo vobis esse iniustius
 potuit, quibus, si verum dicere voluissetis,
 dicendum fuisset: *Urbi detrahimus do-*
minum, servire paratæ? Sed quid, si con-
 cederem, jussu vos populi manus Casari
 attulisse? Nihilo causa vestra iustior red-
 detur; cum iuste nec jubere populus, nec
 capeffere vos atque exequi iustum potue-
 ritis. Scilicet confecto bello civili inita
 pactio Casarem inter & populum roma-
 num fuit, qua utrinque anteaactorum re-
 missa poena, promissaque oblivio, atque
 Caesar cum summum sibi imperium, tum
 inprimis securitatem ac incolumitatem
 depactus est, populus vero in utrumque
 consensit. Quo faciunt Plutarchi illa:
 (280) „Ad Caesaris fortunam inclinantes.

Ro.,

(280) Caesar, p. 734. C. I. 5.

Romani, *frænumque accipientes*, atque a,,
 bellis intestinis arbitantes dominatum,,
 respirationem, dictatorem perpetuum,,
 eum dicunt., Nec minus, quæ oratione
 Cæsaris funebri Antonius consul apud Dio-
 nem Casium profert: (281) „Vos, Cæ-,,
 sare, Quirites, tanquam patrem, a,,
 mastis, dilexistis, ut beneficentissimum,,
 erga vos principem; iisque honoribus,,
 exornastis, quos alii nulli unquam obtu-,,
 leratis, præsidem eum urbis imperiique,,
 rotius habere perpetuum cupivistis, ni-,,
 hil de nominibus anxii, quæ omnia, ve-,,
 lut ipso inferiora, ei attribuistis; ut, „
 quod unicuique eorum, secundum in-,,
 stituta majorum usurpato, ad perfectio-,,
 nem honoris potentiaque exprimendam,,
 deficeret, id reliquorum additione sup-,,
 pleretur. Ea de causa pontifex maxi-,,
 mus, deorum respectu; nostrum, con-,,
 sul; militum, imperator; hostium, di-,,
 ctator creatus est. Quanquam hæc ipsa,,
 cure numero, quum paulo post eum pa-,,
 triæ patrem appellaveritis? Ut reliqua,,
 cognomenta silentio involvam., In qui-
 bus reliquis *sacrosancti* eminent appellatio,
 quam, si fides Appiano Alexandrino, mi-
 nime Antonius in oratione sua omisit. Ita
 enim

enim ille: (282) „Quos honores, ait Antonius, *de communi consensu* senatus populusque romanus virtutis ergo viventi decrevit Cæsari, publica magis, quam privata voce recitabo. Moxque recitare cœpit vultu gravi, & ad mœsticiam composito, diserte singula pronuntians, *inimoransque ei maxime parti*, qua supra hominem attollebatur, appellatus *sacro-sanctus*, &c., Annon ejusmodi sacrosanctum vel verbo, multoque magis reladere, luendum morte facinus erat? Perspicue tradunt Livius, (283) Dionys. Halic. (284) Plutarchus, (285) Dio Cass. (286) & ceteri celebriores omnes rerum romanarum scriptores. Qui ipsius Cæsaris, jam rerum potiti, primum ad senatum, & deinde ad populum habitam orationem, quam Dio nobis Caspius (287) asservavit, perlegit, non potest non clarissime videre, & vitam & omnia omnibus victis victorem hunc ea reliquisse conditione, ut tutus ab omnium esset insidiis, etsi vel maxime imperium retineret. Inter

(282) lib. II. bell. civ. p. 844. l. 12. (283) lib. III. cap. LV. (284) lib. VI. Ant. Rom. p. 410. l. 28. lib. VII. p. 435. l. 10. lib. VIII. p. 554. fin. lib. X. p. 661. l. 26. & p. 667. l. 26. lib. XI. p. 731. l. 33. &c. (285) Gracchis T. I. p. 836. C. l. 2. (286) lib. XLIV. p. 243. l. 2. (287) lib. XLII. pp. 220-223.

ter cætera dicit: (288) „Causa mihi tan-
 tam obtinendi potentiam, ad tantumque,
 perveniendi fastigium alia fuit nulla,
 quam ut *tuto* meam mihi virtutem exer-
 cere liceret., Et iterum: (289) „Re-
 deamus, P.C. in gratiam, omniumque,
 quæ necessitas quædam divinitus impo-
 sita (per civile bellum) attulit, recorda-
 tione abjecta, omisssaque suspicione o-
 mni, nos invicem complecti, tanquam,
 novos cives, mutuo amore incipiamus;
 ut & vos, patris me loco accipientes, „
 mea providentiæ curaque fructum per-
 cipiatis; & ego de vobis, ceu liberis,
 meis, sollicitus sim., Hæc si vobis non
 arriserunt, Conjurati, quid vitam a Cæ-
 sare, immo quid summa accepistis be-
 neficia? Mors debita vobis jure armo-
 rum fuit. Subire hanc, aut certe exili-
 um, salva justitia, illibataque fide ve-
 stra, potuistis, minime vero ejus, qui
 vitam vobis donarat, vitæ insidiari. Ci-
 vem, qui, armorum periculo libera-
 tus, animum tamen retinet armatum,
 non ingratum modo, sed & injustum Ci-
 cero vester judicat. (290) Grotius: (291)
 „Si

(288) p. 221. B. l. 7. (289) p. 222. C. l. 3.

(290) pro Marcell. cap. X. num. 32. (291) de J.
 B. & P. lib. l. cap. IV. §§. XVI. & XIX. coll. Conring.

Opp. T. III. p. 872. §. LXXXVII. & p. 873. §.
 LXXXIX. & p. 928 §§. LXI. & LXII.

„Si neque pactio ulla sequuta sit, neque
 „fides illi, qui imperium arripuit, data,
 „sed sola vi retineatur possessio, videtur
 „manere jus belli, ac proinde in eum li-
 „cere, quod in hostem licet, qui a quo-
 „libet etiam privato, jure potest inter-
 „fici. - Extra hæc, ut privato vi deicere,
 „aut interficere liceat summi imperii in-
 „vasorem, probare non possum., Boe-
 „clerus: (292) „Res tota (utrum jure cæ-
 „sus Cæsar sit, nec ne) videtur illuc re-
 „dire: *passionem secundum tritum vulgi*
 „verbum, *justam; actionem injustissimam*
 „cenferi debere. Immiserat ei hanc cla-
 „dem haud dubie divina justitia, tum alia
 „facinora, tum pompejanarum partium
 „funera, rei que publicæ perturbationem,
 „& civilem sanguinem ultura: sed interfe-
 „ctores ipsi *scelestissimo* consilio ausuque
 „facinus susceperunt; cum præsertim non,
 „dum invadit dominationem, sed postquam
 „jam pacto & jure jurando civium jus quod-
 „piam nactus erat, interfecerint Cæsarem.,
 „Jurasse & te sociosque tuos, apud Appi-
 „anum, (293) Brute, fateris, sed tantum
 „in ante uictorum oblivionem, patientiamque
 „præteritarum injuriarum, non vero simul
 „in futuram servitutem. At ipsa tua, quæ
 „proxi-

(292) ad Vell. Pat. lib. II. cap. LVI. num. 3. p. m.
 141. (293) lib. II. bell. civ. p. 836. l. 12.

proxime antecedunt, verba mendacii te coarguunt. Dicis enim, *confirmata tyrannide* Cæsarem, de sua non temere sollicitum securitate, *jusjurandum a vobis exegisse*. Quis, confirmata tyrannide sua, alio subjectos obstringit jurejurando, quam quo in futuram jurant servitutem? An tam stupidus & excors fuit Cæsar, ut jurisjurandi religione adigendos vos solummodo ad præteritorum oblivionem, nec simul in posterum suæ cavendum securitati, censeret? Capiti cane talia demens conjurato. Qui tibi favet, Suetonius, (294) jurejurando illo cunctos senatores *pro salute* unius se Cæsaris adstrinxisse, testatur. Nonne hoc plus involvit, quam solam juratos promississe ante actorum impunitatem? Certe ita, & non aliter ipse existimavit Cæsar, si veri sunt, qui, quod idem Suetonius subjungit, (295) putant, consilium eum hoc jurejurando, itemque novissimo senatus consulto, quo omnia ipsi divina simul atque humana decreverat, custodias Hispanorum, cum gladiis sectantium se, removisse. Tædet disertissima aliorum, quibus veri omnis effectum os tuum convincitur & condemnatur, exscribere testifi-

(294) Cæs. cap. LXXXIV. (295) ibid. cap. LXXXVI.

stimoniam, (296) praefertim quod aliquam
 partem adducta jam paulo ante sunt. At
necesitate, inquis, *coacti juravimus*. (297)
 Sed quid tuus respondet Cicero neganti-
 bus id, quod actum per vim est, ratum
 esse oportere. *Quasi vero*, ait, (298) *forti*
viro vis possit adhiberi. Rectissime. Ecquis
 enim cogere vos potuit, ne honesta mor-
 te, aut saltem exilio, perjurium & parricidium
 anteverteretis? Ciceroni tamen,
 objicis, mecum in eo egregie convenit,
 quod tyrannis, nihil necesse sit, fidem &
 iusjurandum servare. Scripsit enim ille,
 (299) *nullam nobis societatem cum tyrannis*
& piratis, non fidem, non iusjurandum esse
commune; dixique ego in oratione mea ad
 Quirites: (300) οὐδὲν πιστὸν ἐστὶ Ῥωμαίοις πρὸς
 τυράννεις, ἢ δ' ἐνοπλιον. *Nulla fides Romanis est*
cum tyrannis, iurisjurandi religio nulla. Cur
 ergo dedistis fidem, iurastisque tyranno
 Caesari, si cum tyranno nec fides vobis,
 nec iusjurandum commune est? Quam
 vocibus vestris vestra, quod fallacissimo-
 rum hominum est, reclamant facta? An,
 quod utrumque sanctissimum inter mor-
 ta-

(296) App. Alex. lib. II. bell. civ. p. 829. l. 10. p.
 830. l. 8. p. 833. l. 4. f. & c. (297) id. ib. p. 826.
 l. 22. & p. 837. l. 9. fin. (298) lib. III. Offic. cap.
 XXX. num. 5. (299) lib. III. Offic. cap. VI. fin. &
 cap. XXIX. num. 19. (300) App. Alex. lib. II.
 bell. civ. p. 838. l. 14.

tales est, fide & jurejurando ita uti, vel potius abuti fas fuerit? Jurastis non Cæsari tantum, sed simul, per quem jurastis, Deo; juratam postmodo obligatamque Deo fidem solius emolumentum vestri causa fefellistis, adeoque, quod semper flagitium est, honesto prætulistis utile. Utile, fateor, recuperata est libertas; sed non minus virtutis ac pietatis esse, jurisjurandi religionem servare intemeratam, defendo. Explosa dudum irreligiosa vestra sententia est; (301) & abunde jam, qui denuo eam adoptarunt, Pusendorum aliosque confutatos, sat scio. Extrema, quam paricidio vestro quaritis, latebra intolerandus Cæsaris est factus, qui nimios amplioresque humano fastigio decerni sibi titulos atque honores passus sit, & adeuntes se cum plurimis honorificentissimisque decretis universos patres conscriptos ne dignos quidem, quibus adurgeret, habuerit. Ita vitium, rebus solemne secundis, vitio uni vertitis Cæsari. *Nihil est, quod credere de se non possit, cum laudatur, diis æqua potestas.* (302) Vestra, senatores, major in eo, quam Cæsaris, fuit culpa. Cur enim honores illos decrevit. T. II. P. IV. E e e stis,

(301) Grot. de J. B. & P. lib. II. cap. XIII. §. XV. & lib. III. cap. XIX. §. II. (302) Juven. Sat. IV. vers. 70.

stis, idque injussi, & saepe tantum non prohibiti, quod ex eo apparet, quoniam non omnes Cæsar admisit, sed alios rejecit, distulit alios, omnes autem renuere veritus est, ne vos vestraque decreta contemptui habere videretur? (303) At longe maxima criminis pars ad Cæsaris pertinet insidiatores. Plutarchus: (304) „Alii immodicis certatim honoribus adjiciendis, Cæsarem vel apud placidissimos invisum, reddidere & odiosum, ob tumorem & novitatem decretorum; in quibus non minus inimicos Cæsaris, quam adulescentes, putant elaborasse, quo pluribus ex occasionibus, & offensionibus maximis insurgere in eum viderentur.„ Dio Cass. (305) „Idem alios aliosque ultra modum Cæsari accumulaverunt honores, alii studio adulandi eum nimio, alii, ut eum irriderent. -- Major tamen pars hæc eo agebat, ut ipsi, in majorem invidiam odiumque adducto, perniciem maturarent; idque consilium eventus probavit.„ Peccavit Cæsar, universo non adsurgens senatui. An vero peccatum tam grande fuit, ut expiari, nisi sanguine ipsius & cæde, nequiret? Id persuadere nobis

(303) Dio Cass. lib. XLIII. p. 236. C. & lib. XLIV. p. 242. A. B. (304) Cæs. p. 734. D. 1. 2. (305) lib. XLIV. p. 243. fin.

nobis criminator vellet Suetonius, suam hujus rei narrationem ita exorsus: (306) „Verum præcipuam & *inexpiabilem* sibi, Cæsar invidiam hinc maxime movit: ad-„ euntes se universos patres conscriptos, &c., Sed ea nos Plutarchi expromemus, quæ excusare admodum & extenuare arrogantiam illam apta nata sunt. „Ade-„ untibus, inquit, (307) Cæsarem consu-„ libus & prætoribus, atque universo se-„ quente senatu, non adsurrexit; verum,„ quasi ageret cum privatis, *contrahendos*,„ *magis*, quam ampliandos sibi honores,„ respondit. Id non senatum modo, sed,„ populum etiam offendit, tanquam de-„ specta in Patribus republica: atque ilico,„ ii, quibus licebat non adesse, cum in-„ genti se mœrore receperunt. Digressus,„ Cæsar quoque, re animadversa, est do-„ mum: *nudatoque jugulo apud amicos exclamavit*, paratum se esse cuilibet illud ad cedem,„ offerre. Post, ferunt, eum causatum,„ morbum. -- Sed aliter se res habuit. Si-„ quidem *cupiit omnino* Senatui adsurgere;„ sed ab amico eum, vel adulate potius,„ Corn. Balbo retentum perhibent,„ qui dixerit: Non meministi, te esse Cæ-„ sarem, neque vis pro maiestate tua coli? „

Ee 2

Re-

(306) Cæs. cap. LXXVIII, init. (307) Cæs. p.

736. B.

Restat proxima vestra interficiendi Cæsaris causa, *regis* ei senatus decreto conferendus *titulus*. (308) Vah! homines tam stupidi, quam sanguinarii, qui vanum nomen, & vocolæ unius inanem sonum in cædis argumentum, justamque ejus maturandæ causam convertistis. *Re* Cæsar rex erat; quid ergo *nomen* ei *regis* invidebatis? Plutarchus: (309) „Ad Cæsaris fortunam inclinantes Romani dictatorem eum perpetuum crearunt. Erat dictatura extra controversiam *tyrannis*, ubi ad absolutam hanc potestatem accesserat *perpetuitas*., Dio Cass. (310) „Alia autem decreta Cæsari sunt, quæ *monarchiam* ipsum palam demonstravere., App. Alex. (311) „Verebantur conjurati, ne devictis his quoque gentibus Cæsar rex citra controversiam fieret., Itaque aggressi eadem ejus *per occasionem solius nominis* videntur, *quum revera dictator nihil a rege differat.* *

(308) Sueton. Cæsar. cap. LXXIX. fin. &c. Plutarch. Brut. p. 988. C. (309) Cæs. p. 734. C. l. 8. (310) lib. XLIII. p. 236. l. 3. (311) lib. II. bell. civ. p. 811. init.

* Tanto hæc Viri Clarissimi Dissertatio doctrinæ adparatu conscripta est, ut in orbem literatum me injurium fore credam, si vel verbum inde demi cuperem. Sed cum nec instituti nostri ratio permittat, ut pars hæc in majorem molem excrescat; pace Celeb. Autoris hîc filium ad breve tempus abruptere cogor; quæ supersunt autem, proximè sequentis Tomi III. primam partem ornabunt. C. I.

INDEX I.

Locorum scripturæ, in hoc tomo
illustratorum.

Exod. XXVII, 2.	427.	Eph. II, 14.	86.
XXX, 2.	426.	Phil. II, 5.	344 sqq.
10.	456.	Heb. IX, 4.	445 sq.
Lev. XVI, 18.	ibid.	XIII, 10.	475.
Jos. XIV, 15.	170.	2 Pet. II, 13.	178.
1 Reg. VI, 22.	443 sq.	Jud. vs. 12.	ibid.
Matth. XXI, 21.	55 sq.	Apoc. II, 8.	146.
XXV, 27.	53 l.	VIII, 3.	474.
Luc. XXI, 11.	93.	IX, 13.	475.
Joh. XVII, 24.	480.	XI, 2.	102.
Aët. XVI, 14. 15.	123 sq.	13.	443.
XXI, 27.	92.		
1 Cor. XII, 31.	8.		
XIII, 1. 2.	1 sqq.		

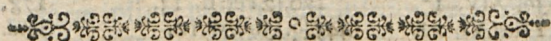
INDEX II.

Vocum Hebræarum.

ארר , ארה Arab.	412.
גג	430.
Eee 3	רבר

דביר	444.
זבת	405.
חצרים	96.
טני, טנא	460.
יד	453.
כף	466.
ל præfixum pro <i>apud, prope, ante, &c.</i>	445.
מזבח	405.
מחתה	449. 463.
נאשתין	452.
נשוא פנים	173.
קיר, קרר	433.
קן	423.
ראש	452.

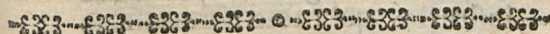
INDEX III.

Vocabulorum Græcorum.

ἀρπάζειν, ἀρπαγμός.	346. 199.
αὐλή.	95.
βῶμος.	409.
γνώσις.	49. 19.
θύειν.	408.
θυμιατήριον.	445.
ἴσα θεῶ.	368.
καθ' ὑπερβολήν.	8.
	Ké-

Κέρας.	424.
Λυτήριον, λυτήριος, λυτήρια.	326.
Μεσότοιχον τῶ Φραγμῶ.	88.
Μορφή Θεῶ.	365.
Μυσήριον.	45. 1q.
Παλαμναῖος.	329.
Ἰπάτος.	583.
Φύξις.	331.

INDEX IV.

Auctorum ac rerum memorabilium.

A.

- Aben Esra notatus. 456.
- Acroamata contr. acromata quid fuerint? 546. Ita etiam dicti homines acroamata recitantes. 549. Varia eorum genera. 551. sq.
- Acta Romanorum publica sive diurna. 311. Acta senatus. 312. Ex Augusti consilio non fuerunt publicata. 317. Acta privatorum & principum. 320. Non semper indubiam rerum veritatem tenuerunt. 311. sqq.

Ecc 4

Al-

- Almeloveenius refutatus. 88.
Alogorum hæresis quæ, & unde orta? 111. sq.
Altare, Altar, altarium unde dicta? 410. Diversa altarium materia. 417. altaria aurea. ibid. altaria ingentis altitudinis. 422. Superiorum altiora, inferiorum magis humilia ib. Altaria gentium cornibus instructa, quin tota cornea. 428. In altaribus suffitus & primitiarum sanguis non admissus. 457.
de Altari aureo tabernaculi scriptores. 402. Eius materia & forma. 417. sq. Auri crassities. 419. Cornua. 423. sq. Superficies solida. 430. An foculo instructa? 432. Situs altaris in Sancto. 437. sq. Patres plerique illud in S. sanctorum collocant. 440. sq. Cur Paulus ejus mentionem non fecerit? 447. Altaris aurei usus. 455. sq. Decinerationis & suffitus adolendi ratio. 459. sq. Altaris fata. 468. Mysterium. 471. sqq. Tres strues in alt. holocaustorum 462. Sensum mysticum ei tribuunt Judæi. 472.
Ammonius Lampriensis distinguendus ab Alexandro Ammonio. 404.
Anagnostæ qui fuerint? 551.
Ancillonius notatus. 568.
Ad

- Ad Sam. Andreæ epistolæ tres. 184. sqq.
Angelorum inter se commercium
quale? 22.
Antemurale in structura templi Hieros.
utrum gentibus patuerit? 85.
Appii Claudii cæcitas ficta. 655.
Ara Deliaca. 458.
Aræ ab altaribus & focis distinctæ. 412.
Ansæ dictæ. 413. Aræ apud gentes
emblemata divinitatis & prudentiæ. 477.
Arba urbis nomen unde dictum? 171.
Arbeit unde derivandum? 512. sq.
Aretalogi qui & unde dicti? 553.
Atria fuerunt loca aperta & subdialia.
94. sq. Atriorum templi Hieros.
numerus. 79. Atrium gentium sic
dictum in iis nullum fuit. 76. 78. sq.
Augustinus Hebraicæ & Græcæ linguarum
ignarus. 442. Quæstiones ejus in
V. & N. T. suppositæ, saltem in-
terpolatæ. 441.
ad Avieni locum Dissertatiuncula. 569.
Aura pro vento, etiam vehementiori. 573.
Aurum Parvaim pretiosissimum, mi-
nus pretiosum viride. 449. 464.

B.

- Bassaris, genus vestimenti, vox Scythica. 501.
Beten, Baten, pro recitare, verbum antiquum. 497.
Eee s Bi,

- Bi, vel By locum mansionis notavit
apud Celtas. 505.
Braunii (Joh.) epistola ad Sam. An-
drea. 189.
Brightmanni comment. in Apocalyp-
fin. 563.
M. Brutus pro Cæsaris filio habitus, in-
que maxima apud eum gratia fuit.
720. sq. Parricidium itaque com-
misit. 723. Decimus Brutus inter
conjuratos in Cæsarem ingratis-
simus. 737.
Buxtorffius notatus. 452.
Jon. le Buy, five Launai comment.
in Apocal. 564.

C.

- Caer, Cair &c. apud Anglo-Saxones
veteres urbem denotavit. 433. Ut
& affinia in plerisque linguis. 509.
Julii Cæsaris causa justior quam Pom-
peji. 689. Veræ belli civilis cau-
sæ. 697. sq. Ejus lacrymæ viso ca-
pite Pompeji num fuerint simula-
tæ? 704. Ejus ingenium proclive
ad amores. 710. Cædes injustis-
sima. 720. sq. Vel judicio maxi-
mæ partis Romanorum. 728. Præ-
cipue plebis. 734. A Diis impro-
bati credita. 729. Dissentientium
ar-

- argumenta refutantur. 740. sq.
Cæsar tyrannus minime fuit. 747.
sq. Nec, si fuisset, jure esset cæ-
sus. 759. sq. Calliditas ejus qua
Ciceroni imposuit. 755.
Primi Cæsares indignissime ab anti-
quis historicis, Suetonio maxime,
habiti. 247. sqq. Omni modo pu-
blica negotia occulere studuerunt.
293. sq. Nec minus res domesti-
cas. 304.
Cassellii (Joh. Phil.) Observatio de
porcis in lustrationibus & expiati-
onibus. 323. sqq.
C. Casfii vituperium. 724.
Caurus ventus frigidissimus. (583)
Charitatis definitio ejusdemque di-
versa species. 25. sqq.
Ciceronis locus illustratus. 550. E-
ius ingratus animus & crudelitas in
Cæsarem. 749.
Columnæ ante atria templi posita
ad arcendas gentes. 89.
Conciones & theatra porcis expiari
solita. 327.
Consulum summa potestas apud Ro-
manos. 583. Consules unde dicti?
637. Initio Prætores vocati. 609.
Consul major quis? 618. Dicta-
toria illis potestas nonnunquam
ex Scto data. 620. Jurisdictionem
pri-

- privatam non administrabant. 631.
Potestas eorum limitata. 638.
Corinthiaca ecclesia inter cœtus Christianorum primi temporis valde fuit conspicua. 2. Epistolæ Pauli prioris ad eam scriptæ analysis. 3. sqq.
Cornuum Altaris figura qualis fuerit? 423. Eorum sensus mysticus. 479.
Cornus pro hasta. 199. Cornus sacra Romæ culta. 200.
Cymbala eorumque usus in sacris. 34.

D.

- Decinationis Altaris aurei ritus & instrumenta. 459.
Denarii crasities & latitudo Judæis proverbialis. 420.
Dionis Casii laudes. 660. Adulationis & calumniarum vitia ei objecta diluuntur. 661. sqq. Liber de rebus Traiani deperditus. 670. Judicium de Cæsare iniquius. 703.
Diodori Siculi de rebus Judæorum testimonium. 158.
Dougtraus notatus. 429.
Dunckel (Jo. Gottl. Guil.) Specimen lexici Græco - Celtici harmonici. 489. sqq.

E.

- Elsneri interpretatio verborum Phil. II. 5. adserta. 344. sqq.
Epi-

Epiphanii in disputatione cum hæreticis levitas. 115. Ejus locus explicatur. 116. fq.

Exverra, everriator. 342.

F.

historia de Fabiæ gentis interitu fabulis accensenda. 658.

Fasces quid fuerint, & quot singulis magistratibus? 612.

Feriæ denicales. 342.

Festus notatur. 61.

Fides miraculorum. 55. fq.

Funcii (Joh. Nic.) Marburgensis de illumini populo Scheda. 59. fqq.

- - - Dissertatio de jure hastarum. 193. fqq.

- - - de Proconsulari dignitate. 581. fqq.

Funcii (Joh. Nic.) Cassellani de acromatibus inter cœnandum oblectamenti lucubrationcula. 542. fqq.

G.

Gaza, Gallorum hasta. 204.

Gentibus locus in Templo Hierosol. concessus. 76. Atrium tamen iis proprie assignatum nullum fuit 78. fq. Montem templi iis ingredi tantum licebat. 83. An etiam antemurale? 85. Locus gentibus assignatus tectus fuit. 100.

Gla-

Gladiatores inter cœnandum exhiberi soliti. 556. Infames habiti. 738.
Hubert. Goltzius notatus. 719.
Græci historiæ augustæ scriptores Latinis præferendi. 650. sq.
Gygis annulus quid proprie fuerit? 299.

H.

Hadrianus imperator ab uxore Sabina averfior. 679.
Hastarum antiquitas. 195. Metaphorice de argumentis rhetoricis dicuntur. 196. Vocis origo. 197. Hasta pura & prapilata. 198. Hastarum origo antiquissima. 201. Cultus divinus. 208. sq. Hasta celibari comebant sponfas. 214. Hastarum variæ species earumque usus in bello. 215. sq. Hasta privari ignominiosum. 219. Hastæ regibus erant sceptri loco. 222. Hasta ad hostes missa vel à fecialibus projecta bellum indicebant. 228. Hasta cruenta. 231. Victi sub jugum hastarum missi. 232. Hastafortitudinis præmium. 234. Etiam signum jurisdictionis. 236. Publice venalia hastæ subiciebantur, cujus variæ inde denominationes. 234. 237.

LXX.

- LXX. Hebdomadum Danielis Schema
ma post pag. 488.
Heisen (Henr.) de imperatoria majestate a primis historiae Augustae conditoribus indignissime habita, Dissertatio prior. 246. sqq.
- - - Dissertatio posterior. 647. sqq.
Heliodori loca quaedam exposita. 349. sqq.
Heliopolis Aegypti, Syriae &c. 381.
Ita olim dicta urbs Marchiae veteris Soltwedel 382. sq.
Hispania borealis ob frigus olim inculta. 575.
Historiae primorum Caesarum incerta 292. sq. Ejus conditores veritatem ubique sectari noluerunt. 251. sq. Ex libellis famosis multa excerpserunt. 271. 279. sq. Neque semper vera scribere potuerunt. 289. sq. Graeci Latinis praeferendi, & quare? 650. sqq.
Histriones in conviviis adhibiti. 554.
Ad Humfr. Hodii de versionibus Lib. II. Observatio. 152. sqq.
Homicidium temere commissum expiari non poterat. 329. Homicidia lustrabantur aqua viva & sanguine porci. 332.
Hoven (J. D. von) Schema LXX. hebdomadum Danielis. post pag. 488.

I.

- Iehudæ Leonis de atrio gentium testimonium expenditur. 106. Varii ejusdem errores notantur. 108.
- Ikenii (Conr.) Observatio ad Diff. de atrio gentium è structura Templi Hieros. exterminando. 105. fqq.
- - - Disquisitio de Helio-
politani Majorum Kalendarum
Dominis. 376 fqq.
- - - Dissertatiuncula ad
locum Festi Avieni in descriptio-
ne orbis. 569. fqq.
- Insepultum abjici summa erat infamia. 338. Atheniensium lex de terra insepulto injicienda. 339.
- Josephi fides in antiquitatibus sui temporis. 82. Eximium veritatis studium. 253.
- Isidorus notatur. 206.
- Judæorum traditiones quatenus fidem mereantur? 463.
- Jupiter παλαμναῖος, Φύξιος, ινέσιος &c. 329. fqq.
- Iusta facere mortuo quid sit? 341.

K.

Kalendariorum societates quando & cur institutæ? 377. Kalendarii majores & minores. 381. Frequentes olim

olim in Saxonia super. Westphalia & Thuringia. 387.

L.

Lauuenrodis (Pauli) Carmen de legis translatione & gratia per fidem iustificante. 388. fqq.

Lexici Græco-Celtici harmonici Specimen. 489. fqq.

Libelli famosi frequentes fuerunt apud Romanos, maxime sub primis Cæsaribus. 271. fq.

Linguarum origo & diversitas. 13. fq. Earundem donum, variaque circa illud observationes. 15. fqq.

Lipsius in Dionem Casium iniquior. 663. 674.

Livius nonnunquam fabulis nimium indulget. 655.

Ludolfi (Jobi) ad Sam. Andreæ epistola. 184. fqq.

Lustratio homicidarum quomodo facta? 332.

Luxus Romanorum in re cibaria 543. fq.

Lydia num proprium an gentile fuerit purpurariæ Thyatirensis nomen? 124. fq. Eam non Philippis sed Thyatiris habitasse probatur. 131. fq.

T. II. P. IV.

Fff Lydi

Lydi præcipue tingendæ purpuræ
gnari. 127. 134.

M.

Machiavelli Princeps ex Tacito ma-
gnam partem haustus. 685.

Magistri dicti, qui res publice sub
hasta vendebant. 244.

Manilii locus emendatus. 544.

Mscpti in Apocalypsin commenta-
rii. 565. sqq.

Alph. Contr. Mantuani in Apoc. com-
mentarii editiones. 562.

Marcelli ignominiosa in Cæsarem de-
creta. 695.

Mors in undis omnium quondam tri-
stissima habita. 335.

Mosis libri & Josuæ pars jam ante in-
terpret. Alexandr. versi & sejun-
ctim editi fuerunt. 158.

Musices usus in conviviis. 556.

Mysteria quæ dicantur apud scripto-
res sacros? 45. sq.

N.

Napeirii comment. in Apoc. ejusque
editiones diversæ. 562.

Naves cadavera ferentes naufragio
perire credebantur. 339.

Naufragorum mors omnium tristis-
sima habita. 335. Tabulæ Neptu-
no

no suspensæ aut humeris circum-
gestatæ. 337.
Nero cur matrem suam interfecerit? 302.

P.

Paludatus, paludamentum. 641.
Pantoffeln unde dicantur? 517.
Pantomimi in conviviis adhibiti. 555.
Aurum Parvaim unde dictum? 449. sq.
Pasacas, nomen equi unde? 503.

Peganii comment. in Apoc. quem ve-
rum auctorem habeat? 564.

Piaculum. 324.

Pilare, pro spoliare. 67.

Pilum pro pistillo. 66. Sæpius tamen
pro jaculo seu hastili. 67. Ejus de-
scriptio. 68.

De vocis Pilumni origine diversæ
sententiæ. 60. sq. Pilumni nomen
regibus commune. 62. 63. Pilum-
nus & Picumnus Rutulorum Dii.
62. Pilumnus Turni avus & aba-
vus. ib. Picumnus stercorendi a-
gri, Pilumnus pisendi frumenti
usum invenit. 64. Idem & con-
jugales Dii habiti. 65. Romani un-
de Pilumni dicti? 69. Romulus ip-
se Pilumnus. 70.

Pitiscus notatus. 592. 614.

Plutarchus notatus. 726.

Fff 2

Pom-

Pompeji in Caesarem iniquitas. 691.
 Porcorum apud Græcos usus in expiationibus & initiationibus. 326.
 Maxime concionis & theatri. 327.
 Item homicidarum. 332. Porca præcidanea & præsentanea. 341.
 Præcias. 325.
 Præpilata hasta. 198.
 Prætores dicti omnes, qui habebant exercitum. 612. Prætorum origo. 632.
 Prætoria proconsulum magnifica in urbibus & castris. 634. Hinc prætorium omne ædificium amplum & elegans. ibid. Prætorium de iudicio seu jurisdictione. 635.
 Proconsulum origo. 586. An loco consulum fuerint iisque subiecti? 591. Denominationis ratio. 592.
 Proconsul & pro consule quomodo differant? 594. sq. An magistratus sint & habeant auspicia? 599. Particula *pro* dignitatis significationem non minuit. 602. Quomodo provincias sortiri aut comparare debuerint? 604. Proconsulum quoque nomen retinuerunt. 609. Prætores etiam dicti. 611. Consulibus dignitate fuerunt pares. 612. VI. fasces habebant. 615. Et imperium. 622. Idque magna cum libertate. 624. Anno tamen exacto redire debebant. 628.

628. Amplissima eorum jurisdictio
& potestas. 633. fq. 639. Bene
meritorum præmium triumphus.
640. Malorum pœnæ.

646.

Prophetare, prophetia quo sensu ad-
hibeatur in sacris? 41. fq. Prophe-
tis proprium erat donum *γῶσφως*.
49. fq. Muneris prophetici in pri-
mitiva ecclesia pars fuit interpre-
tatio prophetiarum V. T.

53.

Propudians porcus.

325.

Proquaestores post proconsulis dis-
cessum provinciis præpositi.

602.

Provincia unde dicta? 590. Scto
solebant decerni, forte dein,
aut comparatione dividenda.

604. fq.

Prudentii locus vindicatus.

546.

Publicani non ex gentibus tantum,
sed & ex Judæis sunt constituti.

94.

R.

Rapere, rapina.

346. fq.

Raschius notatus.

452.

Romani Pilumni dicti & Romulus Pi-
lumnus. 69. fq. Romanorum in
re cibaria luxus.

543.

S.

Sceptra regum antiquitus erant ha-
sta.

222.

Fff 3

Schlich-

- Schlichter (Christ. Lud.) de Altari aureo tabernaculi ejusque mysterio
 Libellus singularis. 401. fqq.
 Scriptura sacra an & quare minus cognita fuerit gentibus? 154. fq.
 Scurræ nomen initio fuit honestum. 555.
 Senatusconsultum tacitum. 317.
 in Senecam num Dio sit injurius? 674.
 Septi inter montem templi & antemurale descriptio. 84.
 Sigonius notatus. 615. 629.
 de urbis Soltwedel origine fabulosæ traditiones. 382. fq. Vera ejus denominationis ratio. 384.
 Spartiani de Suetonii petulantia testimonium. 678.
 Spencerus notatus. 429.
 Stercutus, Sterquilinus Rutulorum Deus. 64.
 Stosch (Ferd.) Demonstratio existentiae ecclesiæ Thyatirenæ. 111. fqq.
 - - - Adsertio interpretationis Elsnerianæ verborum Pauli Phil. II. 5. 344. fqq.
 - - - Analecta ad Catalogum commentariorum rariorum in Apocalypsin. 561. fqq.
 de Suetonio nimis honorifice plerique sentiunt. 248. Malæ fidei accusatur. 268. Libellos famosos tam aliorum quam suos sæpe inferu-

feruit. 281. sq. Ejus petulans ingenium & calumniandi libido. 6-7.
In describendo bello civili Cæsari passim obtrectat. 694. sq. Ejusdem amores indignissime exagitat. 712.
Suffitus adolendi ratio. 461. sq.
Suggestus Levitarum & sacerdotum 109.

T.

Taciti de mala fide historiæ augustæ conditorum testimonium. 261. Ejusdem nimia curiositas & conjecturis indulgendi studium. 685.
Tarpeja virgo prodicionis immerito infimulatur. 656.
Templa subdialia. 97. Templa Christianorum atriis erant instructa. ibid. Templa porticibus exornari solebant. 100. Templorum ingressu arcebantur impuri & profani. 90. In Templi Hierosolymitani structura etiam locus gentibus assignatus fuit. 76.
Theatra porcis expiabantur. 327.
Thuribuli aurei die expiationis adhibiti figura & usus. 449. sq. Aliud aureum quotidianum & argenteum. 463.
Thyatirenae ecclesiæ existentia demonstratur. 123. sqq.
Fff 4 Thyme-

- Thymelica appellata sunt acroamata.
549. Thymelici veterum Christianorum. 559.
Tiberii in dissimulandis suis consiliis
calliditas. 296.
Toga picta sive palmata triumphantibus
propria, sub imperatoribus
etiam consulum. 644.
Tolutarius unde derivandum? 503.
Trajani vitia à Dione recte notata. 670.
C. Trebonii ingratissimus in Cæsarem
animus. 739.
Triumphus quibus & quando concessus?
601. 640. Triumphantes cum imperio
erant. 641. Eorum insignia coronæ & toga
picta. 644.
Trogii Pompeji de Judæis testimonium
an & cur minus conveniat libris
sacris? 161. sq.
Tyrannus an & quando iuste occidatur?
763. sq.
V.
Varro laudatus. 412.
Vasa emblemata hominum esse solent. 482.
Venti sæpe à regionibus, unde spirant,
denominantur. 574.
Versio LXXviralis variis in locis
emendata. 170. sqq.

Ve-

Vespasiani perpetuum in Neronein
odium. 257. sq.

J. Bapt. Villalpandus distinguendus à
cognato suo Francisco. 448.

Vitringa (Camp.) patris Commenta-
tio ad 1 Cor. XIII. 1. 2. 1. sqq.

Vlpianus illustratus. 635.

W.

Witsii (Herm.) Epistola ad Sam. An-
drex. 187.

X.

Xiphilinus notatus. 746. Iniquum e-
jus de Dione Cassio iudicium. 665.

Xystus, xystici. 221.

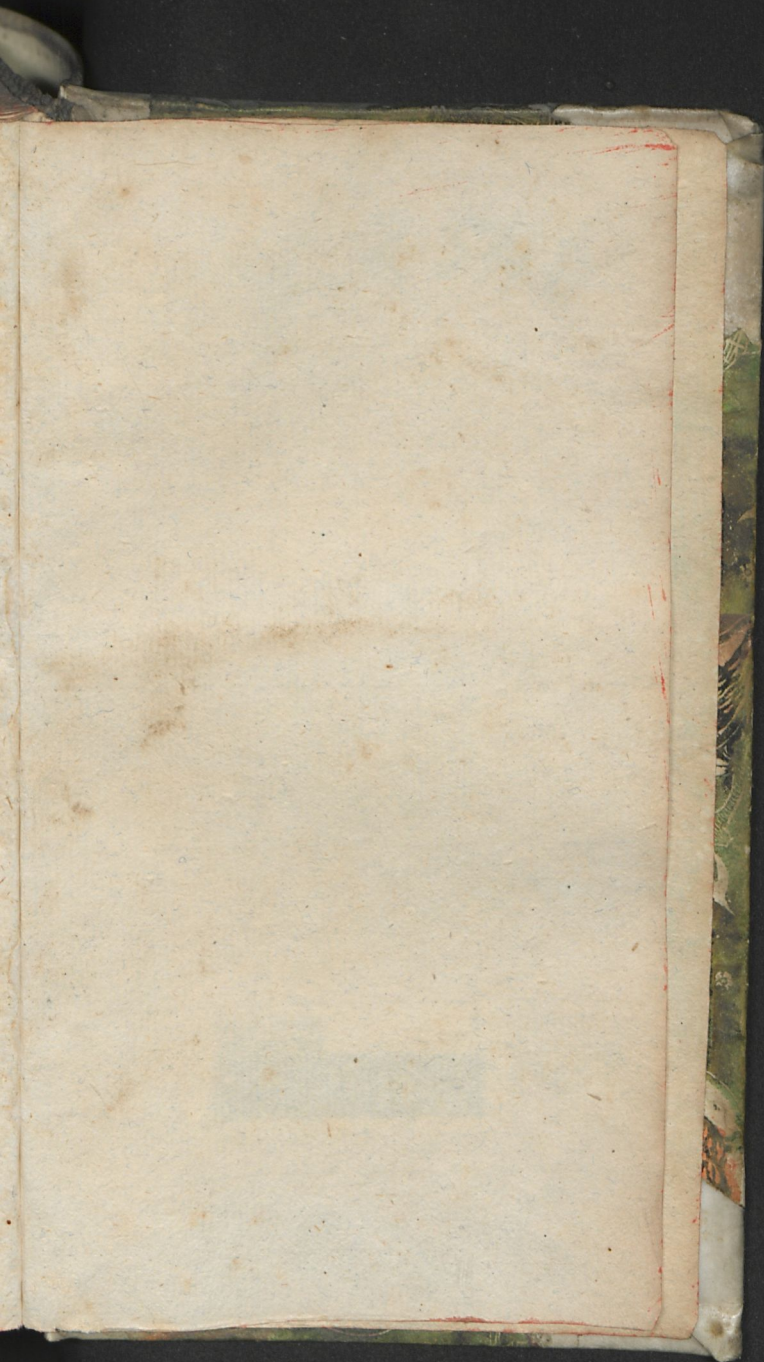
Z.

Zeibichii (Car. Henr.) Dissertatio de
atrio gentium è structura templi
Hierosolymitani, exterminan-
do. 73. sqq.

ERRATA TYPOGR. & ADDENDA.

Pag. 10. *lib.* 14. l. ejus. *ibid.* l. 16. l. ejusdem. p. 39.
 l. 21. l. commercio. p. 41. l. 10. *dele* illum. p. 36. l. 13.
 l. usitatâ. p. 58. l. *ult.* l. edebant. p. 64. l. 4. l. Huic.
ibid. l. 17. l. Sterquilinum. p. 86. l. 4. *à fin.* l. septum.
 p. 96. l. 4. l. insigniri. p. 99. l. 14. l. cælumque. p. 116.
 l. 4. l. Manete. p. 121. l. 22. l. πνευματικά. *ibid.*
 l. 28. l. ei pollicem. p. 127. l. 1. *post* ipso, *adde* quod.
 p. 133. l. 13. l. domicilia. p. 152. *in titulo num.* VI. l.
 OBSERVATIO AD. p. 167. *lin.* 1. l. vasis. p. 169. *lin.*
 2 & 3. paucis mutatis, quibusdam autem additis, l. va-
 riis PLATONIS locis *in Timæo* & lib. III. *de legibus*, tum
 illo inprimis est planissimum, quo non minus ac PY-
 THAGORAS & SOCRATES, dum universitatem rerum
 creatam à Deo & conservatam consideraret, sibi videri,
 Dei vocem audire testabatur, quoniam nempe apud MO-
 SEN legerat: *Dixitque Deus fiat lux & facta est lux*, ut
 ex Aristobulo apud EUSEBIUM, & CLEMENTE A-
 LEXANDRINO docet HUETIVS *Demonstr. Evang. Pro-*
pos. IV. De quo & jure tantò minùs dubitari potest, quò
 magis eadem hæc Geneseos verba aliàs quoque gentibus
 notissima maximèque celebrata fuerunt, ut vel ex LON-
 GINI (licet serioris Scriptoris) verbis, de Sublim. Sect.
 IX. constat: p. 178. l. 18. l. posteriorem. p. 185. l. 15. l.
 כנה *ib.* l. 16. l. צפור. p. 186. l. 1. l. עוף. p. 187. l.
 22. l. charissimis. p. 198. l. 6. *à fin.* l. RHODIGINUS.
 p. 216. l. 12. l. quo. p. 227. l. 10. l. εὐχόα. p. 253. l.
 15. l. quæ. 327. l. 4. *à fin.* l. καθίστατον. p. 361. l. 7. *à*
fin. l. aliquis. p. 367. l. 5. *à fin.* l. BELLOSOBRIVS. p.
 403. l. 24. l. עישר. p. 411. l. 11. l. libant. p. 419. l. 7. l.
 angulorum. p. 444. l. 1. l. המקורשין. p. 459. l. 17. l.
 ירצא. p. 480. l. 24. l. optimi. p. 502. l. 12. l. יצא
 p. 521. l. 9. l. כלל p. 545. l. 18. l. misilibus. p. 554.
 l. 21. l. Cyclope comparatio. p. 602. l. 8. l. quod. p. 632.
 l. 9. l. POMPONIVS. p. 723. l. 11. l. libertatis. p. 760.
 l. 18. l. infimam faciem.

Af 2546

ULB Halle

3

006 360 386

WIP

SYMBOLÆ LITERARIÆ

AD
INCREMENTUM
SCIENTIARUM OMNE GENUS

A
VARIIS AMICE COLLATÆ,
TOMI SECUNDI
PARS IV.

BREMÆ
Sumptibus GERH. WILH. RUMPII.
Anno MDCCXLVI.